

**TRAKYA'DAKİ TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN
TÜRKİYE ve BÖLGE EKONOMİSİ İLE DOĞAL
KAYNAKLAR ÜZERİNE EKONOMİK ETKİLERİ**

Hazırlayan: Seyfi AKTOPRAK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Adil OĞUZHAN

96145

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin İktisat Anabilim Dalı
İçin Öngördüğü YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Edirne

Trakya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mart, 2000

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak Oybirliği/ Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr.: İsmail Hakkı İNAN

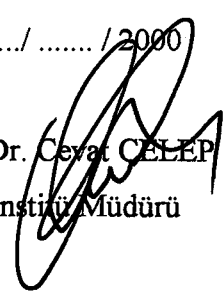

Üye : Yrd.Doç.Dr. Adil OĞUZHAN

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ahmet KUBAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım

..... / / 2000

Doç.Dr. Cevat CELEP
Enstitü Müdürü

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez no:

Konu Kodu:

Üniv.Kodu:

- Not : Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez yazarının

Soyadı: AKTOPRAK **Adı:** Seyfi

Tezin Türkçe Adı :Trakya'daki Tekstil Sektörünün Türkiye ve Bölge Ekonomisi
İle Doğal Kaynaklar Üzerine Ekonomik Etkileri

Tezin Yabancı Dildeki Adı: The Economic Effects of Textile Sector in Trakya
on Turkish and Regional Economy and Natural Resources.

Tezin Yapıldığı

Üniversite :Trakya Üniversitesi **Enstitü:** Sosyal Bilimler **Yılı:** 2000

Diğer Kuruluşları :

Tezin Türü:

Dili: Türkçe

1. Yüksek Lisans (x)

Sayfa Sayısı : 170

2. Doktora

Referans Sayısı : 116

3. Tıpta Uzmanlık

4. Sanatta Yeterlik

Tez Danışmanının

Ünvanı: Yrd. Doç. Dr. **Adı:** Adil

Soyadı: OĞUZHAN

Türkçe Anahtar Kelimeler :

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1. Trakya

1. Trakya

2. Tekstil

2. Textile

3. Konfeksiyon

3. Ready-made clothing

4. Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon

4. Textile and Ready-Made Clothing
Worldwide

5. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon

5. Textile and Ready-Made Clothing Sector
in Turkey

6. Trakya'da Tekstil ve Konfeksiyon

6. Textile and Ready-Made Clothing Sector
in Trakya.

Tarih : 03.03.2000

İmza: Seyfi Aktoprak

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez konumun belirlenmesinde ve araştırma aşamasında değerli bilgi ve yardımlarından yararlandığım tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Adil OĞUZHAN'a, her konuda desteği ve öğütlerini esirgemeyen, T.Ü. İktisat Anabilim Dalı Başkanı Yrd.Doç.Dr. Derman KÜÇÜKALTAN'a, araştırmamın yönünü belirlememde katkılarını esirgemeyen Yrd. Doç.Dr. Ahmet KUBAŞ'a, her konuda desteğini, bilgisini ve güvenini sunan Uzunköprü Meslek Yüksekokulu Müdürü Sayın Prof.Dr. Erol ÇAKIR'a, her türlü bilgi ve tecrübelerini paylaşan T.Ü. İ.İ.B.F.'si sekreteri Musa ALBAYRAK'a, araştırma bölgesinin verilerini elde etmede ve anket sorularının hazırlanmasına destek veren İTKİB AR&GE ve SAGEM BURSA AR&GE şubelerine, verileri toplamamda yardımcı olan Gürkan AKTAŞ'a, tez çalışmam boyunca her türlü ilgi ve desteğini gördüğüm ailemle birlikte kardeşim Nihal AKTOPRAK'a içtenlikle teşekkür ederim.

Seyfi AKTOPRAK

ÖZET

21.yüzyıla girilirken, insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme, liberalizm ve çevre gibi kavramlar ortak değer olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş tüm ülkeler ticari politikalarını bu ortak değerler üzerinden yönlendirmektedirler. Dünyada tekstil ve konfeksiyon sektörü de kısa vadede bu değerlerden etkilenmektedir. Bunun nedeni; tekstil ve konfeksiyon sektörü ürünlerinde talebin gelir esnekliğinin yüksek olması olarak açıklanabilir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, dünyanın en büyük ve en düzenli kısıtlamacılık eğilimini üzerinde taşıyan bir sektör grubudur. Her yönüyle ticaret akımlarından etkilenen bu sektör zaman içerisinde gelişmeye açık bir özellik sergilemektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü Dünya imalat sanayinin % 12'sini, Dünya ticaret hacminin de % 15'ini oluşturmaktadır.

GATT, MFA, MFA I, MFA II, MFA III, MFA IV, Dunkel Uzlaşması ve Uruguay Görüşmeleri, Dünya tekstil ve konfeksiyon sektörünün yönünü belirleyen konumdadır. GATT, dünyada gelişmiş batı toplumlarının etkisinde kalmasına rağmen, gelişmekte olan ülkelerin Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretindeki payları % 40'lara kadar dayanmaktadır.

Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü, Türkiye'nin büyümesi ve kalkınmasında "Lokomotif Sektör" olarak kabul edilmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı katma değer % 50,6'lık bölümü İstanbul ve Trakya yöresinden gerçekleştirmektedir. Yaratılan bu katma değere rağmen, yörenin ekonomik gelişmesi ve refahı aynı düzeyde gerçekleşmemektedir.

Trakya'da sanayinin gelişme eğilimleri son yıllarda tekstil ve konfeksiyon sektörü üzerine yoğunlaşmış gözükmektedir. Trakya'daki bu gelişme dinamiğini belirlemek ve gelecek için projeksiyonlarda bulunmak gerekmektedir. Bunun içinde, yörenin sanayileşmesi, kalkınması ve çevreyle ilişkilerinin fayda-maliyet analizlerinin yapılması gereklidir. Ayrıca tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin, Trakya yöresinin ekonomik anlamda gelişmesine, refahının artmasına olan katkısı, kullanılan doğal kaynakların tüketiminin, kirletilmesinin ve endüstriyel atıkların çevreye verdiği tahribatların ekonomik olarak analizi için uzun süreli bir gözlem ve anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen anket sonuçları Excel ve SPSS bilgisayar programları aracılığıyla değerlendirilerek, hipotezler test edilmiştir. Bu testler sonucu Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektöründeki yapılanmanın birinci ve ikinci sınıf tarım arazileri üzerine kurulduğu ve arıtma tesislerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Yörenin doğal kaynaklarına ekonomik zararların en az düzeyde tutulabilmesi için lokal bazda ve çeşitli sayıda arıtma tesislerinin yapılmasının gerekliliği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler;

1. Trakya, 2. Tekstil, 3. Konfeksiyon, 4. Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon,
5. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon, 6. Trakya'da Tekstil ve Konfeksiyon.

SUMMARY

As we move towards the 21st century the concepts such as human rights, superiority of law, democratization, liberalism and environment are considered to be the common values.

All developed countries canalise their commercial policies on these common values. World-wide ,textile and ready-made clothing sector is also influenced by these values in short-term.

What causes this may be described by the fact that the income flexibility of the textile and ready-made clothing products is considerably high.

Textile and ready-made clothing sector is a group of sector which has the biggest and the most regularly running tendency to be quoted. The sector which is affected by the commercial movements has exhibited a characteristic which is subject to change. Textile and ready-made clothing sector takes up 12 % of manufacturing industry and the 15% of commercial volume world-wide.

GATT ; MFA ; MFA I ; MFA II ; MFA III ; MFA IV , Dunkel agreement and Uruguay agreements determine the direction of textile and ready-made clothing sector world-wide. Although GATT is influenced by the developed western communities, the lot of developing countries on textile and ready-made trade rises up to 40%.

Textile and ready-made clothing sector is admitted to be the “leader sector” for the development of Turkey. Despite the 50,6% of added value of Turkish textile and ready-made clothing sector is realized in İstanbul and Trakya region the economic development and welfare of the area can not be revealed in the same rate .

The development tendencies of the industry of Trakya seems to be focused on textile and ready-made clothing sector. It's necessary to determine the dynamics of development and to set projections. To do this, it is necessary to make benefit-cost analysis of industrialization and development of area and its relations with the environment. Also a long lasting observation and questionnaire were carried on to determine the contribution of textile and ready-made clothing enterprises to the economic development and welfare increase of Trakya region and to analyse the consumption of natural resources, environmental pollution and environmental damages caused economically. The gathered data were analysed by software programs Excel and SPSS to test the hypothesis. As a result of these tests, it was determined that the textile and ready-made clothing sector in Trakya was established on 1st and 2nd class agricultural so its and the purification plants were not sufficient. So it was put forward that it's necessary to build local and numerous purification plants to minimize the damage to the natural sources of the area .

Key Words

1-Trakya, 2-Textile, 3-Ready-made clothing, 4- Textile and ready-made clothing worldwide, 5- Textile and ready-made clothing sector in Turkey, 6- Textile and ready-made clothing sector in Trakya

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa No</u>
TEŞEKKÜR SAYFASI	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GRAFİKLER LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
KISATMALAR LİSTESİ	xv

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

1. Giriş	1
1.1. Problem	3
1.2. Amaç	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sayıtlılar	5
1.5. Araştırmanın Sınırları	5
1.6. İlgili Araştırmalar	6
1.7. Araştırma Yöntemi	7

İ K İ N C İ B Ö L Ü M

2. TRAKYA YÖRESİNİN COĞRAFI KONUMU, JEOLojİK YAPISI, DOĞAL KAYNAKLARI İLE SOSYO – EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN ÖNEMİ, BÖLGENİN KALKINMASI ve SANAYİLEŞMESİNDE TEKSTİLİN YERİ	9
2.1. Trakya Yöresinin Coğrafi Konumu	9
2.2. Trakya Yöresinin Jeolojik Yapısı	10

2.3. Trakya Yöresinin Doğal Kaynakları	13
2.3.1. Su	14
2.3.2. Toprak	17
2.3.3. İklim	19
2.3.4. Doğal Flora	20
2.4. Trakya Yöresinin Sosyo – Ekonomik Özellikleri	21
2.5. Trakya Yöresinin Sosyo – Ekonomik Önemi	25
2.6. Trakya Yöresinin Sanayileşmesi ve Kalkınması	26
2.7. Trakya Yöresinde Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Yeri	29

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

3. DÜNYADAKİ TEKSTİL ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜ	32
3.1. Tekstil Hakkındaki Genel Kavramlar	32
3.1.1. Tekstil	33
3.1.2. Tekstil Endüstrisi	33
3.1.3. Tekstil Teknolojisi	34
3.2. Dünyadaki Ekonomik Gelişmeler ve Oluşumlar	35
3.3. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Durumu	39
3.3.1. Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi	40
3.3.1.1. Dünyada İplik Üretimi	40
3.3.1.2. Dünyada Kumaş Üretimi	43
3.4. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti	44
3.4.1. GATT Anlaşması	44
3.4.1.1. GATT'ın İşlevleri	45
3.4.1.2. GATT'ın İlkeleri	46
3.4.2. GATT'ın Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	47
3.4.3. MFA (Çok Elyaflılar Anlaşması)	50

3.4.4. MFA II, III, IV,	52
3.4.5. Dunkel Raporu	54
3.4.6. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti	56

D Ö R D Ü N C Ü B Ö L Ü M

4. TÜRKİYE' DEKİ TEKSTİL ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜ ...	60
4.1. Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler	60
4.2. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Yeri ve Tarihiçesi	62
4.3. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Üretim Durumu	63
4.3.1. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Hammaddeye Göre Üretimi.....	65
4.3.2. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Mal Türüne Göre Üretimi.....	69
4.3.3. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Üretim Değerlendirilmesi	71
4.4. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti	74
4.4.1. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı	78
4.4.1.1. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatında Coğrafi Bölgelerin Payları	80
4.4.1.2. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatında Ülkeler İtibariyle Pazar Payları	81
4.4.2. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Ticari İlişkileri.....	83
4.4.2.1. Türkiye'nin AB'ne Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı	85
4.4.2.2. Türkiye'nin AB'nden Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı	87

4.4.3. Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle İmzalamış Olduğu "Gümrük Birliği" Anlaşması Çerçevesindeki Yükümlülükleri	90
4.4.3.1. Türkiye'nin AB'ne Karşı Yerine Getirdiği Yükümlülükler.....	90
4.4.3.2. Türkiye'nin AB'ne Karşı Yerine Getiremediği Yükümlülükler.....	91
4.4.3.3. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Karşı Yerine Getirdiği Yükümlülükler	92
4.4.3.4. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Karşı Yerine Getirmediği Yükümlülükler	92
4.4.4. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün İhracat Performansına Etki Eden Faktörler	93
4.4.4.1. Bürokrasi.....	94
4.4.4.2. Döviz Kurları	94
4.4.4.3. Her Türlü Hammadde ve Girdiyi Rekabetçi Koşullardan Elde Etmek	95
4.4.4.4. Finansman Temini	96
4.4.4.5. Vergi ve Benzeri Diğer Mali Düzenlemeler.....	97
4.4.4.6. İhracat Performansını Etkileyen Diğer Faktörler	97
4.4.5. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı	99
4.5. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Sorunları	101
4.5.1. Maliyet Sorunları	102
4.5.2. Hammadde Temininde Sorunlar	104
4.5.3. Kalite Sorunları	104
4.5.4. Yatırım Sorunları	105
4.5.5. Eğitim Sorunları	105
4.5.6. Çevre Sorunları	106
4.5.7. Arıtma Maliyeti Sorunları	106
4.5.8. Diğer Sorunlar	107

4.6. Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Günümüz Ekonomisindeki Değerlendirilmesi	108
4.7. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Geleceği	111

B E Ş İ N C İ B Ö L Ü M

5. TRAKYA'DAKİ TEKSTİL ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN BÖLGE EKONOMİSİ ve DOĞAL KAYNAKLAR ÜZERİNE ETKİLERİNİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ.....	117
5.1 Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü.....	117
5.1.1. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı.....	117
5.1.2. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Büyüklükleri.....	122
5.1.3. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kurulu Oldukları Arazi Dağılımları.....	127
5.1.4. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Üretim Biçimleri.....	129
5.1.5. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin İstihdam Düzeyleri.....	134
5.1.6. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Pazar Durumları.....	136
5.1.7. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kullanmakta Oldukları Doğal Kaynaklar ve Diğer Tüketimleri	139
5.1.8. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Doğal Kaynaklar ve Çevreyle İlişkisi.....	143
5.1.9. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Yöre Ekonomisine ve Doğal Kaynaklara Ekonomik Etkileri...	148

5.2. Trakya'daki Üç İlin Sektöre Bazda İş Yerleri, İstihdamları ve Yarattığı Katma Değer Bakımından Genel Değerlendirilmesi.....	151
5.2.1. Edirne İlinin Değerlendirilmesi.....	151
5.2.2. Kırklareli İlinin Değerlendirilmesi	154
5.2.3. Tekirdağ İlinin Değerlendirilmesi	156
SONUÇ VE ÖNERİLER	159
KAYNAKÇA	164

G R A F İ K L E R L İ S T E S İ

	<u>Sayfa No</u>
Grafik 1 : Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticaretinde Gelişmekte Olan Ülkelerin Yıllar İtibariyle Aldıkları Toplam Payı	56
Grafik 2 : Gelişmiş Ülkelerin Tekstil ve Konfeksiyon Toplam Dışalımalarında Gelişmekte Olan Ülkelerin Payı	58
Grafik 3 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1998 Yılı GSMH İçindeki Payı (1994 Sabit Fiyatlarıyla)	65
Grafik 4 : Türkiye'nin 1984-1998 Yılları Arası İplik Üretimi	69
Grafik 5 : Türkiye'nin 1984-1998 Yılları Arası Dokuma Üretimi	70
Grafik 6 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Üretim Değerleri	73
Grafik 7 : Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatındaki Pazarları.....	82
Grafik 8 : Türkiye'nin 1998 Yılı İtibariyle Belli Başlı Ükelere Yaptığı İhracatların Değerleri	83
Grafik 9 : Edirne İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları.....	152
Grafik 10 : Edirne İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları.....	152
Grafik 11 : Edirne İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları	153
Grafik 12 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları.....	154
Grafik 13 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları.....	155
Grafik 14 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları	155
Grafik 15 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları.....	156
Grafik 16 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları.....	157
Grafik 17 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları	158

T A B L O L A R L İ S T E S İ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1 : Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Su Rezervleri	15
Tablo 2 : Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Arazi Kullanım Durumları (Ha)	18
Tablo 3 : Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Nüfus Sayımları ve Toplam Nüfusa Oranları	22
Tablo 4 : Trakya'da Faaliyet Gösteren Sanayi Sektörlerinin, Türkiye'nin Toplam Üretiminden Aldığı Pay Oranları.....	28
Tablo 5 : Trakya'daki Tekstil, Konfeksiyon ve Deri Sektörü İşletmelerinin İl ve İlçeler Bazında Dağılımları	31
Tablo 6 : Dünyanın Önde Gelen Ülkelerinin İplik ve Kumaş Üretim Endeks Ortalamaları (1987=100)	42
Tablo 7 : Türkiye'nin 1984-1998 Yılları Arası Pamuk,Pamuk İpliği ve Pamuk Dokuma Üretimi	66
Tablo 8 : Türkiye'de 1984-1998Yılları Arası Diğer Hammadde Üretimleri	68
Tablo 9 : Türkiye'de 1925-1985 Yılları Arası Tekstil ve Konfeksiyon Ticaretinin Tarihsel Gelişimi	75
Tablo 10 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1996 Yılı İtibariyle Dünya Tekstil Ticaretindeki Performansı	76
Tablo 11 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1996 Yıllı İtibariyle Dünya Konfeksiyon Ticaretindeki Performansı.....	77
Tablo 12 : Türkiye'nin 1980-1998 Yılları Arası Toplam Tekstil ve Konfeksiyon İhracatlarıyla,Bu Sektörlerin Türkiye'nin Toplam İhracatından Aldıkları Payları.....	79
Tablo 13 : Türkiye'nin Toplam Tekstil ve Konfeksiyon İhracatından, 1994-1998 Yılları Arası Coğrafi Bölgelerin Almış Oldukları Paylar.....	81

Tablo 14 : Türkiye'nin AB' ne Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı (1989-1999 Yılı Ocak- Temmuz Arası).....	85
Tablo 15 : Türkiye'nin AB' nden Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı (1989-1999 Yılı Ocak-Temmuz arası).....	88
Tablo 16 : Türkiye'nin Gümrük Birliğinden Sonra Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki Gelişme ve Değişim Göstergeleri.....	89
Tablo 17 : Türkiye'nin 1985-1999 Yılı Ocak-Temmuz Ayları Arası Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı.....	99
Tablo 18 : Trakya'da Faaliyet Alanlarına Göre İşletmelerin Yüzdelik Frekans Dağılımı.....	118
Tablo 19 : Trakya'da Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin illere Göre Yüzdelik Frekans Dağılım Tablosu.....	118
Tablo 20: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Yörede Kurulma Nedenlerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	119
Tablo 21: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri il Sınırlarıyla, İşletmelerin Bu Yörede Kurulma Nedenlerini Gösteren Kontenjans Tablosu.....	120
Tablo 22: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Büyükliklerini Gösteren Frekans Dağılım Tablosu.....	122
Tablo 23: İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla İşletmelerin Büyüklikleri Arasındaki Kontenjans Tablosu.....	123
Tablo 24: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Ticari Merkezlerinin Frekans Dağılımları	124
Tablo 25: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Ticari Statülerinin Frekans Dağılım Tablosu	125
Tablo 26: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki İşletmelerinin Yönetiminde Söz Sahibi Olan Kişilerin Statülerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	126
Tablo 27: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki İşletmelerin Yönetiminde Söz Sahibi Olan Kişilerin Eğitim Durumlarının Frekans Dağılım Tablosu	126

Tablo 28: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Kurulu Oldukları Arazi Sınıfının Frekans Dağılım Tablosu.....	127
Tablo 29: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Kurulu Oldukları Arazi Sınıfının Kontenjans Tablosu.....	128
Tablo 30: Trakya'daki tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Üretim Biçimlerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	129
Tablo 31: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla, Üretim Biçimlerinin Kontenjans Tablosu ...	130
Tablo 32: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerin Kapasite Kullanım Oranlarının Frekans Dağılım Tablosu.....	131
Tablo 33: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla, Kapasite Kullanım Oranları Arasındaki Kontenjans Tablosu.....	132
Tablo 34: Trakya'daki Tekstil Ve Konfeksiyon İşletmelerinin Standartlaşmasının Frekans Dağılım Tablosu.....	133
Tablo 35: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinde Çalışan İşçi Sayılarının Frekans Dağılım Tablosu	134
Tablo 36: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin İşçilerine Ödedikleri Ortalama Ücret Miktarlarının Frekans Dağılım Tablosu.....	135
Tablo 37: Trakya'daki Tekstil Ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerde Çalışan İşçilerin Sendikal Kuruluşlara Üyeliklerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	136
Tablo 38: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Pazarlarını Gösteren Frekans Dağılım Tablosu.....	137
Tablo 39: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin İhracat Yaptığı Ülkelerin Frekans Dağılım Tablosu.....	138
Tablo 40: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin, Kullandıkları Suların Kaynaklarının Frekans Dağılım Tablosu...	139

Tablo 41: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Suyun Elde Ediliş Şekli Arasındaki Kontenjans Tablosu.....	140
Tablo 42: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Elde Ettikleri Suyu, Tüketim Amaçlarına Göre Dağılımını Gösteren Frekans Dağılım Tablosu.....	141
Tablo 43: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Su Tüketim Amaçları Arasındaki Kontenjans Tablosu.....	141
Tablo 44: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kullandıkları Yakıt Türünü Gösteren Frekans Dağılım Tablosu .	142
Tablo 45: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Endüstriyel Atıklarının Sonucu Zarar Verdikleri Doğal Kaynakların Frekans Dağılım Tablosu.....	143
Tablo 46: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerin Endüstriyel Amaçlı Kullandıkları Suyu Boşalttıkları Yerlerin Frekans Dağılım Tablosu.....	144
Tablo 47: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Endüstriyel Atıkları Nedeniyle Yol Açtıkları Çevre Kirliliğinin Frekans Dağılım Tablosu.....	145
Tablo 48: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla,Çevre Kirliliğine Neden Olmalarının Arasındaki Kontejans Tablosu.....	146
Tablo 49: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Yöre Ekonomisine Etkilerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	148
Tablo 50: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Trakya Yöresine Ekonomik Etkilerinin Kontenjans Tablosu.....	149
Tablo 51: Trakya'daki Tekstil Ve Konfeksiyon İşletmelerin Doğal Kaynaklara Ekonomik Olarak Zarar Verdiklerinin Frekans Dağılım Tablosu.....	150

K I S A L T M A L A R L İ S T E S İ

İTKİB	İstanbul Hazırgeyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
HDTM	Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
GB	Gümrük Birliği
AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
MFA	Çok Elyaflılar Anlaşması
GATT	Tarifeler ve Ticaret Anlaşması
ITO	Uluslararası Ticaret Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
IBRD	Dünya Bankası
DTÖ(WTO)	Dünya Ticaret Örgütü
BM	Birleşmiş Milletler
AT	Avrupa Topluluğu
WTO	Dünya Ticaret Örgütü
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
TİM	Türkiye İhracatçıları Merkezi
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
ITMF	International Textile Manufacturers Association

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M

1.GİRİŞ

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, dünyanın en büyük ve en düzenli kısıtlamacılık eğilimlerini üzerinde taşıyan bir sanayi sektörüdür. Bu sanayi sektöründe özellikle gelişmekte olan ülkeler, tekstil ve konfeksiyon ihracatlarıyla, dünya ticaret hacimleri içerisinde büyük paylara sahiptirler.

Diğer gelişmekte olan ülkelerle birlikte Türkiye de dünya piyasalarında tekstil ve konfeksiyon sektöründe önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin dünya ticaret hacimleri içerisinde bu derece önemli bir yere sahip olması "Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü"nü gelişmesiyle oluşmuştur. Türk ekonomisine damgasını vuran tekstil ve konfeksiyon sektörü, Türkiye'nin 1998 yılı toplam ihracatında % 38,8'lik bir paya sahiptir. 2000'li yıllara girdiğimiz bu dönemde Türkiye'nin ihracatındaki bu başarısı tekstil ve konfeksiyon sektörümüzü "Lokomotif Sektör" veya "Öncü Sektör" olarak tanımamızı gerektirmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı katma değer % 63'lük kısmı Marmara Bölgesinde gerçekleşmektedir. Bu katma değer %50,6'lık bölümü İstanbul ve Trakya yöresinden ülke ekonomisine kazandırılmaktadır. Böyle olunca da Trakya yöresi hem jeopolitik açıdan hem de tekstil ve konfeksiyon sektörü açısından yıllar geçtikçe daha da önem kazanmaktadır.

Trakya, yıllardır Asya ve Avrupa arasında zorunlu bir kara ulaşımı ile doğal bir geçit görevi üstlenmektedir. Yörenin sınır ve geçit niteliği taşıması, ülke politikası açısından uzunca bir dönem gelişiminde frenleyici bir faktör olarak ele alınmıştır. Son yıllarda İstanbul'un sanayi kenti kimliği, giderek bir hizmet, kültür ve spor olimpiyatları kenti kimliğine dönüştüğü gözlenmektedir. Bu nedenle İstanbul'da yer alan ve genişleme olanağı bulamayan sanayi faaliyetlerinin İstanbul dışında geliştirilmesi politikaları gündeme gelmektedir. Bu politikalar ve teşvikler

doğrultusunda Trakya'da özellikle E-5 karayolu üzerinde ve yakın çevresinde sanayi yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu sanayileşmeyle birlikte Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektöründe yaratılan katma değer % 50,6'sını Trakya karşılamaktadır. Sanayinin yoğunlaşmasıyla birlikte, yöresel gelişme ve yöresel kaynakların korunması açısından iki önemli sorun kısa vadede çözümlenip, uzun vadede planlanmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Trakya yöresinde de son yıllarda çok hızlı bir sanayileşme süreci yaşandığı gözlenmektedir. Bu gelişmelerle birlikte bir çok çevre sorunu da yaşanmaktadır. Bölge demiryolu, karayolu, denizyolu ve hava taşımacılığı için gerekli alt yapıya sahiptir. Sanayinin gereksinim duyduğu hammadde, su, enerji ve nitelikli işgücü, diğer bölgelere göre daha kolay temin edilmektedir. Sanayici açısından bu olumlu gelişmeler, bölgeyi yatırım açısından çekim merkezi haline getirmektedir.

Trakya yöresi sahip olduğu özellikler itibarıyla gerek tarımsal gerekse sanayi açısından Türkiye'nin kalkınması ve büyümesinde yıllar içinde önem kazanacağı tahmin edilmektedir. Özellikle tekstil ve konfeksiyon sektörü, Trakya yöresine ekonomik kazancı fazla gözüken bir sektör grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kazanç elde edilirken, doğal kaynakların tüketimi ve çevreye verilen tahribat, bilimsel kuruluşların yapmış olduğu araştırmaların dışında sürekli olarak göz ardı edilmektedir. Bunun içindir ki, yörenin sahip olduğu ekonomik gücün ve bu gücün sonucunda doğal kaynaklara verilen tahribatın fayda- maliyet analizinin iyi yapılması gerekmektedir.

Çalışmamızın birinci bölümünde Trakya yöresinin coğrafi konumu, jeolojik yapısı, doğal kaynakları ile sosyo-ekonomik özelliklerinin önemi, bölgenin kalkınması ve sanayileşmesinde tekstilin yeri araştırılmıştır. İkinci bölümünde Dünyadaki tekstil ve konfeksiyon sektörünün üretimleri, ticareti ve bu sektöre yön veren GATT ve MFA anlaşmaları araştırılarak, rakamlarla desteklenip elde edilen bilgiler ortaya konmuştur. Üçüncü bölümde Türkiye'deki tekstil ve konfeksiyon

sektörünün üretimleri, ticareti, ihracatı, ithalatı, Avrupa Birliği ilişkileri, Gümrük Birliği anlaşması, geleceği, sorunları çeşitli kaynaklar ve muhtelif kuruluşlardan elde edilen bilgiler toplanarak tablolar oluşturulup yorumlanmıştır. Dördüncü bölümde ise Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörünün bölge ekonomisine ve doğal kaynaklar üzerine etkilerinin istatistiki analizi için, tanımlayıcı araştırma modelleri kullanılmıştır. Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon işletmelerine 38 sorudan oluşan bir anket formunun cevaplanması istenmiştir. Elde edilen veriler SPSS bilgisayar paket programları yardımıyla değerlendirilerek yorumlanmıştır. Son olarak da sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1.1. Problem

İnsanlar kendi yaşadıkları toplumu, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevre açısından isteklerine göre değiştirebilmektedir. İnsanların çeşitli ihtiyaçlarını gidermek amacıyla doğal kaynakları kullanarak yaptığı her türlü üretim ve tüketim faaliyetinden fayda sağlarken diğer kullanıcıların üretim ve tüketim faaliyetlerine olumsuz etkiler yapmaktadır. İnsanların temel ihtiyacı olarak kabul edilen giyim de üretiminden tüketimine kadar sağladığı fayda yanında, ortaya çıkan zararlarının da var olduğu gözlenmektedir.

Dünya nüfusundaki hızlı artışların, bilim ve enformasyon teknolojisindeki gelişmelerin insanların tüketim isteklerini giderek daha da artırmakta olduğu gözlenmektedir. Bu gözlemlerin tümü gelişmekte olan Türkiye için de geçerlidir.

Trakya yöresi, 1980'li yıllarla birlikte bilim ve teknolojiye payını alarak tarımsal yapıya dayalı üretimden, sanayiye dayalı üretime geçişine devam etmektedir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörünün, yörenin yapısı itibariyle birinci ve ikinci sınıf tarım arazileri üzerine kurulduğu gözlenmektedir. Bunun sonucu olarak, Trakya yöresi için bu durum gelecekte geri dönülemeyecek ekonomik ve doğal kaynak kaybına sebebiyet verecektir.

Trakya yöresi için, bölgede kurulu olan Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve diğer bölümleriyle birlikte özellikle tarım ekonomisi bölümü, gerek tarımsal, gerekse çevresel açıdan tekstil ve konfeksiyon sektörünün olumlu yönleriyle birlikte olumsuzluklarını da araştırmalarla ve bilimsel yöntemlerle ortaya koymuşlardır.

2000'li yıllara girdiğimiz şu dönemde, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün sahip olduğu mevcut durumunu gelecekte koruyamayacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin, büyük boyutlarda katma değer yarattığı belirtilmektedir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörünün, bu katma değer yaratılması aşamasında doğal floraya zarar verdiği ve lokal bazda varolan artıma tesislerinin yetersizliğini belirlemek için bu araştırmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

1.2. Amaç

Bu çalışma, Türkiye'de öncü sektör olarak kabul edilen "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörü ile Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörünün ekonomik analizleriyle, bu üretim sonucu doğal kaynakların ekonomik zararlarını belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaca uygun olarak çalışmanın, kurumsal çevresindeki araştırmalarına dayanarak, Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye ve bölge ekonomisine, ekonomik katkıları ile doğal kaynaklar üzerine ekonomik etkilerini belirlemek amacıyla yapılan anketler değerlendirmeye tabi tutulmuş ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün yöreye katkısının belirlenmesine çalışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, tekstil ve konfeksiyon sektörü üzerine yapılan araştırma ve çalışmalara Türkiye ve Trakya yöresi bazında yeni bir bakış olacaktır. Ayrıca bundan sonra, bu konuyla ilgili yapılacak araştırma ve çalışmalara katkısı olması bakımından da önemlidir.

1.4. Sayıtlar

1. Tekstil ve konfeksiyon sektörü ürünlerinin, talep gelir esnekliğinin yüksek olduğu kabul edilmektedir.
2. Tekstil ve konfeksiyon sektörü, Türkiye'nin büyümesi ve kalkınmasında "Lokomotif Sektör" olarak kabul edilmektedir.
3. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü bugünkü mevcut durumunu gelecek yıllarda koruyabildiği takdirde uluslararası piyasalarda söz sahibi olabilecektir.
4. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı katma değer belli bir bölümü İstanbul ve Trakya yöresinden gerçekleşmektedir.
5. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı katma değer bir kısmı Trakya yöresinde yaratılmasına rağmen, yörenin ekonomik gelişmesi ve refahı aynı düzeyde gerçekleşmemektedir.
6. Trakya yöresindeki sanayiciler "Tekstil ve Konfeksiyon" sektörünün doğal kaynakların tüketiminde ve çevreye verdikleri zararlar konusunda hem fikir olmalarına rağmen, aynı duyarlılıkla arıtma tesisi kurma ve doğal kaynakların korunması açısından gerekli yatırım ve girişimleri yapmamaktadırlar.
7. Trakya yöresinde varolan arıtma tesisleri lokal bazda yeterli olmamaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırları

Bu çalışmada öncelikle Dünya ve Türkiye'deki tekstil ve konfeksiyon sektörünün, üretimi, ticareti ve bu konuda oluşan ekonomik toplulukların araştırılarak, dünya ve ülke ekonomileri üzerinde etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen ekonomik veriler yorumlanarak, çalışmaya yön verilmiştir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Trakya yöresindeki araştırmalarına, İstanbul'un Trakya'da kalan kısmı dahil edilmemiştir. İstanbul ilinde faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon işletmeleri, Türkiye'de yaratılan katma değer yaklaşık % 40'ını oluşturmaktadır. Bu netice; Araştırmaya İstanbul ilinin dahil edilmesi durumunda elde edilecek verilerin Trakya'daki iller açısından gerçekleri

yansıtmayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle Trakya'daki üç ilde faaliyet gösteren işletmeler bazında yöreye ve ekonomiye yarattığı katma değerlerle, doğal kaynakların tüketimi ve verdikleri zararların tespitine çalışılmıştır.

Çalışmada Dünyanın ve Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon sektörü bilgileri genel olarak belirlenmiştir. Trakya'da ise ana kitle üç ilde faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerdir. Örnekleme ise bu ana kitleden tesadüfi olarak ziyaret edilen 73 işletmedir. Ancak tesadüfi olarak gidilen bu işletmelerden, 60 tanesi anket formuna cevap vermiştir. Bu araştırma için 60 işletmenin verileri değerlendirilmiştir.

1.6. İlgili Araştırmalar

KUBAŞ, Ahmet (1998) ; Trakya bölgesindeki tekstil, deri ve yağ sanayi işletmelerinin çevresel analizlerini kapsayan doktora tezini, yörede yapmış olduğu anketlerle destekleyip, istatistiki modellerle açıklamaktadır.

ATAKAN Tümay (1999) ; Türk tekstil işletmelerinin yapısal ve dış pazar performans analizlerini işletme bilimi açısından, firmalar üzerine etkilerini yüksek lisans tezinde belirlenmiştir.

YAZGAN Ender (1989) ; Türkiye'de konfeksiyon ihracatını ve sorunlarının araştırılması ile hazır giyim ve ihracat üzerine olan durumu yüksek lisans tezine konu olarak alınmıştır.

KÖŞKER Murat S. (1989) ; Türk tekstil sektörü ve Avrupa Topluluğu başlığı altında gelişmeleri yüksek lisans tezinde işlenmiştir.

TOKMAKOĞLU Aysun (1989) ; Türkiye ve Avrupa Topluluğu ekonomik ilişkilerinde tekstil sektörünün rolü yüksek lisans tezinde belirlenmiştir.

İLTER Bayram (1991) ; İhracat ve tekstil sektöründe, ihracat sürecinin analizi ve sorunlarının belirlenmesini, yüksek lisans tezinde iki cilt halinde açıklamaktadır.

BERKAY Ümit (1989) ; Gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye’de tekstil kesiminin yerini yüksek lisans tezinde açıklamaya çalışmıştır.

DEMİRCİ Fatma (1994) ; Türk tekstil ürünleri ihracatında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerini yüksek lisans tezinde belirtilmiştir.

KALAYLIOĞLU Ayhan (1991) ; “International trade barriers and recent situation of Turkish textile exports” orijinal adıyla, Uluslararası ticaret engelleri ve Türk tekstil üretimini son durumunu yüksek lisans tezinde incelemiştir.

EZEROĞLU Banu (1991) ; “The Effects of exchange rate policy on Turkey’s exports especially on textile exports” adlı İngilizce eserinde, Türkiye’nin ihracatına ve özellikle tekstil ihracatına döviz kuru politikası açısından etkilerini yüksek lisans tezinde ortaya koymaya çalışmıştır.

BARUH Lorans (1993) ; “A Study in commercial life and practices in Istanbul at the turn of the century: The textile market” orijinal adıyla 20. Yüzyıldaki ticari hayatın, tekstil sektörü ile ekonomi tarihi arasındaki ilişkiyi 2 cilt halinde yüksek lisans tezinde incelemiştir.

1.7. Araştırma Yöntemi

Çalışmanın Dünya ve Türkiye geneli kısmındaki bilgileri toplayabilmek için, Dünyada ve Türkiye’deki tekstil ve konfeksiyon sektörüyle ilgili kuruluşların veri ve mevcut kaynaklarına, ayrıca internet aracılığıyla varolanların e-mail adreslerine başvurulmuş, uzman kişi ve kuruluşlardan elde edilen bilgi ve veriler toplanmıştır. Elde edilen bu veriler çalışma içerisinde tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın Trakya yöresi bölümünde, yukarıda elde edilen verilerin haricinde, tekstil ve konfeksiyon sektörünün, bölge ekonomisine yarattığı katma değerle, doğal kaynaklara etkilerini belirlemek amacıyla ankete dayalı veriler elde edilmesi yoluna gidilmiştir. Yapılan anket çalışmasında Türkiye evren, Trakya yöresi örneklem ve bu örneklem içerisinde tesadüfi olarak seçilen 60 örnek grubu oluşturulmuştur. Anket çalışmalarında tesadüfi olarak ziyaret edilen işletmelere 38 soruluk bir formun doldurulması istenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programları kullanılmış ve istatistikî analizlerinde ise ki-kare bağımsızlık testleri yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TRAKYA YÖRESİNİN COĞRAFİ KONUMU, JEOLJİK YAPISI, DOĞAL KAYNAKLARI İLE SOSYO - EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN ÖNEMİ, BÖLGENİN KALKINMASI VE SANAYİLEŞMESİNDE TEKSTİLİN YERİ

2.1. Trakya Yöresinin Coğrafi Konumu

Trakya yöresi, $40^{\circ} 20'$ ve $42^{\circ} 10'$ kuzey enlemleri ile $26^{\circ} 02'$ ve $29^{\circ} 05'$ doğu boylamları arasında, İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Anadolu Yarımadası'ndan ayrılan, güneyinde Marmara Denizi, güneybatısında Ege Denizi, kuzeyinde Bulgaristan, kuzeydoğusunda Karadeniz, batısında Meriç ve Yunanistan ile çevrilmiş 2.372.100 hektar büyüklüğüne sahip bir yarımadadır.

Tarihte ise Trakya, çağdaş Yunanca'da THRAKİ, Latince'de THRACIA olarak adlandırılan, Balkanlar'ın güneydoğu kesiminde yer alan coğrafi bir bölgedir. Adını da geçmişte o yörede yaşamış olan Traklar'dan almaktadır. Eski Yunanlılar ve Romalılara göre Trakya, Tuna Irmağı ile Ege Denizi arasında kalan, doğuda Karadeniz ve Marmara Denizi, batıda da Kabaca Vardar (Yunanca Aksios) Irmağının doğusundaki dağlarla çevrili olan yöre olarak, coğrafi konumu belirlenmiştir.¹

Günümüzde Trakya'yı, Türkiye'nin Avrupa toprakları, Yunanistan'ın Meriç (Evras), Rodop, İskeçe (Ksanti) illeri ile Kavala ve Drama illerinin

¹ Ana Britannica Ansiklopedisi, (1990): Ana Yayıncılık A.Ş., Cilt: 21, İstanbul, s. 152

bir kesimini içine alan bölge olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Bulgaristan, Balkanlar ve Rodoplar arasında kalan, Antik Trakya'nın Kuzey kesimini oluşturan ve ortasında Filibe'nin yer aldığı Meriç Havzasına da "Trakya Havzası" adı verilmektedir.²

Bölgede yaşanan savaşlar ve ülkelerin siyasal yönetimleri sonucu parçalanmış Trakya'nın, bu iki bölümü arasındaki sınırı Meriç nehri oluşturmaktadır. Meriç'in doğusunda kalan ve Türkiye'ye ait bölümüne "Doğu Trakya", batısında kalan bölümüne de "Batı Trakya" denilmektedir.

Doğu ve Batı Trakya olarak adlandırılan toprakların yüzölçümü 94.204 km²'dir. Bu toprakların 23.721 km²'lik bölümü Türkiye, 8.545 km²'lik bölümü Yunanistan, 61.938 km²'lik bölümü de Bulgaristan sınırları içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin Trakya kesiminde, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinin tümü, İstanbul ilinin bir bölümü ile Çanakkale ilinin Ecebat, Gelibolu, İmroz ilçeleri yer almaktadır.³

2.2. Trakya Yöresinin Jeolojik Yapısı

Trakya yöresi, 2.372.100 hektar yüzölçümüyle önemli sayılabilecek bir büyüklüğe sahip bulunmaktadır. Trakya, içinde yer almış olduğu Marmara Bölgesinin diğer bölümlerinden, jeolojik bakımdan farklı bir birim olarak ayırt edilmektedir.

Jeolojik özellikleri bakımından Yıldız (Istıranca) Dağları metaformik kökenli gnays, sistler, mermer ve kalkerlerden oluşmuştur. Bu formasyon Demirköy ve Karadeniz sahiline kadar uzanmaktadır. Demirköy'ün kuzey ve

² Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, (1986): Milliyet Yayınları, Cilt.22, İstanbul, s. 11677.

³ Ana Britannica Ansiklopedisi, 1990:152.

doğusunda iç püskürük granit ve diyoritler bulunmaktadır. İlin güney kısmında Lüleburgaz, Babaeski, Pınarhisar ve Pehlivan köy'ü kapsayan geniş yaşlı bir alüvyon, miyosen ve pliyosen formasyonları görülmektedir. Merkez ilçesinin kuzeyinden Vize'ye kadar uzanan bir sahada ise eosen fliş ve kalkerleri yer almaktadır. Ayrıca kuzeydoğu uçta da üst kretase flişleri bulunmaktadır.⁴

Trakya yöresi jeolojik olarak incelendiğinde dört büyük birime ayrılabilir. Bu jeolojik birimler ;⁵

I. Istranca – Çatalca Kütlesi

II. Güney Trakya Nümlitik Formasyonları

III. Ergene Havzası depoları

IV. Çatalca Yarımadası

olarak ayrılırlar.

Dört grupta sayılan jeolojik birimlerin başlıca temel özelliği, çeşitli yaş ve cinste formasyonların bulunmasına rağmen yapının gösterdiği sadelik olarak belirtilebilir.⁶

Trakya, iklim, toprak ve relief şartları bakımından farklı ünitelerden meydana gelmiştir. Bu yüzden yörenin en önemli özelliği olarak, Karadeniz, Ege Denizi ve Akdeniz ile denizlerin, Avrupa ve Asya ile kıtalarının kesiştiği ve bunların sonucunda farklı iklimlerin bulunduğu bir coğrafi bölge olmaktadır. Bunun akabinde, bu coğrafya şartlarının yarattığı bitki örtüsünde çeşitliliğe sahip bulunmaktadır.

⁴ Ahmet KUBAŞ, (1998): *Trakya Bölgesindeki Tekstil, Deri ve Yağ Sanayi İşletmelerinin Çevresel Analizi*, T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Tekirdağ s.23

⁵ Ender Makineci, (1996): "Trakya'nın Mevcut Orman Varlığı ve Ekolojik Önemi", *Trakya'nın Bugünü ve Geleceği için Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Basım Ajans, MMO Yayını, yayın no :183, Çorlu, s.120.

⁶ Makineci, 1996: 119.

Trakya jeomorfoloji yönünden de sadelik göstermektedir. Trakya yöresinin özellikle iç kısımlarında gerek şekil yönünden, gerekse çeşitlilik yönünden sade bir topoğrafya hakimdir. Trakya'nın güney ve kuzeyinde yüksek tepe ve sırtlar mevcuttur. Bu yüksek tepe ve sırtlar genelde dağ görünümündedir. Trakya'nın doğusunda biri alçak, biri de yüksek olmak üzere iki saha mevcuttur. Yüksek sahadan inen akarsuların toplayıp getirdiği malzemenin biriktirdiği bir iç havza oluşmuştur. Bu havza da batı yönünden kendisini boşaltan Meriç depresyonuna doğru açılmaktadır. Trakya yöresinde tam manasıyla dağ ve ova görünümü söz konusu olmayıp, yörenin her yerinde ve muhtelif kademelerinde çeşitli eğimlere sahip az veya çok parçalanmış platolar mevcut bulunmaktadır.⁷

Trakya'da dağlar dört yörede toplanmaktadır. Istranca (Yıldız) Dağları, Karadeniz'e paralel olarak uzanan orta yükseklikte bir dağ sırası olup oldukça düz olan bu kesimde önemli sayılabilecek bir yüksekliğe sahip olması yörede yerleşimi olumsuz etkilemektedir. Ganos (Işık) dağları ve Platoları Tekirdağ'ın kuzeyinde Muratlı'dan itibaren üst kısmı çok parçalanmış özelliği ile dikkat çekmektedir. Ganos dağları gerek kuzeyden, gerek güneyden son derece parçalı bir görünüş arz ettiği için yerleşim açısından bölgede olumsuzlukları bulunmamaktadır. Kuru dağı Trakya'da morfolojik anlamda dağ özelliği arz eden diğer bir kütle özelliği göstermektedir. Trakya yöresinin güneyinde, Ganos Dağlarının batısındaki, Kuru dağlarının kütlesi olarak tarif edilmektedir. Trakya yöresinde son olarak da Gelibolu Yarımadası üzerindeki dağlık sahalar ve platolar bulunmaktadır. Gelibolu Yarımadası'ndaki dağlık sahalar kuzeybatıda Saros Körfezi, güneydoğuda Çanakkale Boğazı ile sınırlanmış olan Gelibolu Yarımadası, kuzeyden güney istikametine doğru uzanmaktadır.⁸

⁷ Makineci, 1996: 120.

⁸ Yusuf Dönmez ,(1968): *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*, Taş Matbaası, İstanbul, s: 65,66,69,71, 72,73.

2.3. Trakya Yöresinin Doğal Kaynakları

Trakya yöresi sahip olduğu coğrafi ve jeolojik yapı itibariyle doğal kaynak olarak diğer bölgelere nazaran daha zengin özelliklere sahip bulunmaktadır. Yeraltı ve yerüstü kaynakları, yöreye hem tarımsal hem de jeopolitik açıdan büyük önem kazandırmaktadır. Yeraltı kaynaklarına bakıldığında ise kömür ve yeraltı sularının varlığı karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca son zamanlarda gelişen teknoloji ve yabancı sermaye sahiplerinin Trakya yöresine yatırım yapması sebebiyle büyük boyutta bir üçüncü kaynak olarak doğalgaz karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda kömür, doğalgaz ve su, Trakya yöresinin en önemli doğal kaynakları olarak sayılmaktadır. Isınmada ve sanayide kullanılan Linyit kömürü yörede faaliyet gösteren özel işletmelere ait ocaklardan, toplumun ve sanayi sektörünün ihtiyacını karşılamak üzere çıkarılmaktadır. Diğer bir doğal kaynak doğalgaz ise Lüleburgaz Hamitabat'a kurulu olan doğalgaz santrali ile gerek sanayi sektörünün yakıt ihtiyacını, gerekse elektrik üretimini sağlamada yörenin en önemli doğal kaynakları arasında yerini almaktadır.

Bölgenin derin ve kaliteli toprak yapısı, yöreyi tarıma elverişli bir coğrafi konuma getirmektedir. Bunun yanı sıra Ergene ve Meriç Nehri'nin temizlenmesiyle zaman içerisinde kuru tarımdan sulu tarıma geçilebilmesi mümkün gözükmektedir. Trakya'daki sanayinin Çerkezköy, Tekirdağ ve TEM yolunu baz alarak, tesislerini bu güzergah üzerinde kurması, yeraltı su kaynaklarının işletmeler açısından önemini daha da artırdığı gözlenmektedir. Bu doğal kaynak varlığını iklim ve toprak yapısının da desteklemesi, Trakya'yı farklı ekolojik özelliklere sahip bir yöre yapmaktadır. Trakya'nın, ekonomik ve sosyal açıdan gelişiminde, 21. yy. girerken doğal kaynaklarından büyük kazanç sağlayacağı tahmin edilmektedir. Ancak doğal kaynakların önemli boyutlarda tüketimi ve kirletilmesi, gelecekte Trakya'nın sanayi yapısında değişikliklere gidilmesi gerektiğini ortaya koyacaktır.

2.3.1. Su

Trakya yöresinin en önemli akarsuyu olan Meriç Nehri'nin önemli kollarından olan Ergene Nehri, yörenin can damarı olarak sayılmaktadır. 281 km uzunluğundaki bu nehir Trakya yöresinin sularını toplayarak Meriç Nehrine ve oradan da Ege Denizine boşaltır. Saray civarında Yıldız Dağlarından doğan bu nehrin 150.000 km²'yi bulan bir yağış alanı mevcuttur. Kış aylarının sonlarına doğru zaman zaman taşkınlara sebep olabilmektedir. Ergenenin birleştiği Meriç Nehri ise Bulgaristan'ın Rodop dağlarından doğar ve önce Türkiye - Bulgaristan sınırını çizerek, daha sonra da Türkiye - Yunanistan sınırının büyük bir bölümünü oluşturarak Saroz Körfezinden Ege Denizine dökülür. Toplam uzunluğu 490 km olan Meriç nehrinin, Türkiye'den geçen kısmı 211 km'dir. Edirne ili ve ilçelerinde sulama suyu olarak kullanılan nehir saniyede 193 m³ su taşımaktadır.⁹

Ergene Nehrinin yatağından akışa geçen suyun miktarı büyük ölçüde iklimin denetimi altında olduğundan akarsu rejimi düzensiz bulunmaktadır. Bu bakımdan suya en fazla ihtiyaç duyulduğu yaz dönemlerinde, belirgin bir kuraklık söz konusu olmaktadır. Bu kuraklığın giderilmesi, su ihtiyacının karşılanması, erozyonel faaliyetlerin kısmen önlenmesi ve kış aylarında taşkınlardan korunmak amacıyla baraj ve gölet gibi yapılar tesis edilmektedir. Önceki yıllarda sulama faaliyetlerinin dışında da balık ve kurbağa avcılığı yapılmak suretiyle tarımsal faaliyetlerin haricinde Ergene Nehrinden ekonomik anlamda fayda sağlanma yoluna gidilmekte idi. Son yıllarda Ergene Nehrinin kirliliği sebebiyle kurbağa ve balık avcılığı mümkün olmamaktadır. Tüm bu gelişmelere rağmen sulu tarımın yapılması aşamasında, Ergene Nehrinden sosyo - ekonomik olarak maksimum fayda sağlanması amaçlanmaktadır.

Trakya yöresinin, büyük coğrafi bölümünü oluşturan üç ilin su rezervlerini incelendiğinde; gerek kaynakların gerekse bölge zenginliğinin

⁹ Korkut Ata Sungur, Nurten Günel, (1991): "Marmara Bölgesi Fiziki Coğrafyası", *Türkiye'nin Fiziki Coğrafyası*, AÖF Yayınları, No 179, Eskişehir, s.: 62 ; Kubaş, 1998:25

göstergesi net olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 1'i incelediğinde; üç ilin toplam yerüstü su potansiyelinin tahmini olarak 9050 Hm³ olduğu görülmektedir. Tabii ki bu su potansiyelinin yıllara ve mevsimin şartlarına göre değişim gösterdiği gerçeğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Sahip olunan bu potansiyelin, % 79,15 ile 7.163 Hm³ kısmını Edirne ili almaktadır. Edirne ilini sırası ile Kırklareli % 12,75 ile (1154 Hm³) ve Tekirdağ ili ise % 8,10 ile (733 Hm³) izlemektedir.

TABLO 1 : Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Su Rezervleri

İller	Yerüstü su Varlığı Hm ³	Oran %	Yeraltı Su Varlığı Hm ³	Oran %	Toplam Hm ³	Oran %
Edirne	7.163	79,15	86.0	26,58	7249.0	77,33
Tekirdağ	733	8,10	133.8	41,36	866.8	9,25
Kırklareli	1.154	12,75	103.7	32,06	1257.7	13,42
TOPLAM	9.050	100,00	323.5	100,00	9373.5	100,00

Kaynak : DSİ Tekirdağ Bölge Müdürlüğü Kayıtları ,1997; Kubaş, 1998:25

Trakya'daki üç ilin yeraltı su varlığı Tablo 1'den incelendiğinde, yörede toplam 323,50 Hm³ su bulunduğu görülmektedir. Yeraltı su varlığının oransal payları incelendiğinde ise, yerüstü sularından farklı bir durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Yeraltı su varlığının % 41,36'sını Tekirdağ, % 32,06'sını Kırklareli, % 26,58' ini de Edirne ili karşılamaktadır.

Trakya yerüstü sularının haricinde, yeraltı suları olarak da yörede büyük ölçüde ağırlığını hissettirmektedir. Ayrıca yörede özel sektör ve Toprak Su Kooperatiflerinin sulama suyu temini için açmış olduğu, sığ ve sondaj kuyuları mevcut bulunmaktadır. D.S.İ. XI. Bölge Müdürlüğü'nün Ergene Havzasındaki suyun seviyesini, kirliliğini ve miktarının tespiti için 1960 yılından beri faaliyette bulunan 13 adet araştırma kuyusu mevcut bulunmaktadır. Toprak Su Kooperatiflerinin sulama suyunun temini için açılan işletme kuyu sayısı 379 adettir.

Bu kuyulardan başka 3000 civarında özel sondaj kuyusu bulunmaktadır. Kuyuların derinlikleri 100 – 250 metre civarında olması ve sığ bir düzeyde suya erişilmesi, yöredeki yeraltı suyu varlığının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.¹⁰

Verilerin analizi ekonomistler tarafından yapıldığında ise karşımıza şu sonuç çıkmaktadır. Edirne ili, Meriç ve Tunca nehirlerin varlığı ile yörenin en büyük su potansiyeline sahip olmaktadır. Bu da Edirne ili ve ilçelerinde tarımsal ve sulanabilir üretime dayalı çeltik, ayçiçeği, buğday v.s. ürünlerin yetiştiriciliği yapılmaktadır. Tekirdağ ili ve ilçelerinde ise daha çok yeraltı sularına bağlı tekstil ve konfeksiyon sanayine dayalı sektörün ağırlığı söz konusu olup, atıklarını Ergene nehrine ve kollarına boşaltabileceği bir sektör grubunun yatırımları söz konusu olmaktadır.

Ergene Havzasının tarımında, nehirden sağlanan suyun tarım arazilerinin sulanmasında kullanılmaya devam edilmesi ve gelecekte de devam edeceği gerçeği, Ergene Nehri suyunun kalitesinin iyileştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi için öncelikle sanayi tesislerinin, arıtma sistemlerini kurmaları ve çalıştırmaları zorunlu kılınması gerekmektedir. Diğer yandan çiftçilerin üzerine düşen görev de; tarım alanlarındaki gübre ve ilaç kullanımına, kendi kendilerine veya örgütlenerek, bir denetim zorunluluğu getirmeleri gerekmektedir. Bugün tahmini olarak 750.000'den fazla kişi ve kuruluşların su ihtiyacını karşılayan Ergene Akarsuyu Havzası, geçmişte olduğu gibi gelecekte de bir çok yerleşim biriminin su ihtiyacını karşılamaya devam edeceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Türkiye gelişmekte olan bir ülkedir. Ancak Trakya yöresi, Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha hızlı bir gelişme göstermektedir. Bu gelişmeye paralel olarak nüfus, tarım, sanayi ve turizm faaliyetlerinin artması sonucu, yerüstü ve yeraltı sularının tüketimi de aynı hızla artmaktadır. Bununla birlikte Trakya yöresindeki hızlı sanayileşme, doğal dengenin bozulmasına ve çevre kirlenmesine

¹⁰ DSİ, (1997): 11. Bölge Müdürlüğü Araştırma Notları, Edirne, s.3.

sebeptir. Bunun sonucunda da varolan doğal kaynakların hızla ve bilinçsizce kirletilerek, tüketildiği gözlenmektedir.

2.3.2. Toprak

Trakya, çeşitli özellikler gösteren farklı ana kaya ve toprak yapısına sahip bulunmaktadır. Trakya yöresinin yer şekilleri, yöresinin yapısal özelliklerini büyük ölçüde yansıtmaktadır. Trakya Yöresinin jeolojik oluşumu sırasında Üçüncü zamanda Alpin hareketler oluşurken kuvvetli yer hareketleri olmuş ve daha eski temel katmanların yer yer kırılmasına sebebiyet verirken, kırılmaların sonucunda ise kırılmalar gerçekleşmiştir. Trakya yöresindeki sırtların varlığı da bu oluşumla açıklanabilir. Trakya yöresinin Karadeniz kesiminde oldukça düzgün, Marmara Denizi kesiminde ise girintili ve çıkıntılıdır.¹¹

Trakya’da Grumusol, Kahverengi orman, Kireçsiz kahverengi, Alüviyal, Rendzina, Halaformik ve Hidroformik Alüviyal toprak grupları yer almaktadır. Toprak taksonosine göre Versitol, İnceptisol, Alfisol, Entisol ve Mollisol Ordoları bulunmaktadır.¹²

Trakya’daki toprak kalitesi tarımsal üretim için yeterli düzeydedir. Ancak toprak kalitesinin yeterli düzeyde olması, beraberinde çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunların en büyüğü çevresel sorunlardır. Trakya’daki çevre sorunlarının genel anlamda dört başlık altında toplamak mümkündür. Bunları;

1. Çarpık Sanayileşme
2. Plansız Kentleşme
3. Çevre Kirliliği
4. Erozyon

¹¹ Sungur v.d.,1991 : 57,58.

¹² Kubaş, 1998: 23.

olarak açıklanabilir.

Buna rağmen Trakya'daki üç ilin arazi kullanım durumlarını aşağıda Tablo 2'den incelendiğinde; arazinin toplam yüzölçümünün 1.904.419 ha olduğu görülmektedir. Tarım arazisi olarak kullanılan yüzölçümün ise 1.220.089 ha olup, bu da % 64,06'lık bir oransal büyüklüğe sahiptir. Geri kalan kısmın ormanlık ve fundalık alanları % 27,85, çayır ve meraların % 5,74, diğer arazi kullanımlarının ise % 2,35 olduğu görülmektedir.

**TABLO 2 :Edirne, Tekirdağ, Kırklareli İllerinin Arazi Kullanım Durumları
(Ha)**

ARAZİ DURUMU	EDİRNE	TEKİRDAĞ	KIRKLARELİ	TOPLAM	ORANI (%)
Tarım Arazisi	426.888	471.909	321.292	1.220.089	64,06
Çayır ve Mera	44.996	32.930	31.506	109.432	5,74
Orman ve Fundalık	127.870	108.069	294.511	530.450	27,85
Diğer Arazi Kul.	27.841	8.880	7.727	44.448	2,35
TOPLAM	627.595	621.788	655.036	1.904.419	100,00

Kaynak: Atatürk Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Kayıtları, 1991;

Kubaş, 1998:24

Yukarıda Tablo 2'de açıklanan verilerin analizi yapıldığında tarımsal üretim için kullanılan alanın % 64,06 olarak kullanılması insanları aldatmaması gerekir. Çünkü 2000'li yıllarda bu tarımsal toprakların büyük bir bölümü kaybedilerek üzerine sanayi tesisleri kurulacaktır. Bu tesislerin Türkiye ekonomisine yarattığı katma değer ölçüleri ile kaybedilen toprak miktarı,

kalitesi ve çevre sorunlarının bilimsel bir şekilde fayda - maliyet analizinin yapılması gerekmektedir.

2.3.3. İklim

Trakya yöresi iklim şartları açısından, dört iklimin en sert ve en yumuşak biçimde yaşayan bir bölge olarak karasal iklim sisteminin içerisinde yer alır. Bu nedenle kışları yağış oranı yüksek ve yaz aylarında da düşük olmaktadır.

Dünyanın rotasyonu göz önüne alındığında, Türkiye'ye genellikle batı ve kuzeybatıdan yaklaşım gösteren hava kütleleri, Balkanlar üzerinden öncelikle Trakya'dan başlamak üzere etkin olmaktadır. Kötü hava koşullarını oluşturan siklonik yapıli sistemler nedeniyle Marmara Bölgesindeki en olumsuz kış Trakya yöresinde yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak da don olayları sık olarak bölgede görülmektedir. Trakya'da sıcaklık Marmara Denizi kıyılarından batıya gidildikçe azalmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklıklar yaklaşık olarak 13 C⁰ ile 15 C⁰ arasında değişmektedir. Trakya yöresinde yıllık yağış miktarları, yörenin Karadeniz kıyıları hariç, 600 – 700 mm civarında seyretmektedir. Yağış Trakya yöresinde, genelde hafif değişime uğramış bir Akdeniz yağış rejimi görülmektedir. Bu yüzden kışın maksimum yağış, yazın ise minimum yağış görülmektedir. Trakya yöresinin kıyılarından iç kesimlere gidildiğinde yağışlarda azalma gözlenmektedir. Yörenin hemen her yanında rüzgarların yönü çoğunlukla kuzeye doğru (Karayel, Yıldız, Poyraz) esmektedir. Zaman zaman şiddetli esen güneybatı (lodos) rüzgarı ise özellikle yörenin güney kesimlerinde etkili olmaktadır.¹³

Trakya'da iklimi belirleyen unsurlar, yörenin güneyinde ve kuzeyinde bulunan yükseltiler ile denizlerin konumu ve rüzgarların yönü etkilemektedir. Trakya'da ve özellikle İç Trakya'da kurak ve pek kurak iklim tiplerinin hakim olduğu görülmektedir. Kuzeyde ve güneydeki dağlık bölgelerde ise yarı kurak,

¹³ Sungur v.d. , 1991: 59.

yarı nemli ve nemli iklim tiplerinin hakim olduğu yükselti - iklim kuşakları oluşmaktadır.¹⁴

2.3.4. Doğal Flora

Trakya yöresinin doğal bitki örtüsü, tür ve çeşit zenginliği açısından oldukça yüksek bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Ayrıca Trakya yöresinin doğal bitki örtüsü yarı kurak karakterli, subtropikal iklime özgü kurakçıl karakter özelliği taşımaktadır. Bu tür Akdeniz iklimi karakterli kurakçıl bitki topluluğunu oluşturan elemanlar arasında sandal ağacı, zeytin ağacı, defne, katır tırnağı ve funda sayılabilir. Trakya yöresinde fazla olmamak kaydıyla kekik, lavanta çiçeği, nane ve adaçayı gibi alımsı türlerde yaygın bulunmaktadır.¹⁵

Trakya yöresinin orman bakımından yayılışına baktığımızda, Karadeniz kıyı kesiminde higrofil, nemcil karakterli Karadeniz Bölgesine özgü ağaç türleri yer almaktadır Nemcil bitki türlerinin hakim olduğu alanlarının yüksek kesimlerinde iğne yapraklı çam türlerine rastlanmaktadır. Bunlar arasında karaçam ve köknar en yaygın olanlarıdır. Yörenin iç kesimlerinde daha kurakçıl stepik bitkiler yer almaktadır. Ayrıca Meriç Nehrinin Türkiye’de kalan kısmının geniş tabanı üzerinde, karışık ağaçlardan oluşan ormanlık alanlar bulunmaktadır. Istranca Dağlarında ormanlık alanlar da geniş yer tutmaktadır.¹⁶

Trakya’nın kuzeyinde ve güneyindeki nemli deniz etkisinin altında, çeşitli orman toplulukları hakim olmaktadır. İç Trakya’da ise kurak bozkır özelliklerine uygun orman, otlak ve genellikle tarım alanlarının yaygın olarak bulunduğu, bu nedenle de biyolojik çeşitlilik bakımından çok zengin bir ekolojik sistemler

¹⁴ M.Doğan Kantarcı, (1996): “Trakya’nın Çevre Sorunlarına Karşı Ekoloji Açısından Bakış”, *Trakya’nın Bugünü ve Geleceği için. Trakya’da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Basım Ajans, MMO Yayını, yayın no:183, Çorlu, s. 287.

¹⁵ Sungur v.d., 1991: 59.

¹⁶ Sungur v.d., 1991: 59.

birliği oluşturmaktadır. Trakya gibi çok küçük bir alanda birbirinden çok farklı yetişme ortamı birimlerinin yer almaktadır. Bu da çok farklı bitki topluluklarının yan yana yer almasını sağlamaktadır. Bu bitki topluluklarının tür bileşimleri de çok çeşitlilik arz etmektedir.¹⁷

2.4. Trakya Yöresinin Sosyo - Ekonomik zellikleri

Trakya, Türkiye'nin en gelişmiş bölgesi Marmara'nın bir parçası olmakla beraber, coğrafı konumu itibariyle de jeopolitik öneme sahip bir yöre olarak kabul edilmektedir.

Trakya, sahip olduğu doğal flora, Ergene ve Meriç nehirlerinin suladığı I ve II sınıf verimli topraklar, dinamik ve tahsil düzeyi yüksek insan gücü, makineleşme ve kullanma alt yapısı, jeopolitik konum ve ulaşım olanakları ile gelişmiş bir bölge niteliğini fazlasıyla hak etmektedir. Ulaşım olanakları açısından iki kıtanın keşiştiği bir yerde olması, yöreye ayrı bir özellik kazandırmaktadır. İstanbul - Edirne arasında yer alan E - 5 karayolu ve Transit Avrupa Motorway (TEM) otoyolu vasıtasıyla, karayolu ulaşımını büyük lde sağlayarak, yurtiçi ve yurtdişi ulaşım sorunlarını ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca demiryolu bakımından da gerek yurtiçi gerekse yurtdişi ulaşımının yapıldığı demiryolu hatlarının keşiştiği bir konumda olması sosyo - ekonomik açıdan yöreye büyük önem ve avantaj kazandırmaktadır.

Trakya'daki sosyo - ekonomik gelişmelere paralel olarak, yöre nüfusunda da geçmiş yıllara bakarak belirgin bir artış söz konusudur. Aşağıda Tablo 3 incelendiğinde; 1990 yılından, 1997 yılına kadar geçen sürede, resmi kayıtlara göre % 9,21'lik bir artış söz konusudur. Ancak yöreye, Trakya dışındaki diğer illerden her geçen yıl iş bulabilmek amacıyla insan gnn yaşandığı da ayrı bir gerçek olarak gözlenmektedir.

¹⁷ Kantarcı, 1996: 297.

TABLO 3 : Edirne, Kırklareli, Tekirdağ İllerinin Nüfus Sayımları ve Toplam Nüfusa Oranları

İller	1990 Nüfus Sayımı	Toplam Nüfusa Oranı(%)	1997 Nüfus Sayımı	Toplam Nüfusa Oranı (%)
EDİRNE	404.599	34,20	398.125	30,99
TEKİRDAĞ	468.842	39,63	567.396	44,17
KIRKLARELİ	309.512	26,17	318.866	24,84
TOPLAM	1.182.953	100,00	1.284387	100,00

Kaynak: DİE, (1999): *Türkiye İstatistik Yılığ* 1998, DİE Matbaası, Ankara, s.75

Trakya illerindeki son nüfus sayımına bakıldığında, Tekirdağ ili, yöre toplam nüfusunun % 44.17'sini, Edirne ili %30.99'unu, Kırklareli ise % 24.84'ünü oluşturmaktadır. Nüfus yoğunluğunda yüzölçümüne göre homojen bir dağılım söz konusudur. Nüfus gelişimi, iller arasında ele alındığında homojen bir yapı göstermemektedir. Edirne ve Kırklareli illerinde 1997 yılı son nüfus sayımına göre, belirgin bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu düşüş gerçekte, tarımdan sanayiye doğru göçün göstergesidir. Edirne ilinin tarımsal üretime dayalı olması, Kırklareli ilinin doğal florası itibariyle, sanayi yatırımları, düz arazisi olan Tekirdağ ili ve yoğunlukla ilçelerine kaymaktadır. Bu nedenden dolayı iki ildeki düşüş ile birlikte, Tekirdağ ilinin nüfusunda belirgin bir artış olduğu gözlenmektedir.

Trakya bölgesi genelde tarıma dayalı bir ekonomik yapı göstermektedir. Ancak 1990'lı yıllardan sonra bölgede sanayinin hızla gelişmesiyle, tarımdan sanayiye doğru önemli ölçüde geçiş olmaktadır. Trakya yöresindeki bu geçişin altyapısını iki grupta toplamak mümkündür.

Birinci grup, özellikle Edirne ili ve ilçelerindeki tarımsal girdilere dayalı kurulan sanayi yatırımlarıdır. Bu sanayi yatırımlarının çoğunluğu, yörede yetişen tarımsal girdileri kullanan, yerel sermayeye dayalı ve gıda alt sektöründe üretim yapan kuruluşlardır. Bu grubun sanayi yatırımları Türkiye'nin gıda

sektöründe söz sahibi olan kuruluşlardır. Trakya yöresi, ülkenin diğer bölgeleriyle kıyaslandığı zaman, gıda sanayi sektöründe ağırlığı belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu da Trakya ekonomisinin, önemli ölçüde tarıma dayalı olduğunun bir göstergesi olarak açıklanabilmektedir.

İkinci grupta ise, Tekirdağ ili ve ilçeleriyle birlikte, E-5 karayolu etrafında kurulu olan tekstil, konfeksiyon, deri ve diğer sanayi yatırımlarıdır. Bu gruptaki yatırımlar bölgedeki tüm doğal ve diğer kaynakları kullanan, yöre ile hammadde ilişkisi olmayan sanayiler olarak açıklanabilir. Bu da Trakya yöresinin sahip olduğu toprak kalitesini baz alındığında, ekonomik anlamda tarımsal bir kazancı olamayan yatırımlardır. Bu gruptaki sanayiler genellikle, teşviklerle yapılan, yatırım indirimlerine ve yerel olmayan sermayeye dayanmaktadır.

Trakya'nın son yıllarda yaşadığı bu hızlı gelişme, sanayi alanları için arazi tahsisleri ve sanayinin çektiği nüfus ile artan konut talebini üst düzeye çıkardığı gözlenmektedir. Planlanmadan yapılan bu yatırımlar, gelecek düşünülmeyi için, geçen sürede gelişmenin getirdiği dezavantajlar ile karşımıza çıkacaktır. Trakya'daki bu hızlı gelişmenin kontrolü sağlanarak, bölgenin doğal kaynak kaybı ve çevre tahribinin önlenmesi gerekmektedir. Ayrıca mekan organizasyonu ile birlikte çok yönlü ve entegre olarak planlanmanın sağlanması gerekmektedir. Trakya yöresinde plansız sanayi gelişiminin yarattığı sorunlara bakıldığında, artan nüfusun konut ihtiyacı gecekondu yoluyla çözülmektedir. Bununla birlikte konut kooperatiflerinde de gelişigüzel bir şekilde yerleşim ve artış görülmektedir. Diğer bir sorun da bölgenin en önemli sulama kaynağı olan Ergene Nehri'nin sanayi tesisleri tarafından endüstriyel atıklarıyla kirletilmesi olarak açıklanabilir. Özellikle Ergene Nehrinin ve kollarının geçtiği Çorlu ve Çerkezköy çevresinde yoğunlaşan sanayinin, son yıllarda Lüleburgaz ve Babaeski ilçesine yayılmasıyla, bu çevredeki birinci ve ikinci sınıf tarım arazisi kaybının da önemli boyutlara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Trakya' da, hızlı sanayi gelişimine etki eden en önemli faktör; merkezi yönetimin bölge il ve ilçelerinin zamanla kalkınmada öncelikli yöreler kapsamına

alınmış olmalarındandır. Devletin bu şekilde planlama yapmasıyla, E-5 karayolu üzerinde yer alan Çorlu, Lüleburgaz ve Babaeski ilçeleriyle bölgenin iç kısmında kalan Çerkezköy'e küçük büyük bir çok sanayi tesisi kurulduğu gözlenmektedir.

Özellikle 1985 yılından sonra Çerkezköy'deki sanayileşme dikkati çekecek boyuttadır. Çerkezköy'ün 1972 yılında "Kalkınmada Öncelikli Yöre" olarak saptanması ve Devlet Arsa Ofisi tarafından ilçede 1450 hektarlık alan kamulaştırılarak yatırımcılara düşük bedeller karşılığında satılmasıyla, yörede sanayi faaliyetleri başlamıştır. Tümü bölge dışı sermaye grupları tarafından kurulan sanayi tesislerinin, Çerkezköy'de yer seçimlerindeki teşvikler önemli etken olmaktadır. İstanbul'a yakınlık da göz önüne alındığında Çerkezköy'ün çekiciliği daha da artmış gözükmektedir. Özellikle merkezi İstanbul'da bulunan, dokuma sanayinin büyük kuruluşları, yöre olarak cazip olan ve gelişme olanağını buldukları Çerkezköy'e büyük ölçüde yatırımlar yaptıkları gözlenmektedir.¹⁸

Trakya yöresi, Türkiye'deki diğer bölgeler gibi bir gelişim içinde bulunmaktadır. Trakya'daki bu gelişim özel ve kamu sektörlerinin yatırımlarıyla devam etmektedir. Yatırımların devam etmesi, bölgenin kalkınması için avantajlı bir durum oluşturmaktadır. Bu durumla beraber Trakya yöresini, İstanbul'da yer alması istenmeyen sanayilerin, bir merkezi durumuna getirildiği gözlenmektedir. Bu da yöre ekonomisinin gerçek anlamda analizine imkan vermemektedir. Özellikle bölge içinde yaratılan gelirin, yine bölge içinde yeni üretken yatırımlara dönüştürülmesi gereği ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan yörenin varolan potansiyellerinin iyi değerlendirilerek tarım, hizmet ve turizm sektörlerinin, eğitim ve yeni teknolojilerle geliştirileceği göz ardı edilmemelidir. Ancak böyle yaklaşım ve planlar Trakya'yı sosyo - ekonomik açıdan geleceğini daha gerçekçi belirleyebilir. Trakya'nın ekonomik geleceği belirlenirken dört önemli faktörü iyi analiz etmek gerekmektedir. Bu faktörler; yörenin işgücü yapısındaki değişim, tarımdan sanayiye

¹⁸ Ferhan Gezici, (1996): "Trakya'da Kentsel Yerleşmeler, Gelişme Eğilimleri ve Bölgesel Gelişmedeki Roller", *Trakya'nın Bugünü ve Geleceği için Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Basım Ajans, MIMO Yayını, yayın no: 183, Çorlu, s.3.

hızlı geçiş, kırsal kesimden kente doğru akım ve Trakya Üniversitesinin varlığıdır. Çünkü gelecekte bu faktörler, yörenin sosyo - ekonomik yapısını belirleyeceklerdir.

Trakya'daki sosyo-ekonomik hayatı belirleyen bu sanayileşme hareketinde önemli bir yer tutan " Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünü " nün geçmişini, bugünü ve geleceğini diğer bölümlerde ayrıntılı olarak ele alıp incelenecektir. Ancak öncelikle Trakya yöresinin sosyo - ekonomik önemini açıklamak gerekmektedir.

2.5. Trakya Yöresinin Sosyo – Ekonomik Önemi

Trakya yöresinin sosyo - ekonomik önemi açıklanırken; Trakya'da nüfusun yerleşim ve demografik yapısı ile bölgenin jeopolitik yapısı dikkate alınması gerekmektedir.

Trakya yöresinde 23.721 km² lik bir alanda yaklaşık olarak 1.300.000 kişi yaşamaktadır. Yüzölçümü olarak; ülkenin % 2,6'sını, nüfus olarak da % 2,1'ini oluşturmaktadır. Türkiye'nin ortalama yüksekliği 1132 m'dir. Trakya'nın ise ortalama yüksekliği 180 m olup, hemen hemen bütün arazi yapısı sulanabilir özellik göstermektedir. Tarım arazileri I.ve II. sınıf çok verimli araziler olup 20.000 km² lik alanın % 88'i sulanabilir tarım arazisi özelliğinde, % 12'si ise dağlık ve ormanlık araziye oluşturmaktadır.

Trakya'nın bugünkü durumunu incelendiğinde Türkiye'de okur - yazar oranı % 79 iken, Trakya'da % 99'dur. Yıllık nüfus artış hızı, Tekirdağ'da % 3.04, Kırklareli'nde % 0.82, Edirne'de % 0.75'tir. Trakya'da faal nüfusun yaklaşık % 40'ı tarım, orman, balıkçılıkla uğraşmakla beraber, tarım da modern bir şekilde yapılmaktadır.¹⁹

¹⁹ Hüseyin Erkin, (1996): " Trakya'nın Önemi ve Ekonomik Geleceği ", *Trakya'nın Bugünü ve Geleceği için Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Basım Ajans, MMO Yayını, yayın no: 183, Çorlu, S: 605-606

Trakya kara - deniz ve demir yollarıyla Avrupa'ya ve diğer bölgelere kolayca bağlantı kurulabilir özelliktedir. Edirne'de İpsala, Kapıkule ve Pazarkule sınır kapıları ile, Kırklareli'nde Dereköy sınır kapılarıyla Avrupa'ya açılmaktadır. Üç ilimiz de, denizyoluyla dünyaya açılma olanağına sahip bulunmaktadır. Arazi topoğrafyası yol yapmaya çok uygun olduğundan tüm yerleşim birimlerinin karayoluyla birbirlerine bağlı bulunmaktadır. En önemli gelişme ise TEM yolu ile Trakya, Türkiye'nin tüm bölgelerine ve Avrupa'ya bağlamaktadır. Kapıkule'den geçen bu otoyolun şu andaki yurtdışı bağlantısı fazla hareket göstermemektedir. Ancak önümüzdeki yıllarda yeni politikalarla ve Balkanlardaki iç savaşlar sona erdiğinde, özellikle TEM yolunun jeopolitik konum açısından daha da önem kazanacağı bir gerçek olarak gözükmemektedir.

Trakya'daki sanayi tesislerinin dışında, tarıma dayalı Edirne'de 134, Kırklareli'nde 129, Tekirdağ'da 147 olmak üzere toplam 410 adet un, yağ v.s. sanayi kuruluşları mevcut bulunmaktadır. Bu tarıma dayalı sanayi tesisleri ile diğer sanayi tesislerinin varlığı göz önüne alındığında, yöre yarattığı katma değer ile Türkiye ekonomisinde önemli bir yere sahip bulunmaktadır.²⁰

2.6. Trakya Yöresinin Sanayileşmesi ve Kalkınması

Trakya yöresi Türkiye ölçeklerine göre değerlendirildiğinde gelişmiş bir sanayi yapısına sahip bulunmaktadır. Trakya'daki sanayinin ikili karakter taşıdığı gözlenmektedir. Bunlardan birincisini tarıma dayalı sanayi, ikincisini ise tekstil, konfeksiyon, deri, çimento, demir, v.b. gibi kolların oluşturduğu tarım dışındaki sanayi dalı oluşturmaktadır. Tarıma dayalı sanayi hemen hemen tüm alt gruplarıyla birlikte Trakya'ya yayılmış durumdadır. Ayrıca tarıma dayalı bu sanayi grupları, Türkiye'de isim yapmış ve piyasadaki pazar payı yüksek işletmelerdir.

²⁰ Erkin, 1996:607; Seyfi Aktoprak, 1999 : Saha Bulguları

Tarım dışı sanayi kolu ise, sanayileşmenin gereği yer seçiminde gözlenen gelişmiş bölgelerden, azgelişmiş bölgelere yönelme yerine, yörenin ana merkeze yakın olan bölgelerinde hareket eğilimi göstermektedir. Tarım dışı sanayi grupları, Trakya'nın coğrafi ve jeopolitik konumundan fazlasıyla yararlanmakta olduğu gözlenmektedir. Trakya, bu gelişmelerle birlikte İstanbul ilinin bir alt bölgesi halini almış bulunmaktadır. Aslında Trakya kendi iç dinamik sanayisiyle büyüyen değil, göç eden bir sanayi ile kalkınan yöre durumuna gelmiştir. Bu durum sonucunda Trakya'da sanayinin getireceği sorunlar, ilerleyen zaman içerisinde çözülemez bir noktaya ulaşacaktır. Ayrıca kısa vadede sanayi, planlı yayılma eğilimi göstermemektedir. Bununla birlikte yetersiz alt yapı olanaklarıyla sanayinin kendi istekleri doğrultusunda yer seçme sorunları, yöresinin doğal florasını olumsuz yönde etkilediği gözlenmektedir.

İstanbul'dan Trakya'ya göç eden sanayinin doğal kaynak tüketimi üst düzeyde olması sebebiyle çevreye vermiş olduğu olumsuz etki de fazla olmaktadır. Trakya'da ilginç bir sanayileşme ve kalkınma durumu söz konusudur. Türkiye'de ekonomik durgunluğun yaşanması, özel ve kamu sektöründeki küçülmelere rağmen, Trakya'daki sanayileşme ve kalkınmayla birlikte yatırımların sürekli devam ettiği gözlenmektedir. Bu yatırımlar özellikle, Çorlu, Çerkezköy, Büyükkarıştıran, E-5 karayolu çevresi ve son zamanlarda TEM otoyolu ile, Edirne ve Kırklareli illerine doğru da bir kayma söz konusu olmaktadır.

Trakya'daki sanayinin gerek sektörel gerekse yer seçimi konusundaki tercihleri, sayısal göstergeleri, yöredeki illerde belirli bir değişim yaşadığını göstermektedir. İller bazına sanayileşme ve kalkınmaya bakıldığında, Kırklareli ili gelişmiş illerinden biri olarak gözükmektedir. Başlıca sanayi kollarını sırası ile sayarsak; Özellikle cam, elektrik ve ölçü aletleri, tekstil, döküm, çimento, un ve yağ sanayileri olarak sıralayabilmek mümkündür. Edirne'de ise daha çok tarım ürünlerine dayalı sanayiler gelişmiş olup, diğer sektörlerdeki gelişmeler iki il'e oranla Edirne ilinde mevcut olmadığı gözlenmektedir. Tekirdağ ilinde sanayileşme ve kalkınma hem rakamsal olarak, hem de göstergeler bazında Trakya'nın diğer

illerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Tekirdağ ilinde sanayinin en yoğun olduğu bölgeler, Çorlu- Büyükkarıştıran arası, E-5 karayolu ve TEM otoyolu ile Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesidir. Bu gelişmede Trakya'daki bazı sektörlerin, Türkiye'nin toplam üretimi içerisinde aldığı paylarının yükseldiğini göstermektedir. Tablo 4'ün rakamlarını incelendiğinde Trakya'nın tarımsal üretime dayalı sektörlerinin halen, ülkenin toplam üretimi içerisinde önemli paya sahip olduğu görülmektedir. Özellikle Rafine ayçiçeği yağının % 36'lık bir paya sahip olması bu gerçeklerin net göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak 1990'lı yıllardan sonra tarım dışı sanayinin, özellikle Türkiye'de üretimde söz sahibi büyük holdinglerin, yatırım yapmaları ile beyaz eşya üretiminde % 25'e, Margarin üretiminde ise % 41'lik bir paya yükseldiği görülmektedir. Tüm bu rakamların yüksek oluşu, Trakya'daki sanayileşme ve kalkınmanın ne yönde ve ölçüde geliştiğini gösterebilmektedir.

Tablo 4: Trakya' da Faaliyet Gösteren Sanayi Sektörlerinin, Türkiye'nin Toplam Üretiminden Aldığı Pay Oranları

Faaliyet Gösterilen Sektör	Ülke Genelinde, Üretimden Aldığı Pay (%)
Tekstil ve Konfeksiyon	4
İşlenmiş Deri	11
Toprak ve Tuğla	42
Beyaz Eşya	25
Margarin	41
Pirinç	23
Rafine Ayçiçek Yağı	36
Un	29

Kaynak: DİE, (1999): *Türkiye İstatistik Yıllığı 1998*, DİE Matbaası, Ankara, s.299,339,352,ve 369'daki istatistiksel verilerden oluşturulmuştur.

2.7. Trakya Yöresinde Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Yeri

Trakya, İstanbul'un bir alt bölgesi gibi yoğun derecede bir sanayileşme sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu sanayileşmenin hızlı nüfus artışı ile birlikte doğal kaynak tüketimi fazla olan tekstil, konfeksiyon ve deri sektörüne doğru yoğunlaştığı gözlenmektedir. Özellikle Türkiye'nin Gümrük ve Avrupa Birliği süreciyle birlikte, Hazır Giyim sektörünün de Trakya'ya doğru bir akış içinde olmasıyla yöreye, gerek nüfus gerekse emek göçünün gelmesi, Trakya ile tekstil sektörünün bir arada anılmasına sebep olmaktadır. Özellikle Şahinler Holding'in Trakya'da Organize Sanayi yapımına girmesi, tekstil ve konfeksiyon ile Trakya arasındaki önemi daha da arttırmaktadır. Trakya'daki önemli sorun, doğal kaynakların tüketimi ve kirletilmesidir. Yörede sanayinin bu derece hızlı gelişmesiyle birlikte, çarpık bir kentleşme oluşumu beklenmektedir. Ayrıca göç eğilimiyle kentlerde kültürel ve sportif sorunların zamanla artış gösterecek olması, 2000'li yıllarda karşımıza diğer önemli bir sorun olarak çıkacaktır.

Trakya'ya yöresel bazda 1992 -1995 yılları arasında verilen teşviklerin dağılımı incelendiğinde; Tarım sektörüne 5, Madencilik sektörüne 8, Enerji sektörüne 6, Hizmetler sektörüne ise toplam 20 teşvik verildiği DPT'nin istatistiklerinde görülmektedir. Diğer yandan imalat sektörüne bakıldığında; teşvik sayısının 178'i komple yeni tesis olmak üzere, toplam 314 adet teşvik verildiği gözlenmektedir. Tekstil, konfeksiyon ve deri sektörünün, 114'ü yeni olmak üzere toplam 209 teşvik aldığı belirlenmiştir. Tekstil, konfeksiyon ve deri sektörü, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle başta Hazır Giyim olmakla beraber, dünya çapında rekabete en hazır sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin yapmış olduğu ihracatın yaklaşık % 40'lık bölümünü bu sanayi grubu tarafından karşılanmaktadır. Trakya'daki yatırım boyutlarının fazla olması, gelecekte Trakya'ya oluşacak göçlerin altyapısını oluşturacaktır.²¹

²¹ Dinçer Mete, (1996): " Trakya 'da Sanayileşme ve Gelecek ", *Trakya' nın Bugünü ve Geleceği için Trakya'da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Basım Ajans, MMO Yayını, yayın no: 183, Çorlu, s. 620, 621.

Türkiye’de yaşanan dış ve iç ekonomik krizlerin sonucunda uygulanan ekonomik politikaların yetersizliği yatırımları da olumsuz yönde etkilemiştir. Trakya’ya bölge itibariyle 1996 yılından sonra, toplam 12 adet teşvik verilmesine rağmen, yatırımlarını hala tamamlayamamış ve istenen düzeydeki yatırımları gerçekleştirilememiştir.

Tablo 5’te, faaliyette olan ve Ticaret İl Müdürlüklerine kayıtlı 279 adet tesis mevcut bulunmaktadır. Bu tesislerde yakıt olarak LPG, doğalgaz, kömür ve elektrik enerjisinden yararlanılmaktadır. Doğalgazın fazla kullanılmaması sebebiyle Trakya’da çevre kirliliğinin, gelecek yıllarda yüksek seviyelere çıkması beklenmektedir. Tabloda verilen, 279 adet tesisin 164’ünde günde ortalama 60 ile 100 ton arasında su tüketimi söz konusudur. 40 tesiste ise 100 ton, geri kalan tesislerde ise günde ortalama 30 ton civarında su tüketildiği tahmin edilmektedir. Bu tesislerin kapalı inşa alanı toplam 868 hektar olup, açık arazilerinin toplamı da 1096 hektara kadar ulaştığı bilinmektedir. Bu verilerin tamamı saha bulgularına tabi olup, 14 merkez gezilerek, ilgili Ticari ve Sanayi Odaları, Şirketler, Belediyelerin Fen ve Su İşleri Amirliklerine başvurularak, araştırılmış ve verilen bilgilere istinaden düzenlenmiş bulunmaktadır.

Trakya’daki tekstil ve konfeksiyon sektörünün varolması ancak doğal kaynaklarının zenginliğiyle mümkün olabilmektedir. Bu doğal kaynaklardan en önemlisi su kaynaklarıdır. D.S.İ. yapmış olduğu tetkiklerde, Trakya yöresinde yapay ve doğal olmak üzere 160 civarında gölet ve baraj bulunduğunu tespit edilmiştir. Trakya’nın değişen iklim koşullarına rağmen ortalama yerüstü su mevcudu 3.425.000.000 m³, yeraltı su mevcudu ise ortalama 925.000.000 m³ olup toplam olarak da, Trakya’nın su potansiyelinin 4.350.000.000. m³’e sahip olduğu belirlenmiştir.²²

²² D.S.İ. 11. Bölge Müdürlüğü Araştırma Notları, s.87,89.

Tablo 5: Trakya'daki Tekstil, Konfeksiyon ve Deri Sektörü İşletmelerinin İl ve İlçeler Bazında Dağılımları

İl veya İlçenin Adı	Tekstil ve Konfeksiyon	Deri	TOPLAM
Edirne Merkez	7	-	7
Havsa	2	-	2
Uzunköprü	1	-	1
Keşan	3	-	3
İpsala	1	-	1
Kırklareli Merkez	5	-	5
Lüleburgaz	13	2	15
Babaeski	13	1	14
Tekirdağ Merkez	10	-	10
Çorlu	61	90	151
Malkara	2	1	3
Murathı	5	-	5
M.Ereğlisi	2	2	4
Çerkezköy	56	2	58
GENEL TOPLAM	181	98	279

Kaynak: Saha Bulguları, 1999

Trakya'nın tekstil ve konfeksiyon sektörüyle ilişkisi vazgeçilmez konuma gelmiş bulunmaktadır. Trakya'nın vazgeçilemeyen doğal kaynak zenginliğiyle Avrupa'ya ve İstanbul'a yakınlığı tekstil ve konfeksiyon sektöründe büyük önem taşımaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektörü gerek yöre açısından gerekse Türkiye'nin kalkınması açısından önemli ve öncü bir sanayi olmaktadır. Ancak gereken tedbirler alınmadığı durumlarda sektörün, doğal kaynaklarda bırakacağı tahribatların yanında, gelecekte de sosyo - ekonomik çarpıklıklara zemin hazırlayacağı tahmin edilmektedir.

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M

3. DÜNYADAKİ TEKSTİL ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜ

Dünya tekstil ve konfeksiyon sektörünü açıklamadan önce, tekstil hammaddelerinin işlenerek konfeksiyon halini alana kadar geçireceği aşamalar bulunmaktadır. Bu nedenle tekstil hakkındaki genel kavramların bilinmesi gerekmektedir.

3.1. Tekstil Hakkındaki Genel Kavramlar

İnsanoğlu, M.Ö. 5000' li yıllardan başlayarak günümüze kadar bir evrim içerisinde gelişen tekstili, çağımızda ekonomi biliminden sonra kalkınmanın ve sosyalleşmenin bir göstergesi olarak kabul etmektedir. Ekonomi biliminin temelinde yatan unsur, insan ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. İnsanoğlunun kabul ettiği beş temel ihtiyacından birisi olan giyim, günümüzde tekstil kavramıyla özdeşleşerek insanların ihtiyaçlarını moda kavramı adı altında fazlasıyla karşıladığı gözlenmektedir. İnsanoğlunun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan bilim dalının da “ Ekonomi” olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Bu açıklamalara göre ekonomi şu şekilde tanımlanabilir;²³

“Ekonomi, ihtiyaçları karşılamak amacıyla kıt kaynakların alternatif kullanım alanlarına tahsisini ve bu alternatif faaliyetlerin bireyler, firmalar ve toplumlarca nasıl tercih edildiğini inceleyen bir bilimdir. Kısaca, ekonomi tercih yapma yollarını inceleyen kaynak tahsisi bilimidir.”

²³ İ.Hakkı İnan,(1998): *Temel Ekonomi*, T.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Tekirdağ, s.7

3.1.1. Tekstil

Tekstil, Latince bir kavram olan *texere*' den türetilmiş ve örme dokuma anlamına gelmektedir. **Tekstil Kavramı** ise; tekstil liflerini, tekstil ürünlerini, yarı mamullerini ve bunları kullanarak elde edilen malları kapsamaktadır.²⁴

Tekstil, çevreye uyum sağlamak için kullandığımız her türlü kumaş ve materyalin hammaddesi olan liflerin elde edilmesinden, tüketicinin istediği özelliklere sahip bir mamul madde haline getirilinceye kadar geçirdiği aşamaları içeren elyaf yüzeyler olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzeyler kullanılarak üretilen giysiler yani tekstil malları, insanın kendisini hava şartlarına karşı koruma ihtiyacından doğmuştur. İlk önceleri bu amaçla ağaç kabukları, yapraklar, hayvan postları, keçeler; eğirme tekniğinin geliştirilmesinden sonra ise elde edilen ipliklerin yardımı ile örgüler ve dokumalar kullanılmıştır. Öte yandan giysi, vücudu koruma işlevinin yanı sıra sosyal bir farklılaşma ögesidir. İnsanlar değişik giysi kullanarak sosyal statülerini de belli etmektedirler. Giysinin bu sosyal işlevi boya maddelerinin, dokuma işlemi öncesinde ve sonrasında kullanılmasıyla, zamanla teknoloji yardımıyla "moda" kavramı adını alarak günümüzde bacasız sanayi sektörü haline gelmiş bulunmaktadır.

3.1.2. Tekstil Endüstrisi

Tekstil sektörü; insanın beslenme, giyinme, barınma, hava ve su gibi beş temel ihtiyaçlarından birini karşılayan önemli bir sanayi dalıdır. Tekstil; doğal ya da insan yapısı lifleri bir araya getirerek onlardan ince elastik olmalarına karşın dayanıklılık ve koruyuculuk özellikleri olan en eski insan uğraşlarından biridir. Tekstil, yaygın bir işkolu olarak gelişmiş, zamanla tekstil üretimini artırıcı yönde itici bir güç yaratarak sanayide makineleşmenin gerçekleşmesine ve endüstri toplumunun oluşmasıyla da fabrikalaşmaya yol açmaktadır. Bu açıdan tekstil

²⁴ Rüştü Uzel, (1993): *Textiltechnologie Teile 1 und 2*, İTAŞ, İstanbul, s.23

sektörünün tarihsel öneminin yanında ekonomik ve sosyal hayatı büyük ölçüde etkilemesiyle de önemlidir. Özellikle Türkiye gibi, ekonomisi gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında öncü sektör olarak yerini aldığı gözlenmektedir.

Sanayileşmekte olan ülkemizde hayati önem taşıyan tekstil endüstrisi, kalkınma hızımızın artmasında önemli bir itici güç olduğu kabul edilmektedir. Bu güç, dünya pazarlarında Türkiye'nin diğer ülkelerle rekabet şartlarını belirlemektedir. Türkiye, Kalkınma planı hedeflerinde; dokuma ve giyim sanayii ihracatının, her yıl artarak gelişmiş ülkelerle rekabet edecek düzeylere gelmesini öngörmektedir. Ülkemiz tekstil ve konfeksiyon alanında, çağın gereklerine uygun, uluslararası standartlarda üretim yapmak zorundadır. Belirlenen hedeflere ulaşılması ancak kaliteli, ucuz ve seri üretimle mümkün görülmektedir. İstenilen nitelikte bir üretimin gerçekleştirilebilmesi için, bu alanda yetişmiş kaliteli iş gücü gerektirmektedir. Nitelikli iş gücünün oluşturulmasında da mesleki ve teknik eğitimin önemli bir unsur olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

3.1.3. Tekstil Teknolojisi

Tekstil; yarı mamullerinin, filament iplikleri, lif yüzeyli dokumasız kumaşları v.b., tekstil mallarının, dikiş ipliklerinin, dokumaların, örgülerin v.b., tekstil ürünlerinin, elbiselerin, pantolonların, el bezlerinin, yatak örtülerinin v.b., endüstriyel imalatın, teknik ve aşamaların inceleyen bir alan olarak tarif edilmektedir.²⁵

Tekstilin hammaddesi olan lif sözcüğünün çoğulu olan elyaf kelimesi, tüm tekstil hammaddeleri için kullanılmaktadır. Elyaf; gerilebilme, dayanıklılık, bükülme ve birbiri üzerine yapışabilme özelliklerine sahip uzun, ince iplik ve lifler olarak tanımlanmaktadır. Elyafın boyu, enine göre daha uzun olup, renkli veya renksiz olabilme yetenekleri de mevcuttur.²⁶

²⁵ Uzel, 1993: s.23

²⁶ Uzel, 1993: II Cilt, s:198

Üretimden, kumaş veya benzeri materyalin elde edilmesine kadar lif üzerinde yapılan bütün işlemler tekstil teknolojisinin konusu içindedir. Bu teknolojinin kapsadığı işlemler sırası ile lif üretimi, iplik üretimi, dokuma, örme veya non - women yapısında bir tekstil yüzeyinin elde edilmesi, bu yüzey boyama, baskı ve apre gibi işlemlerle terbiye edilmesiyle oluşmaktadır. Tüm bu üretim işlemleri sırasında hammadde olarak elyaf kullanılmaktadır. Bu işlemlerden sonra da teknolojinin devamı olarak konfeksiyon sektöründe işlem görmektedir.²⁷

Tekstil kelime ve teknoloji itibariyle geniş anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak terminolojik olarak bir ayırımın yapılması gerekmektedir. Bu açıdan, dokuma dışındaki yöntemlerle üretilen ürünlerin, iplik, dokuma ve örme üretimini gerçekleştiren sektör “ Tekstil Sektörü” , hazır giysi ve diğer dikilerek üretilmiş ürünleri de “ Konfeksiyon Sektörü ” olarak ayırmak mümkün olmaktadır.

3.2. Dünyadaki Ekonomik Gelişmeler ve Oluşumlar

Dünyada insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme ve liberalizm gibi kavramlar ortak değerler olarak kabul edilerek, bu kavramlar 21. y.y.’ın önemini daha da arttırmaktadır. Günümüzde mal ve finans piyasalarının bilgi ve teknolojiyle ülke sınırlarının aşılmasıyla, bir anlamda ekonomik, siyasal, kültürel ve sportif bir küreselleşmeye doğru gidilmesi planlanmaktadır.

Dünya coğrafyasında siyasi ve askeri alanlarda belirsizlikler halen sürmektedir. Ülkeler arasındaki soğuk savaşların sona ermesiyle tek kutuplu bir yapıya doğru gidildiği görülmektedir. Özellikle ekonomik alanda küreselleşmeyle birlikte bölgesel bütünleşme hareketleri de hızla gelişmektedir. Bütünleşmeler genellikle Avrupa Birliği, NAFTA ve Pasifik Bölgesi olarak üç kutupta önem kazanmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte uluslararası normların ve kuralların, yaptırım

²⁷ Uzel, 1993: II Cilt, s. 208

gücüyle de desteklenmesinin ağırlık kazandığı görülmektedir. Dünya coğrafyasında yer alan ülkelerin, birbirlerindeki gelişmelerden soyutlanmış olarak etkin ve sağlıklı politikalar oluşturmaları mümkün gözükmemektedir.

Özellikle 1993 yılında tamamlanan Uruguay Turu, küreselleşme sürecinin dünya ticaretinde çok yönlü olarak serbestleştirilmesi konusunda önemli bir aşama kabul edilmektedir. Uruguay Turu ile kurulmasına karar verilen “Dünya Ticaret Örgütü” dünya ticaretinde uygulamayı yönetmek ve gözetmekle yetkili kılınması büyük önem taşımaktadır. Dünya Ticaret Örgütü’nün mevcut imalat sanayi ürünlerine ilave olarak tarım, hizmet ve fikri mülkiyet hakları da bu kapsamının içine alınmıştır. Bunun sonucunda dünyada büyümenin, ticaret hacminin, liberalleşmenin ve şeffaflaşmanın artacağı kabul edilmektedir.²⁸

Dünya Ticaret Örgütü anlaşması ile birlikte tarım ürünlerine uygulanan destekler ve ihracat sübvansiyonlarının azaltılması yoluna gidilecektir. Bununla birlikte sanayide tarife indirimine gidilmesi, tekstilde ihracat kısıtlamaları ve kotalarının 2005 yılında kaldırılması düşünülmektedir. Anti - dumping koduna taraf olunması, fikri mülkiyet hakları ve ticaret ile ilgili yatırım tedbirlerinde oluşturulan kurallara uyulması konusunda yeni düzenlemeler konulmaya çalışılmaktadır. Tüm bu konularda uygulanacak politikaların tespiti ve alınması gerekli olan uluslararası normları oluşturacaktır. Bu normlar oluştururken de üretim sistemlerindeki ve teknolojiadaki değişimler de göz önünde bulundurulması gereken diğer önemli bir boyutu oluşturmaktadır.

Dünyada, üretim sistemlerindeki ve bunun dayandığı teknoloji tabanındaki köklü değişimler de yaşanan bir gerçek, insanoğlunun bilgi toplumuna geçişi olarak kabul edilmektedir. Özellikle enformasyon teknolojisindeki gelişmelerin bir sonucu olan ileri otomasyon teknolojisidir. Bu teknolojinin sadece basit işgücüne değil,

²⁸ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000, (1995): *T.B.M.M. Karar No :374*, T.C. Başbakanlık Basımevi, Ankara, s.3

belirli ölçüye kadar beyin gücünü de ikame edilebilme olanağının verildiği gözlenmektedir. Enformasyon ve haberleşme teknolojisindeki bu hızlı gelişmeler, ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişimin nesnel tabanını oluşturacağı düşünülmektedir. Mal, hizmet, finans piyasaları ve şirket yapılarındaki küreselleşme aslında tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede kaliteli insan gücüne dayanan bilgi yoğun sanayiler ve ileri üretim metodları, 2000'li yıllarda hızlı gelişimin belirleyicisi olacağı kabul edilmektedir.

Dünyada 2000'li yılların belirleyicisi olacak bilim ve teknolojiden tam olarak yararlanabilmek için, tüm kurumsal ve her seviyedeki organizasyon yapılarında önemli ölçülerde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede küreselleşmenin dinamiğini belirleyen en önemli faktör hızla değişmektedir. Uluslararası sermayenin akış yönü ve üretim faaliyetindeki gelişimin geleneksel olarak belirleyicisi olan, niteliksiz ucuz işgücü ve hammaddelerinin bolluğu gibi unsurların öneminin giderek azaldığı gözlenmektedir. İyi yetişmiş işgücünün, gelişmiş bir teknolojik ve ticari altyapının varlığıyla etkin işleyen bir piyasanın, önemini daha da arttırmaktadır. Çağdaş ekonomilerde arzulanan iktisadi ve sosyal hedeflere ulaşmada, piyasalar ile devlete birbirini destekleyici ve tamamlayıcı bir takım önemli görevler düşmektedir. Yeni sanayileşme politikaları, yerli firmaları geliştirici ortam hazırlamanın yanında, bir yandan da uluslararası firmaların yerli üretimdeki payını arttırmayı kolaylaştırmakta olduğu gözlenmektedir. Araştırma ve teknoloji politikaları bir taraftan ulusal araştırma ve teknoloji gücünü artırmayı hedeflerken diğer taraftan uluslararası firmaların AR – GE faaliyetlerini dikkate almakta, bunlarla bilgi ağları oluşturmaya çalışılmakta ve firmalar arası stratejik evliliklere özendirilmesi sağlanmaktadır.

Dünyadaki ticaret politikalarının amacı, artan yabancı sermaye yatırımlarının önemini dikkate alarak ticaret, üretim sürecinin ve uluslararası iş bölümünün asgari maliyetle işlenmesini sağlamaya çalışmaktır. Rekabet politikaları gerçekte iç piyasayı dikkate alan bir yaklaşım yerine uluslararası üretim faaliyetlerini ve rekabet gücünü kazanmada stratejik ittifakları içeren bir yaklaşımı

esas almaktadır. İstihdam ve insan kaynakları ile ilgili politikalarda ise işgünün niteliklerinin talebe uygun olarak yükseltilmesiyle ve uyumlu bir işgücü piyasası organizasyonu giderek daha da önem kazanmaktadır.

Dünyadaki gelişme dengelerinin önemli hususlarından biri de çevre konusudur. Dünyada kalkınma anlayışının yaygınlaşmasına rağmen, çevrenin ve dünyanın geleceği üzerindeki tehlikeler ortadan kalkmış değildir. Bu tehlikeleri teknolojinin sağladığı imkanlarla, çevre sorunlarının çözümünde yine teknolojinin kullanılmasıyla bu alanda büyük ilerlemeler sağlanabileceği önemli bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında başlı başına bir sektör niteliği kazanmakta olan çevre konusunun; üretim, istihdam ve ticaret açılarından önemi de her geçen gün artmakta olduğu görülmektedir.

Çevre konusunda dünyadaki gelişmelerden önemli sayılan, 1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında belirlenen ilkelerin hayata geçirilmesiyle sınırlı ölçüde de olsa gelişme kaydedildiği gözlenmiştir. Bunun sonrasında 1995 yılında Kopenhag'da toplanan BM Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nde ekonomik ve sosyal politikalarla birlikte çevreyi de içeren kararlar alınmıştır. Ayrıca piyasa mekanizmasının temelinde insan merkezli bir kalkınmayla sosyal gelişmeye yönelik kararların da alınması, dünyada çevreyi kalkınmadan ayıramamanın bir göstergesi olarak kabul edilebilir.²⁹

Dünyada gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda ve özellikle de en az gelişmiş ülkelerde açlık ve aşırı yoksulluk gibi güçlükler ciddi bir sorun olarak yaşanmaktadır. Dünyada toplam gelir artışının sürmesine rağmen, gerek ülkelerin kendi içerisindeki, gerekse uluslararası düzeyde eşitsizliklerin büyüme eğilimi gösterdiği bir gerçektir. Teknolojik ilerleme, sosyal alandaki gelişme ve sosyal hizmetler açısından da yeni ve çok büyük potansiyeller taşımayla birlikte, teknolojik gelişmelerden sınırlı sayıda ülkenin yararlanması, ülkelerarası farkı daha da arttırdığı

²⁹ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1995: 4

gözlenmektedir. Ülkeler arasındaki bu farklılık dünya çapındaki gelişmeleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Dünyada, gelecek yüzyılın etkili araçlarından biri olacak enformasyon, uluslararası gelişmişlik farklılıklarının azalması açısından önemli bir yere sahip olacaktır. Tüm dünya ülkelerinde, küreselleşmenin yarattığı bütün imkanlardan, üst düzeyde yararlanabilme zorunluluğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

3.3. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Durumu

Tezimizin ana teması olan “Türk Tekstil ve Konfeksiyon” sektörünün değerlendirilmesi yapılırken göz önünde bulundurulması gereken bir konu ise genel olarak Dünyada tekstil ve konfeksiyon sektörünün durumudur. Dünya ve konfeksiyon sektörü, son otuz yıl içinde son derece radikal bir biçimde üretim yapılanmasını değiştirmiş olsa da, Dünyanın bir çok ülkesinde hala tekstil ve konfeksiyon üretimi yapılmaktadır.

1980’li yıllarda egemen olan yüksek oranlı ekonomik büyüme hızları, tekstil ve konfeksiyon sektörünü de olumlu etkilemiştir. Bu etkilenmenin sonucunda tekstil ve konfeksiyon üretimi, beklenen seviyelerin üzerine çıkmıştır. Ancak 1990 yılında ABD’de başlayarak, diğer ülkelere yayılan ekonomik durgunluk, tekstil ve konfeksiyon sektöründe 1989 yılında etkisi altına almaya başlamıştır. Sektör ürünlerinin talep özellikleri, özellikle 1989 yılıyla birlikte sektörün içinde başlayan durgunluktan etkilenerek, talebin gelir esnekliklerinde büyük çapta değişiklikler olmuştur.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü ürünleri, talep gelir esnekliği çok yüksek olan ürünler olarak kabul edilmektedir. Talebin Gelir Esnekliğini Prof. Dr. İsmail Hakkı İNAN şöyle açıklamaktadır.³⁰

³⁰ İnan, 1998:38.

“ Talep edilen mal miktarındaki değişikliğin, tüketicinin gelirindeki değişikliğe yüzdellik oran olarak ifade edilmesidir ”

Örneğin insanlar, gelirleri düştüğünde bile beslenme ihtiyaçlarını büyük oranda kısıtlayamazlar. Ancak ferdi gelirleri düştüğünde, insanların yeni kıyafetler alma ve modayı takip etme dürtüsüyle meydana çıkan tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin talebi de büyük bir hızla düşmektedir. Bunun altında yatan neden ise refahının azaldığını düşünen fert hemen tüketimini kısıtlayarak kişisel tasarrufunu artırmaktadır. Bu birikim içersinde de tüketiminden en kolay vazgeçilebilen ürünlerin tekstil ve konfeksiyon ürünleri olduğu için talepte önemli bir düşüş yaşamasına olanak vermektedir.

3.3.1. Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi

Dünyada tekstil ve konfeksiyon üretimi Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu (ITMF) tarafından, iplik ve kumaş olarak iki başlık altında incelenmektedir. İplik ve kumaş üretimlerin çeşitli alt bölümleriyle “Dünyada Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi” başlığı altında incelenmiştir.³¹.

3.3.1.1. Dünyada İplik Üretimi

ITMF tarafından sağlanan iplik üretim verileri incelenirken, iplik türleri arasında herhangi bir ayrımın yapılmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle kısa ve uzun elyaflı bütün iplikler ve pamuk sentetik ya da yünlü iplikler hep aynı tür adı altında incelenmektedir. Dünya üretim düzeylerini belirleyici unsurlarda da bu çeşitlilik dikkate alınmamaktadır.

³¹ Ertuğ Yaşar, (1998) : *Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü*, T.C. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı İstanbul Hazır giyim ve Konfeksiyon İhracatçılar Birliği, İTKİB Yayını yayın no:41, İstanbul, s.330

Dünyanın önde gelen yirmi ülkesinde, 1990 - 1998 yılları arası iplik üretim endekslerinin puan durumu aşağıda Tablo 6'da verilmiştir. Dünya iplik üretim endeksleri sonucu ülkelerin yıllar itibariyle, üretimde büyük aşamalar kaydettikleri gözlenmektedir. Tablo 6'da iplik üretim endeksleri incelendiğinde karşımıza iki farklı durumun ortaya çıktığı görülmektedir. A.B.D.'de 1990 yılı ortalama endeksi 103 puan iken, 1998 yılı ortalama endeksi 110 puana çıkmasıyla belirgin bir üretim artışının varlığı söz konusudur. Benzeri durumda olan Brezilya, Mısır, Hindistan, Pakistan ve Türkiye gibi ülkelerin çeşitli puanlardaki iplik üretim artışları Tablo 6'dan ayrıntılı olarak görülmektedir.

Diğer farklı durumda ise Japonya, Güney Kore, Tayvan gibi gelişmiş ülkelerde belirgin bir üretim düşüklüğünün söz konusu olduğu görülmektedir. Japonya'nın 1990 yılı ortalaması 92 puan iken, 1998 yılına gelindiğinde ortalamanın 85 puana kadar düştüğü görülmektedir. Aynı durumların diğer Asya ülkelerinde de geçerliliğinin söz konusu olması Tablo 6'da net olarak görülmektedir. İplik üretiminde ülkelerin bu derece değişken bir yapı izlemelerinin sebebi olarak oluşturdukları ekonomik topluluklarla açıklamak mümkündür. Çünkü yaptıkları anlaşmalar ile gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri içine aldıkları ekonomik topluluklar, ipliğin üretiminden başlayarak tükettiğimiz konfeksiyon ürünlerine kadar belirli kıstaslar koyarak üretimlerini gerçekleştirmektedirler. Bu durum da, iplik üretiminde çeşitli konjokturel dalgalanmalara sebebiyet vermekte olduğu gözlenmektedir.

TABLO 6: Dünyanın Önde Gelen Ülkelerinin İplik ve Kumaş Üretimi
Endeks Ortalamaları (1987 = 100)

ÜLKELER	İPLİK ÜRETİM SEKTÖRÜ		KUMAŞ ÜRETİM SEKTÖRÜ	
	1990 YILI ORTALAMASI	1998 YILI ORTALAMASI	1990 YILI ORTALAMASI	1998 YILI ORTALAMASI
ABD	103	110	94	96
BREZİLYA	98	104	98	92
MISIR	96	103	98	93
HİNDİSTAN	111	124	84	81
PAKİSTAN	139	148	98	102
JAPONYA	92	85	96	91
G.KORE	100	96	94	90
TAYVAN	106	105	95	92
TÜRKİYE	95	102	104	104
AVUSTURYA	114	121	114	115
BELÇİKA	86	87	111	105
FİNLANDIYA	67	55	51	50
DANİMARKA	-	-	-	-
İSVİÇRE	99	90	79	69
İNGİLTERE	64	55	85	82
FRANSA	80	76	92	87
ALMANYA	96	89	100	96
İTALYA	105	102	100	98
PORTEKİZ	88	84	105	103
İSPANYA	93	91	96	92
ASYA ORT.	117	128	97	97
AVRUPA ORT.	94	89	100	94
DÜNYA ORT.	106	108	97	96

Kaynak: ITMF, (1999) : State of Trade Report, Quarter 3 /1999 Zürih s.68

3.3.1.2. Dünyada Kumaş Üretimi

ITMF tarafından sağlanan kumaş üretimi verileri de iplik üretimi verilerinde olduğu gibi, kumaş türlerinde bir ayırım yapılmamaktadır. Yukarıdaki Tablo 6 incelendiğinde; ülkeler arasında iplik üretimi ile kumaş üretimi arasında belirgin bir farkın olduğu görülmektedir. Bu fark iki açıdan değerlendirilebilir.

İlk olarak Asya Ülkelerinin kumaş üretim endeks ortalamalarına bakıldığında, iplik üretimi ortalamalarından farklı bir durum ortaya çıkmadığı gözlenmektedir. İplik üretimi endeksi düşük olan Japonya'nın kumaş üretim endeksinin yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşılık G.Kore ve Tayvan'nın kumaş üretimlerindeki endekslerin, iplik üretimlerine bakarak daha düşük olduğu gözlenmektedir. Asya ülkelerinde olduğu gibi, Hindistan ve Pakistan'ın da kumaş üretim endekslerinde belirgin bir düşüş olduğu gözlenmektedir. Tablo 6'da varolan bütün ülkeler arasında en yüksek kumaş üretim endeksi ortalamasına sahip olan ülkenin Avusturya olduğu görülmektedir. Daha sonra Belçika, Türkiye, ve Portekiz gelmektedir. Tekstil üretiminde yıldızı parlayan Pakistan, Hindistan ve Mısır gibi ülkeler, Avrupa ülkelerinden sonra sıralanmaktadırlar. Bu ülkeler ucuz işgücü ve bol hammadde kaynaklarını değerlendirerek Dünya iplik piyasalarına girdikleri gözlenmektedir. Ancak tam olarak teknolojilerini oturtamadıklarından dolayı kumaş üretiminde verimli olamamaktadırlar. Çünkü gelişmiş ülkeler yeni geliştirdikleri ve çevreye zarar vermeyen teknolojileri öncelikle kendileri kullanmaktadırlar. Daha sonra da ellerindeki ilkel teknolojileri geliştirmekte olan ülkelere satmaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı Avrupa kumaş üretiminde, diğer ülkelere nazaran daha fazla söz sahibi olduğu gözlenmektedir.

İplik veya kumaş üretiminde yukarıda açıklanan nedenlerin temelinde yatan gerçek, ülkelerin gelişip - gelişmemeleri değildir. Aslında dünya ticaretinde yaşanan ve hayata geçirilen ekonomik oluşum ve oluşturulan toplulukların almış olduğu kararlar olarak açıklanabilir. Bu ekonomik oluşum ve toplulukları; AT, GATT, NAFTA, OECD, WTO, ITO gibi sayabiliriz. Bu topluluklara üye ülkelerin

biraraya gelerek kendi çıkarları doğrultusunda kurmuş oldukları ekonomik oluşumların içerisinde “Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü” dünya ticaretindeki yerini belirlemeye çalışmaktadır.

3.4. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti

Dünya ticaret hacimleri içerisinde önemli bir paya sahibi olan “Tekstil ve Konfeksiyon” ticareti, ekonomik oluşumlar ve kararların doğrultusunda çok çeşitli sınırlamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki sınırlamaları ve ticaret ilişkilerini anlayabilmek için ekonomik oluşumların temelindeki örgüt ve anlaşmaların açıklanması gerekmektedir. Bu oluşumların en önemlisi GATT olarak açıklanmaktadır.

3.4.1. GATT Anlaşması

İkinci Dünya savaşından sonra savaşı kazanan ülkeler, uluslararası denetimi sağlamak için çok uluslu “Birleşmiş Milletleri” (BM) kurmuşlardır. Birleşmiş Milletler, ülkelerin politik sorunlarının çözümünü amaç edinmiştir. Ancak politik sorunlar hiçbir zaman ekonomik sorunlardan ayırt edilemediğinden, bazı dünya ticaret örgütlerinin kurulmasına karar vermişlerdir. Bu örgütlerin arasında, kısa vadede anapara akımını düzenlemek için “Uluslararası Para Fonu” (IMF), uzun vadede anapara akımını yönlendirmek için “Dünya Bankası” (IBRD) kurulmuştur.

Dünya uluslararası ticaretini yönlendirmek ve düzenlemek için ise “Uluslararası Ticaret Örgütü” (I.T.O., International Trade Organization) kurulmuştur. ITO’nun başlıca görevi; tarife anlamında savaşların çıkmasını önlemek ve uluslararası ticaretin sorunlarını çözmek olarak belirlenmiştir. ITO’ya ayrıca uluslararası kullanımı olan önemli hammaddelerin ticaretini düzenlemek

görevi de yüklenmiştir. Bu örgütün bir alt parçası olan dışalım gümrük vergilerinin uyumlaştırılması ve azaltılması ile uğraşmasını öngören **GATT (Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması ;General Agreement on Tariff and Trade)** anlaşmasıdır. GATT, 1947 yılında Cenevre’de görüşülerek karara bağlanmış ve ilk dışalım gümrük indirimlerini bu tarihte gerçekleştirmiştir. Daha sonra da 1948 yılından itibaren de ITO’nun öngördüğü görevleri üstlenerek günümüze kadar devam eden çeşitli anlaşmalarla işlevlerini sürdürmektedir.³²

3.4.1.1. GATT İşlevleri

GATT düzenlemesinin temelinde yatan unsur, uluslararası mal ticaretinde geçerli olan korumacılık ve sınırlamacılık eğilimlerinin önce dondurulması, geçen zaman içerisinde de kaldırılması amaçlanmıştır. GATT temel olarak iki bölüme oluşmaktadır. Birinci bölüm, uluslararası görüşmeler sonucu belirlenen ve sabitleştirilen dışalım gümrük vergi oranlarını içermektedir. İkinci bölümde ise uluslararası ticareti yönlendirecek bir kurallar bütünü yer almaktadır. GATT’ın ilk ve temel işlevi olan gümrük vergilerinin uyumlaştırılması ve aşağıya çekilmesi amacıyla, günümüze kadar birçok görüşme turları yapılmıştır. Bu görüşme turlarının en sonuncusu, 1986 yılında Uruguay’ın Punto Del Este kentinde başlatılan ve 1993 yılı sonunda Cenevre’de bitirilen “Uruguay Turu” görüşmeleridir.³³

Bu görüşme turlarının her birinde tek bir sonuç ortaya çıktığı gözlenmektedir. Bu da ülkelerin birbirlerine uyguladığı dışalım gümrük vergilerinin arttırılmasının engellenmesidir. Bu engelleme kısa sürede yapılamayacağından, zaman içinde uyumlaştırılması ve giderek azaltılmasıdır. Uluslararası ticarete sorun yaratan konuların çözümünde ve ilkelere kavuşturulması yolunda önemli katkılar sağlanmıştır. Ayrıca merkezi Cenevre’de bulunan GATT, uluslararası ticaret

³² Yaşar, 1998 :256

³³ Yaşar, 1998 :257

anlaşmazlıkları konusunda uzmanlardan oluşan bir ekiple paneller düzenleyerek, bu sorunların anlaşma yoluyla çözümlenmesi sağlanmaktadır.³⁴

3.4.1.2. GATT'ın İlkeleri

GATT anlaşmaları temelde iki ilke üzerine imzalanmıştır. Bunlar “Ayrırım Yapmama ve Karşılıklılık” olarak belirlenerek uluslararası ticaret kurallarını ve düzenlemelerini değerlendirilmesini ve uygulamasını yerine getirmektedir. Ayrıca GATT uzun yıllar boyunca dünya ticaretinin serbestleştirilmesi yolunda büyük işlevler yüklenmiş olduğu gözlenmektedir.

GATT'ın ayırım yapmama ilkesi ilk ve en önemli ilkedir. Bu ilkeye göre GATT'a taraf olan bir ülkenin, diğer üye ülkelerin, tümüne eşit gümrük vergisi uygulanmasını içermektedir. Bu çerçevede ülkelerin ikili görüşmeleri ile sağlanan ayrıcalıklar, diğer bütün ülkelere de yayılmış olarak tam bir ticaret serbestleşmesi oluşturulmaya çalışılmaktadır.³⁵

GATT'ın düzeninin kurulu olduğu ikinci ilke olan karşılıklılığın ise çok geniş perspektiften değerlendirilmesi gerekmektedir. Üye ülkeler hiçbir somut karşılık almadan, tarife indirimlerine gitmesi beklenmemektedir. GATT'ın kuralları içinde bile olsa, üye ülkeler tarafından alınan korumacı önlemlere, yine GATT kurallarına göre karşılık verilmektedir. Bunun içinde karşı – korumacı önlemler alınmaktadır. Karşılık ilkesini, liberazisyonu destekleme ve politik çekicilik gibi olumlu yönleri varken, hiçbir karşılık vermeden başka ülkelerin tarife indirimlerini bekleyen ülkelerin de yarattığı olumsuz yönleri bulunmaktadır.³⁶

³⁴ Yaşar, 1998:257

³⁵ Yaşar, 1998:257

³⁶ Yaşar, 1998:257

GATT anlaşmaları incelendiğinde, temel ilkelerinin dışında ikinci derece öneme sahip üç temel ilke daha mevcut bulunmaktadır. Bu ilkelere ilki saydamlıktır. Buna göre; her türlü ticaret uygulaması açık, anlaşılır, ölçülebilir ve saydam olma temel şartları üzerine yapılandırılmıştır. İkinci ilkeye göre ise GATT'ın Görüşme - Dayanışma mekanizmasıdır. Bu ilkeye göre; sorunlar ve endişeler, ikili ve çok taraflı görüşmeler ve dayanışmalar yolu ile çözümlenmeye çalışılması öngörülmüştür. Üçüncü ilke ise Liberalizasyon'dur. Buna göre; tam anlamı ile ticaret serbest değildir. Sonuç itibarıyla üye ülkelerin sanayilerinin yeni düzenlemelere uyum sorununu göz önüne alarak, salt ve daha serbest ticaret ilkesini benimsemeyi kabul etmektedirler.³⁷

3.4.2. GATT'ın Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Etkileri

GATT'ın günümüzde 120 dolayında üyesi olmasına karşılık, her zaman gelişmiş Batı ülkelerinin bir örgütü olarak kalmış olduğu gözlenmektedir. GATT'ta alınan bütün kararların üzerinde, gelişmiş Batı ülkelerinin sürekli olarak baskılarının hissedildiği bir gerçek olarak gözükmektedir. Alınan bu kararlar ve ilkeler doğrultusunda GATT, kuruluş ve varoluş nedenlerine ters düşen olayların oluşumuna yıllar içinde girmek zorunda bırakılmaktadır. Bu zorunluluk tamamen gelişmiş Batı ülkelerinin kendi çıkarlarını gözetmek amacıyla gerçekleşmektedir. GATT'ın ilke ve kurallarına ters olan uygulamaların en önemlisi, Dünya Tekstil ve Konfeksiyon ticaretinin GATT kuralları dışına çıkarılması ve sayısal kısıtlamaların uygulanmaya başlaması olarak açıklanabilir.

Günümüzde Dünya Tekstil ve Konfeksiyon ticaretinde yaşanan en önemli sorun, gelişmiş Batı toplumlarında, toplam refah düzeyinin artması sonucu, işgücü maliyetlerinin de sürekli ve hızlı bir şekilde yükselmesi olarak açıklanabilir. Bunun sonucu olarak, emek yoğun bir sektör olan tekstil ve konfeksiyon üretimi, gelişmiş

³⁷ Halil Seyidoğlu, (1996): "Uluslararası İktisat" Kurtiş Matbaası, 11.b. İstanbul, s:187

ülkelerde aşırı bir maliyetle karşı karşıya kaldığı gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki işgücü maliyetlerinin fazla olması ve bu ülkelerin teknoloji maliyetlerini de göz önünde bulundurarak uzun yıllar boyunca değişikliklere gitmedikleri gözlenmektedir. Sonuç böyle olunca, gelişmekte olan ülkeler tekstil ve konfeksiyon üretiminde kısa sürede çok fazla yol almışlardır. Nitekim gelişmekte olan ülkeler, gelişmiş ülke pazarlarına girerek, bu ülkelerin pazarlarını büyük ölçüde ele geçirdiği de gözlenmektedir.

GATT, Dünya Tekstil ve Konfeksiyon sektörünü birçok nedenlerden dolayı yönünü belirleyen durumundadır. Bu sektörde artan işgücü maliyetleri, çevreye verilen tahribatlar, ülkelerin içinde buldukları ekonomik durumlar ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün “Moda” kavramı ile birlikte talep esnekliği fazla olan bir dal olması nedeniyle, tekstil ve konfeksiyon sektörünü özelliği olan bir sektör haline sokmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektörüne GATT’ın özellikle dört nedenden dolayı etkisi büyük ölçüdedir. Bu nedenler şu şekilde sıralanabilir.³⁸

1. Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Yaşanan Yapısal Daralma;

Sanayi devrimiyle birlikte tekstil ve konfeksiyon sektörü gelişmiş ülkelerin gözde sektörü iken, geçen zamanla etkisini yitirmiş olduğu gözlenmiştir. Gelişmiş ülkeler bunun çözümünü iki şekilde gerçekleştirmişlerdir. Birincisi, ülkeler demode olan teknolojilerin yenileyerek ve çevreye karşı önlemlerin alarak sanayilerinde daralmayı aşmışlardır. İkincisinde ise ülkeler, daha kolay yol olan korumacılığı benimsemişler ve GATT’ın imkanları ile bunu gerçekleştirme imkanına sahip olmuşlardır. Ancak unutulmaması gereken bir konu da yapılan çözüm önerilerinde GATT’ın özüne aykırı bir şekilde davranıldığı göz ardı edilmemelidir. Sonuçta ülkelerin sanayilerinde yaşanan daralmalar, tekstil ve konfeksiyon sektörüne etkileri çok çabuk bir şekilde hissedildiği gözlenmiştir.

³⁸ Robin Anson & Paul Simpson, (1998); “World Textile Trade and Production Trends”, *The Economist Intelligence Unit*, Londra s:107-108

2. Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Döngüsü (Textile Cycle) ;

Dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründe arz ve talep dalgalanmaları, diğer sanayi kollarına göre daha sert gerçekleşmekte ve ekonomik anlamda kayıpları büyük olmaktadır. Bu sertliğin ve ekonomik kayıpların nedeni moda etkeni ve tekstil üretiminin geçirdiği aşamalar olarak açıklanabilir. Bu döngü üstünde kendi lehlerine egemenlik kurmak isteyen gelişmiş batı ülkeleri ise GATT'ı bir ekonomik yaptırım aracı olarak kullanmakta oldukları gözlenmektedir.

3. Dalgalanan Döviz Kurları ;

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sabit olmayan döviz kurları ile çalışan tekstil ve konfeksiyon sektöründeki sanayici ve dışsatımcılar, efektif döviz kuru değişikliklerinden beklenmedik biçimlerde etkilenmektedir. Ülkelerin ulusal efektif döviz kurunun değer kazanması dışsatımı yavaşlatırken, olası pazarlama etkinliklerine de sekte vurmaktadır. Bu tip gelişmeler ise, talep daralması ile eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde, dışalım ile rekabet eden ulusal çaptaki üreticiler, ulusal efektif dövizin değer kazanmasıyla daha ucuza ithal mallar ile piyasada karşılaşmaktadırlar. Bu da üretici firmaların sahip oldukları pazar paylarını yitirmesine neden olmaktadır. Dalgalanan döviz kurları ister istemez gelişmiş ülkelerin belirli kısıtlamalara gitmesini gerektirmektedir. Sonuç olarak gelişmiş ülkelerin yaşamış olduğu talep daralmasına neden olan dalgalanmaları ancak GATT'ın ortaya koyduğu kurallar ve uygulamalarla aşabilmektedirler.

4. Tekstil Üretiminin Esnekliği;

Tekstil ve konfeksiyon sektörü talep esnekliği yüksek olan bir sanayi sektörüdür. Tekstil ve konfeksiyon sektöründe karşılaşılan sorunlarla, ülkelerin diğer geleneksel sanayi kollarında da karşılaşılmaktadır. Ancak talep esnekliği nedeniyle, tekstil ve konfeksiyon sektöründe birçok çıkmazla karşı karşıya kalındığı gözlenmektedir. Bunun nedeni olarak üretimde kolaylıkla yer ve moda adı altında

tür değiştirebilme özelliğinin mevcut olmasıdır. Bu tür esneklik tekstil ve konfeksiyon sektörüne özgü bir durum olarak kabul edilebilir. Ülkelerin uygulamış oldukları kotalara göre kolayca karşı bir uygulama olanağının mevcut olduğu gözlenmektedir. Gelişmiş batı ülkeleri de GATT yardımı ile kolaylıkla istediği ülkelere, istediği şekilde kotaları uygulama baskısıyla karşı karşıya bırakabilmektedir.

Yukarıda sayılan temel dört nedenden dolayı, dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründe gelişmiş ülkelerin tekstil ve konfeksiyon üretimlerinde çeşitli daralmalar yaşandığı bir gerçek olarak kabul edilmektedir. Özellikle gelişmiş batı ülkelerinde bu daralmalar çok erken ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ülkelerde zaman dilimleri içinde erken ortaya çıkan tekstil ve konfeksiyon üretimi ve rekabet sorunları, bu sektörün bu ülkelerde yeniden yapılanması gereğini ortaya çıkarmaktadır. Ancak tekstil ve konfeksiyon sektörünün emek yoğun özelliği, ekonomik değerlendirmeler içinde yerini almaktadır. Böyle ekonomik üretim düzeni içerisinde gelişmiş ülkelerin, tekstil ve konfeksiyon üretiminden çekilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelişmiş ülkeler, işsiz kalacak işçilerin yaratacağı sosyal ve ekonomik sorunlarla mücadele etmeyi göze alamadıklarından dolayı GATT yardımı ile kolay yol olan korumacılığı seçmektedirler. Bu geçiş zaman içinde birçok sayısal kısıtlamalarla GATT'ın "Dünya Tekstil ve Konfeksiyon" sektöründe etkisi büyük çapta olduğu görölmektedir.

3.4.3. MFA (Çok Elyaflılar Anlaşması)

1974 yılında yürürlüğe giren MFA'nın (Çok Elyaflılar Anlaşması) geçmişi II. Dünya Savaşına kadar dayanmaktadır. Japonya'nın savaştan sonra sanayileşme sürecinde, ABD tekstil ve konfeksiyon pazarını ele geçirmeye başlayınca, ABD'nin tek taraflı sınırlamaları ile karşı karşıya kalmıştır. ABD'nin tek taraflı kısıtlamalarına karşı, Japonya ile diğer gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı sorunlar, 20 Aralık 1973'teki anlaşmayla varılan ve 1.Ocak. 1974'te yürürlüğe giren

“Tekstil Ürünleri Uluslararası Ticaret Anlaşması” (MFA)’yla son bulmuştur. Bu anlaşma, aşağıda isimleri bulunan 9 gelişmiş ülke ile 32 gelişmeye aday ülke arasında imzalanmıştır.³⁹

Anlaşmaya Taraf Gelişmiş Ülkelerin İsimleri:

1. A.B.D.	2. Kanada	3. A.T	4. İsveç	5. Japonya
6. Avusturya	7. Finlandiya	8. Norveç	9. İsviçre	

Anlaşmaya Taraf Gelişmekte Olan Ülkelerin İsimleri

1. Arjantin	2. Bangladeş	3. Brezilya	4. Tayland	5. Çin
6. Çek Devleti	7. Slovakya	8. Romanya	9. Makao	10. Malta
11. Hong Kong	12. Bulgaristan	13. Malezya	14. Meksika	15. Mısır
16. Macaristan	17. Sri Lanka	18. Singapur	19. Polonya	20. Nepal
21. Endonezya	22. Hindistan	23. Mauritius	24. Pakistan	25. G.Kore
26. Uruguay	27. Filipinler	28. Maldivler	29. Peru	30. K.Kore
31. Vietnam	32. Türkiye			

MFA’nın temel amacı; gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ülkelere yapılan tekstil ve konfeksiyon ticaretinin sürekli denetim altında tutulması ve dışalımçı (gelişmiş ülkeler) pazarlarında oluşacak pazar bozulmalarının dört yıl süreyle önlenmesidir.⁴⁰

MFA, Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretini kısıtlayan bir anlaşma olmasına karşılık, anlaşma sırasında ortaya konan amacı dünya ülkelerine karşı farklı açıkladığı gözlenmektedir. Bu açıklamalara göre MFA’yla Dünya tekstil ve

³⁹ Eyüp İlyasoğlu ve Lale Duruiz, (1991): *Turkish Clothing Industry*, TGMSD Yayını, İstanbul, s.138

⁴⁰ İlyasoğlu v.d, 1991 : 262

konfeksiyon ticaretinin gelişmesini, bu ticarete uygulanan engellerin kaldırılmasını ve tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin Dünya ticaretinde serbestleştirilmesini hedeflemektedir. Ancak alınan önlemler ve uygulamalar yapılan anlaşmanın tam tersi amaçlara yönelik bir düzenlemenin yapıldığını göstermektedir. Bu ülkelerin içinde buldukları o günkü ekonomik koşulların sonuçları olarak düşünülebilir. Çünkü MFA anlaşmasıyla, gelişmiş ülkelerin tekstil ve konfeksiyon üreticileri, yeni pazar ve koşullarına uyum sağlayıncaya kadar, geçici olarak korunmaları öngörülmüştü. Bu da gelişmiş ülke üreticileri için kısa vadede zaman kazanma ve geliştirmekte olan ülkeler ile nasıl rekabet edebileceklerini belirlemek için bir süreç olarak kabul edilmiştir.

MFA anlaşmaları ile Dünya Tekstil ve Konfeksiyon ticaretinin, tamamen serbest ticaret kurallarının dışına çıktığı gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerin ulusal sanayilerini korumak istemeleri ve çalıştırdıkları işgücünün azalmaması için MFA anlaşmasına sıkı bir biçimde bağlanmışlardır. Bu derece bağlılık ve koruma isteği sonucunda 01.01.1974 tarihinde yürürlüğe giren MFA yeterli kalmayıp MFA II, MFA III, MFA IV anlaşmalarının yapılmasına sebep olduğu gözlenmektedir.

3.4.4. MFA II, III, IV

MFA'nın dört yıllık uygulaması, gelişmiş ülke üreticilerine gereken alt yapı zamanını yaratmış ama bu üreticilerin yeniden yapılanmayı gerçekleştiremedikleri gözlenmiştir. Gelişmiş ülkeler bu durumu öne sürerek MFA anlaşmasını 1978 yılından itibaren MFA II olarak aynı şartlarla uzatmışlardır. Ancak MFA II de, gelişmiş ülkelerin pazar bozulması olarak tanımladıkları bu süreci değiştirmeye yeterli olmamıştır. MFA II'nin bittiği 1981 yılında korumacılık eğilimleri gelişmiş ülkeler arasında yeniden tartışılmaya başlamıştır. Ancak dünyanın o dönemde içinde bulunduğu durgunluk sebebiyle, geliştirmekte olan ülkelerin üzerinde bir baskı gücü olmamış ve Çok Elyaflılar Anlaşması, 1982 yılından itibaren MFA III

olarak bir dört yıl daha uzatılmıştır.⁴¹

MFA III'ün uygulandığı 1982-1986 yılları arası da dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretine yeni ülkelerin katıldığı dönem olmuştur. Eski gelişmiş ülkelere bazılarının karşılaştırılmalı üstünlükleri azalırken, yeni ülkeler dünya tekstil ve konfeksiyon pazarlarını zorlamaya başlamışlardır. Bütün bu eğilimlerin sonucu olarak 1985 yılı bitiminde MFA III'ün süresi dolunca, bir kez daha uzatılması gündeme gelmiştir. Ancak gelişmekte olan ülkelerin artan itirazları ve GATT'ın Uruguay Turu görüşmeleri başlamış olmasıyla bu uzatmayı yapmak güç bir hale geldiği gözlenmiştir.⁴²

MFA IV anlaşması imzalanırken gelişmekte olan ülkeler, pek çok önemli koşulu gelişmiş ülkelere kabul ettirmişlerdir. MFA IV'ün en önemli koşulu olarak; Bu anlaşmanın, tekstil ve konfeksiyon ticaretini sınırlayan son uluslararası anlaşma olarak kabul edilmesini sağlamışlardır. Ancak Uruguay Turu görüşmeleri, tarımsal ürünler ticaretinde doğan sorunlar nedeniyle beklenildiği gibi 1990 yılı Aralık ayında bitirilemeyince, MFA IV'ün bir kez daha uzatılması gündeme gelmiştir. 1991 yılı Temmuz ayından itibaren 1992 yılı sonuna kadar on yedi ay daha uzatılmıştır. Bu uzatma süresi ile birlikte 1992 yılının Ocak ayında, dünya tekstil ve konfeksiyon ürünleri ticaretini yeniden GATT kuralları ve düzeni içine alarak anlaşma taslağı onaylanmıştır. Ancak GATT kuralları, anlaşılamayan diğer konulardan dolayı yürürlüğe konamamıştır. Bu nedenle 1992 yılı sonunda da MFA IV, bir kez daha bir yıl süre ile uzatılmıştır.⁴³

GATT anlaşmalarıyla başlayan,1974'te imzalanan MFA 'ya devam eden ve altı dönem uzatmaya göre MFA IV ile sonuca bağlanmaya çalışan dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründeki sorunlar belirli bir çözüme ulaştırılamamıştır. Ancak Uruguay Turları ile başlayan çözüm önerilerinin belirli bir yol kat ettiği gözlenmiştir.

⁴¹ Yaşar, 1998:264

⁴² Yaşar, 1998:264

⁴³ Yaşar, 1998:264

Çünkü gerek gelişmiş ülkeler gerekse gelişmekte olan ülkeler açısından dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründeki belirsizlikler, dünya ticaretini olumsuz yönde etkilemekte olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle Uruguay Turu görüşmeleri içerisinde yer alan dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinin serbestleşmesi konusu “Dunkel Raporu” olarak bilinen metin ile sonuca bağlanmıştır.

3.4.5. Dunkel Raporu

Dunkel Raporu’na göre elli yıldan beri çeşitli sınırlamalar ile faaliyet gösteren Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinin tamamen serbest kalması amaçlanmıştır. Uruguay Turu görüşmeleri içinde yer alan tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ticaretinin serbestleşmesi konusu aşağıdaki açık cümle ile metne bağlanmıştır.⁴⁴

“Dünya tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin yeniden GATT kurallarının içine alınması on yıllık bir süre içinde olacaktır.”

Dunkel Raporu ile getirilen bütün düzenlemeler, ülkelerin 1990 yılındaki tekstil ve konfeksiyon dışalımını temel gösterge olarak almakta ve liberalizasyon bu değerler üzerinden yürütülmektedir. Geçiş döneminin başladığı 1.Ocak.1995 günü tekstil ve konfeksiyon ürünlerine kısıtlama uygulayan ülkeler, 1990 yılı dışalımının % 16’sını oluşturan ürünlerini, GATT kuralları içerisine alacaklar ve dolayısıyla serbestleşeceklerdir. Geri kalan kısıtlama altındaki tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin serbestleştirilmesi ise aşağıda belirtilen üç aşamada gerçekleşecektir. Bu serbestleştirilecek ürünler arasında, iplik, dokuma, tekstil ve konfeksiyon ürünleri içerisinden ve tümünü kapsayacak biçimde belirlenmiştir.⁴⁵

⁴⁴ Arthur Dunkel,(1992), GATT’ın 3.Genel Sekreteri, İsviçre

⁴⁵ Yaşar, 1998:265

- 1.) Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden üç tam yıl sonra (1998 Yılında); 1990 yılında ülkelerin dışalımının % 17'sini oluşturan kısmı (toplam % 33), GATT kuralları içerisine alınacaktır.
- 2.) Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden yedi tam yıl sonra (2002 yılında); 1990 yılında ülkelerin dışalımının % 18'sini oluşturan kısmı (Toplam % 51), GATT kuralları içerisine alınacaktır.
- 3.) Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden on tam yıl sonra (2005 yılında) tekstil ve konfeksiyon ticareti tamamen GATT içinde bütünleştirilmiş olacaktır.

Dunkel Uzlaşmasının uygulanması, dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretini kota sınırlamalarından kurtaracaktır. Ancak Dunkel uzlaşması uyarınca belli bir takvim içinde GATT kuralları içine alınması gereken tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin yavaş bir şekilde liberalizasyonunun yapılması, bu sektördeki serbestleşmenin ancak 2000'li yıllardan sonraya kayacağını göstermektedir. GATT, Uruguay Turu anlaşmasıyla tekstil ve konfeksiyon sektöründe kotaların kaldırılmasının yanı sıra dışalım gümrük vergilerinin de azaltılması gerektiği sonucunu getirmektedir.

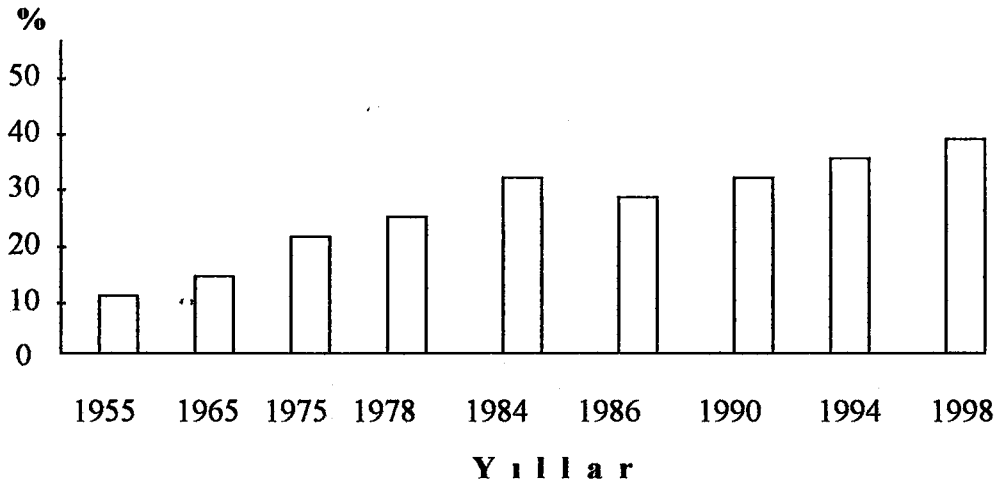
GATT, Uruguay Turu sonucu oluşması beklenen Dünya tekstil ve konfeksiyon sektörü ticaretinin liberalleşmesi, Türkiye açısından da önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye 1995 yılında Gümrük Birliğine girmesiyle Avrupa topluluğu için bir pazar durumuna gelmektedir. Ancak aynı durumu Türkiye'nin AB'ne karşı söylemek mümkün gözükmemektedir. 2000 yılında da Türkiye'nin AB için aday ülke statüsüne alınması da ayrı bir önem taşımaktadır. Bu konuda AB'nin Türk tekstil ve konfeksiyon sektörüne uyguladığı kotaların kalkması ve serbestleşmesi durumunda, Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinde önemli bir yere sahip olacağı bir gerçek olarak gözükmemektedir.

3.4.6. Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti

Dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti, 1998 yılında ulaştığı 326 milyar dolarlık değeri ile dünya imalat sanayi ticaretinin % 12'sini oluşturmaktadır. 1998 yılında % 15 seviyelerinde büyüyen dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti, 1980-1990 yılları arasında yıllık ortalama % 8,5 oranında genişlemiştir. 1990-1998 yıllarında ise bu oran % 12'lere çıkarak genişlemeye devam etmiştir.⁴⁶

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, dünyanın en büyük ve en düzenli kısıtlamacılık eğilimini üzerinde taşıyan bir sektör grubudur. Her yönüyle ticaret akımlarından etkilenen bu sektör zaman içinde gelişmeye açık bir özellik sergilemektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin, kalkınmalarında ve ihracatlarında büyük pay sahibi olan “ Tekstil ve Konfeksiyon” sektörünün, Dünya ticaret hacimleri içerisinde de payının yüksek olduğu gözlenen bir gerçektir. Aşağıda Grafik 1’i incelediğinde Dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti içerisinde, gelişmekte olan ülkelerin paylarının yıllar içerisinde giderek arttığı görülmektedir.

Grafik 1 : Dünya Tekstil ve Konfeksiyon Ticaretinden Gelişmekte Olan Ülkelerin Yıllar İtibariyle Aldıkları Toplam Payı

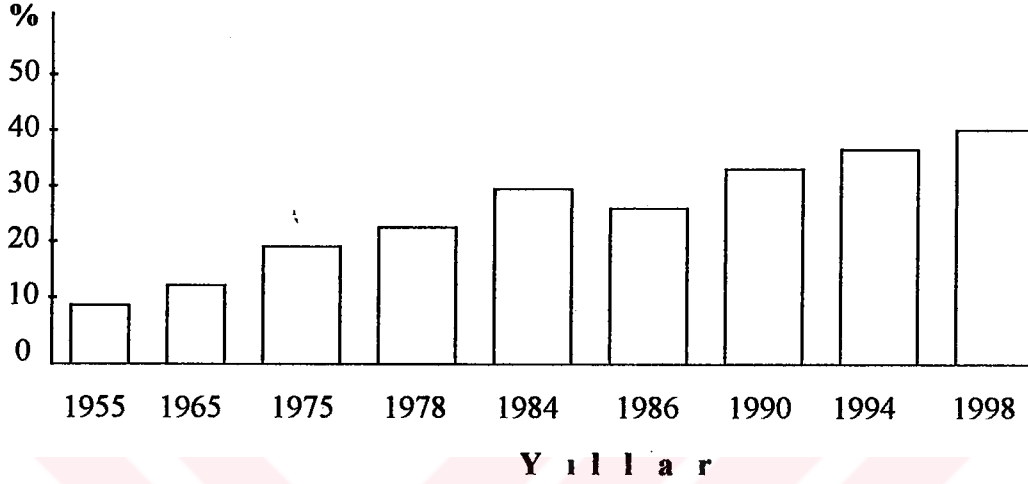
Kaynak: ITMF, (1999): “ State of Trade Report” Quater 12, Zürih. S.65

⁴⁶ ITMF, (1999), “ State of Trade Report” Quater 12, Zürih. S.8

Gelişmekte olan ülkelerin Dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti içerisindeki payları toplamı 1955 yılında sadece % 13 dolaylarında seyretmekteydi. Bu oran geçen on yıllık süreyle fazla bir artış göstermeyip, sadece % 17'lik bir paya kadar yükselmiştir. 1970'li yıllarla birlikte, gelişmekte olan ülkelerin patlayan tekstil ve konfeksiyon ticareti, bu ülkelerin Dünya ticareti içerisindeki payını da % 27'lere kadar çıkardığı gözlenmektedir. Ancak 1970'li yılların ikinci yarısından sonra uygulanmaya başlayan MFA, bu hızlı artışın önüne, 1980' li yılların başına kadar bir set olarak çıktığı gözlenmektedir. 1980'li yılların ikinci yarısından sonra, Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinde gelişmekte olan ülkelerin payı 1990 yılı itibariyle % 35'lere kadar yükselmiştir. Her ne kadar MFA anlaşmalarında uzatılma yoluna gidilmiş olsa da 1994 yılında bu pay % 37'lere, 1998 yılında ise % 40 sınırına dayandığı görülmektedir. Bu gerçek "Dünya Tekstil ve Konfeksiyon" ticaretinde gelişmekte olan ülkelerin ihracat başarısını göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin, Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinden aldıkları pay yıllar itibariyle giderek artarken, aynı paralellikte gelişmiş ülkelerin dışalımını içerisindeki payları da artış göstermektedir. Aşağıda Grafik 2 incelendiğinde 1955 yılında gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülke dışalımını içindeki payı %10 civarındadır. Bu payın 1965'te % 15'e, 1975'te % 21'e, 1978'te % 26'lara, 1984'te % 34'lere kadar yükseldiği görülmektedir. Ancak 1986 yılına gelindiğinde gelişmekte olan ülkelerin dışalım içindeki payın kısıtlamalar sebebiyle % 31'ere düştüğü görülmektedir. Ayrıca gelişmiş ülkelerin kısıtlamalarına rağmen 1990 yılında % 34'lere kadar yükseldiği görülmektedir. 1994 yılına gelindiğinde dışalım payının % 38, 1998 yılında ise % 41'lere kadar yükseldiği Grafik 2'den görülmektedir. Grafik 1 ve Grafik 2'den çıkarılacak sonuç ise gelişmekte olan ülkelerin tekstil ve konfeksiyon ürünleri, gelişmiş ülkelerde büyük oranda alıcı bulduğu gözlenen bir gerçektir. Bu da dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinde gelişmekte olan ülkelerin payını yansıtmaktadır.

Grafik 2: Gelişmiş Ülkelerin Tekstil ve Konfeksiyon Toplam Dışalılarında Gelişmekte olan Ülkelerin Payı

Kaynak: ITMF, (1999): “ State of Trade Report” Quater 12, Zürih. S.68

Dünya tekstil ve konfeksiyon ticareti, elli yıla yakın bir süre sayısal kısıtlamalar altında yapılmaktadır. GATT anlaşmalarındaki belirli şartlara rağmen Dünya tekstil ve konfeksiyon ürünlerine uygulanan dışalım ve gümrük vergileri yüksek olduğu gözlenmektedir. Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretini etkileyen en önemli anlaşma olan MFA, tekstil ve konfeksiyon ticaretini tamamen geliştirmekte olan ülkelerin tekeline geçmesini önlemekle birlikte, gelişmiş ülkeler tüketicilerinin nihai ürünlerine çok yüksek fiyatlar ödemesi zorunluluğunu da doğurmuş olduğu gözlenmektedir. Sürekli olarak geçici bir önlem olarak anlatılmaya çalışılan MFA, belki de Dünyanın en kalıcı ticaret uygulaması olarak tarihte yerini almış bulunmaktadır.

Bugüne kadar yapılan bütün bilimsel çalışmalar, MFA'nın kaldırılması ile toplam dünya refahının artacağı sonucunu göstermektedir. Ancak Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinin tek sorunu kotaların kalkması olarak değerlendirilmemelidir. Kotalar kadar olmasa da, dışalım gümrük vergileri de dünya tekstil ve konfeksiyon ürünleri ticaretini büyük ölçüde etkilemektedir.

Esasında dünya ticaretini etkileyen dışalım gümrük vergileri, gelişmiş ülkelerin başvurdukları bir korunma yöntemi olarak kabul edilmemelidir. Çünkü 1990'lı yılların getirdiği teknolojik gelişmeler ile dünya tekstil ve konfeksiyon üretimi yeni bir boyut kazanmıştır. Böyle olunca gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere pazarlarının kapalı olduğu savını ısrarla öne sürmektedirler. Ancak tüm bu kuralları uygulamak çok sıkı ticari politikalarla mümkün olabilmektedir.

Gelişim sürecindeki dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretini sınırlayan her türlü kısıtlamaların kalkması tüm ülkeler açısından büyük bir beceri halini almaktadır. Sayısal sınırlamaların kalkması demek, özellikle katma değeri düşük ürünlerde varolan pazarın tamamen gelişmekte olan ve ucuz işgücüne sahip ülkelere bırakılması demektir. Ancak gelişen teknolojinin yarattığı yeni tekstil ürünleri ve modayı izleme güdüsünün yarattığı konfeksiyon üretimi, yeni sanayileşen ülkelerin vergilerinin sıfırlanması eğilimi ile de birleşince, her zaman gelişmekte olan ülkelere bir tekstil ve konfeksiyon üretimi şansını vereceği kabul edilmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE'DEKİ TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜ

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün durumunu anlayabilmek için, genel olarak Türkiye ekonomisiyle Türk tekstil ve konfeksiyon sanayinin yerini ve tarihçesini iyi bir şekilde analiz etmek gerekmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü çok hızlı gelişen bir yapıya müsait olmasından dolayı ülkenin içindeki ekonomik gelişmelerden de çok çabuk etkilenip zor durumda kalabilecek bir sektör grubudur. Bu nedenle tekstil ve konfeksiyon sektörü ile ekonomiyi bir arada değerlendirmekte fayda bulunmaktadır.

4.1. Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler

Türkiye Cumhuriyeti, 1923 yılında kurulduğunda, kurulmasını sağlayan 1922 Lozan anlaşmasında onaylandığı şekilde, Osmanlı Devletinin bir devamı olduğu kabul edilmiştir. Osmanlı devletinin borçları da, yeni Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabul edilmiş ve uluslararası anlaşmaların bir kısmını da resmen tanıdığını bildirmiştir. Bu tanınan anlaşmalardaki en önemli unsur, Lozan Anlaşması'na bağlı Ticaret Sözleşmesi uyarınca; 1929 yılına kadar, Türk gümrük tarifelerinin değiştirilemeyeceği taahhüt edilmiştir.⁴⁷

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ilk iş olarak, siyasi yönetimlerin politik bağımsızlığının tek başına olamayacağı kanısına varmışlardır. Bu kanı ile birlikte tam bağımsızlığın korunması için, acil olarak ekonomik planlar oluşturarak

⁴⁷ Yaşar , (1998) : 2.

devrimler yapmaya koyulmuşlardır. Bunun ilk göstergesi olarak Cumhuriyet ilan edilmeden önce toplanan Birinci İzmir İktisat Kongresi'dir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomi macerası, çok çeşitli yön değiştirmelere rağmen yıllar içinde çok yol almıştır. Türkiye'nin ilerleyen yıllar boyunca gerek siyasal gerekse ekonomik alanlarda başarısızlıkları gözlenmiştir. Türk ekonomisi, yıllarca gereksinim duyduğu yapısal değişikliği, 1983 yılından itibaren yaşamaya başlamış ancak bu gelişme de Türkiye ekonomisine zaman içerisinde ağır bir bedel olarak fatura edilmiştir. Bu dönemde Türkiye gerek dışa açılım gerekse yurt içindeki ekonomik kararları ile büyük oranda yapısal değişikliklerle birlikte önemli derecede ilerlemeler kaydetmiştir. Türkiye'nin siyasal ve ekonomik alanda yapması gereken değişiklikleri zamanında yapmasıyla, gelişen uygar batı toplumlarının uygulamalarını, kendi yönetim anlayışına uyarlayarak çağı yakalamada önemli derece yol almış olduğu gözlenmiştir.

Türkiye 1980'li yılların başında büyük sorunlar yaratan iki rakamlı enflasyon, ağır bir dış ödemeler borcu, dış saygınlık krizi ve belirgin bir alt yapı darboğazı ile karşılaşmış, 1990'lı yıllara kadar bu sorunların büyük bir kısmı aşılmış bulunmaktadır. Her ne kadar bu sorunlar aşılmışsa da beraberinde Türk ekonomisine yeni sorunlar getirmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde bir kalkınma aracı olarak kullanılan enflasyon, kalkınmanın sağlanabileceği süre içinde yüksek düzeylerde denetim altında tutulması anlayışı genelde geçerlilik kazanmaktadır. Türkiye benimsemiş olduğu bu kalkınma modelinde, bu yöntemi kullanmaya başlamış olması, bugüne kadar yaşamakta olduğumuz yüksek enflasyonun nedeni olarak gösterilebilir. Diğer önemli bir sorunda, ekonominin yıllarca sahip olup kullanamadığı kapasitesini kullanmaya başlamasının, yanında gerçek anlamda sanayi yatırımlarının büyümesini sağlayamaması olarak açıklanabilir. Bunun nedeni ise hızla artan ihracatın, daha sonra duraklama eğilimine girmiş bulunmasıdır. Ayrıca, Türk sermaye sahiplerinin, sahip oldukları güçlerinin sanayi sektörü yerine, hizmet sektörüne yatırım yapmaya

yöneldi, Türk ekonomisinin 2000'li yıllara girerken yaşamış olduğu sanayiden hizmet sektörüne doğru kayması olumsuz bir gelişme olarak gözlenmektedir.

Türkiye 21. yüzyıla girerken, siyasi yönden de, son yıllarda ülkenin koalisyonlarla yönetilmesi siyasi istikrarsızlıkları da meydana getirmektedir. Türkiye'de merkezi yönetimde ve siyasette yaşanan bu istikrarsızlıklar, ister istemez ekonomik açıdan da ülkede problemler yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Kuruluşundan bugüne değin bir çok büyük problemi aşan Türkiye, 2000'li yıllara da uzlaşma sağlayamayan bir siyasi platformla girmektedir. Türkiye'de siyasi platformda sağlanamayan istikrar sonucu, ekonomik anlamda istikrarlı kararların alınamayışının temelinde getirdiği sorunlarla, çevremizdeki komşu ülkelerle yaşanmasını istemediğimiz sorunlar, Gümrük Birliği'ne girişimiz ile ilgili sorunlar, Avrupa Topluluğu'na aday ülke olarak kabul edilmemiz ile ilgili sorunlar, ülkede yaşanan terör ve terörizm sorunları ve yaşanmasını istemediğimiz birçok sorunlarla, Türkiye Cumhuriyeti ve ekonomisi ayakta kalmaya çalışmaktadır.

Tüm bu ekonomik ve siyasi sorunlara rağmen özel sektör, Türk tekstil ve konfeksiyon sanayini, Avrupa'da ve Dünyada başarılarla taşıyarak hem kalitede hem de rekabet gücünde, diğer yabancı ülkelerle yarışacak seviyeye getirmiş ve hatta belirli alanlarda geçmiş bulunmaktadır. Çalışmamızın diğer bölümlerinde Türkiye'deki tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin durumlarını araştırarak, Trakya'nın, Türk tekstil ve konfeksiyonundaki yerini, önemini ve yöre ekonomisine katkılarıyla, doğal kaynaklar üzerine etkileri belirlenmeye çalışılacaktır.

4.2. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Yeri ve Tarihçesi

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sanayinin temelleri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılmıştır. Sanayi devrimiyle dünya çapında başlayan makineleşme ve otomasyon, tekstil ve konfeksiyon alanındaki üretimin de hızlı bir

şekilde artmasına olanak vermiştir. Dünya piyasalarında tekstilin öneminin artması, Osmanlı İmparatorluğu içerisinde de tekstil ve konfeksiyon sektörünün, 20.yüzyılda önemli bir yere gelmesine sebep olmuştur.

Cumhuriyet'in 1923 yılında ilan edilmesi ve İzmir İktisat Kongresi Kararlarıyla birlikte tekstil alanında da bir planlama devri başlamıştır. Bu amaçla Türkiye'de var olan bütün tekstil ve konfeksiyon fabrikaları, atölyeleri ve üretim tesislerinin tamamı Sümerbank'ın çatısı altında toplanmıştır. Sümerbank 30 yıl boyunca Türk Tekstil Sanayinin tek hakimi olmuştur. Zamanla tekstil ticaretine giren ilk özel girişimciler ise, kısa sürede oluşturdıkları sermaye birikimleri sayesinde tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin üretiminde büyük pay sahibi oldukları gözlenmiştir. 1950'li yıllarda devletçilik yaklaşımının bırakılmasıyla, tekstil ve konfeksiyon sektöründe ekonomik anlamda büyük gelişimler sağlamış olduğu gözlenmiştir. Planlı kalkınma döneminin başlaması ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın teşvikleriyle Türkiye, dünyanın en büyük pamuk ipliği üreticisi durumuna gelmiş ve sayılı devletler arasında yerini almış olduğu gözlenmektedir.

Türkiye, ayrıca güçlü bir sentetik iplik üreticisi durumundadır. 1938'de devlet eliyle, 1964'te özel sektörde faaliyet gösteren yapay ve polyester lif sanayi, genelde Bursa, Adana ve İstanbul'da yoğunlaşarak tekstil ve konfeksiyon sektörüne yön vermektedir. Türkiye'de 1983 yılından sonra siyasi ve ekonomik alanlarda meydana gelen değişimler sonucunda, ülke dışı açılmaya yönelik bir seyir içine girerken, tekstil ve konfeksiyon sektöründe ekonomik anlamda tam bir patlamayla bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu potansiyele gelmiş olduğu gözlenmektedir.

4.3. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Üretim Durumu

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünü incelerken üzerinde önemle durulması gereken konu üretim değerlerinin belirlenmesidir. Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki en önemli gösterge; üretim ve üretim değişiklikleridir. Her ne kadar

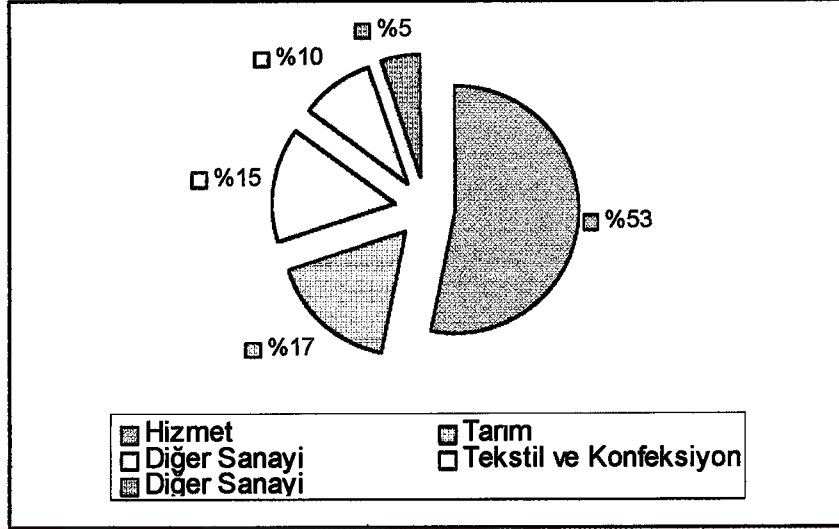
tekstil ve konfeksiyon sektöründe bu değerlere ulaşmak kolay ve mümkün olduğu gözükmemekte ise de, sağlıklı verilerin elde edilmesi güçtür. Bu güçlüğü'n nedeni, Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon üretiminin sayıca büyük, ancak boyut olarak küçük atölye ve işyerlerinde yapıyor olmasıdır. Ayrıca bunların dışında gözükmeyen fakat çok önemli yer tutan, kayıt dışı ekonomik faaliyetlerdir. Küçük çaptaki atölye ve işyerleri ekonomik faaliyetlerinin bir kısmı üretimden başlayıp nihai tüketiciye ulaşmaya kadar kayıt dışında tutulmaktadır. Böyle mevcut bir durumda yapılacak analizlerin sağlıklı olabilmesi güçleşmektedir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen üretim ve üretim değerleri DİE, DPT, İTKİB ve HDTM'nin kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektörünün üretimi, özellikle 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlamış, 1990'lı yıllarda ise giderek arttığı gözlenen bir gerçektir. 1992 yılının toplam üretimindeki payı % 8,4 olan tekstil ve konfeksiyon sektörünün, 1996 yılı GSMH'indeki payının % 10'lara çıktığını, aşağıdaki Grafik 3 incelendiğinde karşımıza çıkmaktadır. 1994 yılı sabit fiyatları ile 1996 yılında, Türkiye'nin GSMH'si içinde sanayi üretimi; Hizmetlerde % 53, tarımda % 17, diğer sanayi kollarında % 15, tekstil ve konfeksiyon sektöründe % 10 ve diğer üretim kollarında % 5 olarak belirlenmiştir. Ayrıca 1996 yılı itibariyle tekstil ve konfeksiyon sektörünün, sanayi üretimi içindeki payı da % 39 olarak belirlenmiştir.⁴⁸

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektörünün bu kadar hızlı gelişmesindeki gerçek; ülkenin sahip olduğu öz kaynaklarıdır. Bunlar özellikle üretim aşamasında göze çarpmaktadır. Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon üretimi iki başlık altında incelendiği takdirde bugünkü ulaşılmış olduğu nokta netlikle açıklanabilir. Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektörü, hammadde ve mamul türüne göre iki grupta açıklanmaktadır.

⁴⁸ İTKİB, (1998), *AB-GB Anlaşmalar Şb*, Aralık 1998 s:3

Grafik 3 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1996 yılı GSMH İçindeki Payı (1994 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)

Kaynak : İTKİB, (1998), AB-GB Anlaşmalar Şb, Aralık 1998
s:2,3'teki verilerden oluşturulmuştur.

4.3.1. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Hammaddeye Göre Üretimi

Hammaddeye göre yapılan Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü üretiminin değerlendirilmesinde başlıca dört grup ağırlık kazanmaktadır. Bu hammadde grupları; pamuk, yün, suni sentetik ve ipek ile keten - kenevir ve jüttir. Türkiye tekstil ve konfeksiyon sektöründeki uluslararası başarısının bir bölümünü, bu büyük üreticilik konumuna borçlu bulunmaktadır. Türkiye halen dünyanın önde gelen altıncı büyük pamuk üreticisi konumundadır. Aşağıdaki Tablo 7 incelendiğinde Türkiye'nin 1984-1998 yılları arası pamuk ve pamuk ipliği üretimindeki artışlar net olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'deki pamuk üretimi seyrine Tablo 7'den bakıldığında, 1984 yılından itibaren sürekli olarak artış söz konusudur. 1984 yılında 528.000 ton olan pamuk üretimi, 1989 yılında 617.000 tona, 1996 ise yılında 784.047 tona kadar

yükselmiştir. 1997 yılında büyük bir artış yaşayan pamuk üretimi 831.672 tona, 1998 yılında ise iklim şartlarının da etkisi ile 870.895 tona varan bir yükselme yaşanmıştır. Sonuçta pamuk üretiminde, 1984 yılından 1998 yılına kadar geçen sürede % 50'leri aşan oranlarda üretim artışının gerçekleştiği gözlenmektedir. Bu üretim artışının altında yatan diğer bir önemli husus da Güneydoğu Anadolu Projesi'nin de tamamlanıyor olmasıdır. Her ne kadar üretimde % 50'lere varan artışlar söz konusu ise de, pamuk üretimi Türkiye ulusal talebinin ancak yarısını karşılayabildiği gözlenmektedir.

Tablo 7 : Türkiye'nin 1984-1998 Yılları Arası Pamuk, Pamuk İpliği ve Pamuklu Dokuma Üretimi

Yıllar	Pamuk Üretimi (ton)	Pamuk İpliği Üretimi (ton)	Pamuklu Dokuma Üretimi (metre 000)
1984	528.000	357.595	559.000
1985	577.000	362.000	601.100
1986	542.000	382.000	578.165
1987	558.000	350.000	614.142
1988	650.000	334.622	707.087
1989	617.000	380.212	655.962
1990	654.600	337.657	690.065
1991	559.426	311.898	661.381
1992	573.706	311.196	735.243
1993	602.238	340.640	773.277
1994	628.286	362.897	524.462
1995	851.487	387.448	528.411
1996	784.047	439.619	525.661
1997	831.672	522.693	691.256
1998	870.895	476.748	577.522

Kaynak: * DİE, (1999): *Türkiye İstatistik Yıllığı 1998*, s 300-366
 * DİE, (1997): *Türkiye İstatistik Yıllığı 1996*, s.300-366
 * DİE, (2000): *İstatistiklerle Türkiye 1999*, s.49-69 ve
 * İTKİB AR& GE Şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

Pamuk ipliği üretiminde de 1984'ten 1998 yılına kadar hızlı bir üretim artışı mevcuttur. Bu artışın, 1984 yılından 1998 yılına oranlandığında % 35 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Bunun altındaki nedenler araştırıldığında, % 50 oranındaki pamuk üretimindeki artışa paralel olmayan bu fark, Türkiye'nin 1984'ten başlayarak 1998'li yıllara gelene kadar teknolojisinde ve makine parkında yapmış olduğu yenileme ve değişikliklerdeki gecikmelerden kaynaklanmış olduğu gözlenmektedir.

Pamuklu dokuma üretiminde ise tamamen istikrarsız bir tablo karşımıza çıkmaktadır. 1984 yılında 559.000 bin metre olan dokuma üretimi, 1989 yılında 655.962 bin metreye, 1993 yılında yine artarak, 773.277 bin metreye, 1998 yılında tam tersi bir durumda düşüşe geçerek 577.522 bin metreye, düşmüş olduğu görülmektedir.

Tablo 7 incelendiğinde, Türkiye'de pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu dokuma üretiminde dönemler itibariyle belirgin bir artışın mevcut olduğu görülmektedir. Türkiye'deki hammadde grubuna göre üretimin yapıldığı diğer gruplarda da Türkiye ekonomisinin gelişmesine paralel olarak, üretimlerinde artışların olduğu aşağıdaki Tablo 8 incelendiğinde görülecektir. Bu artışların temelinde Türkiye ekonomisinin enflasyonla büyüme çabası ve özel sektörün girişimcilik yeteneği de ön plana çıkmaktadır. Türkiye'ye, Avrupa'da ve diğer ülkelerde birçok sınırlamaların uygulanmasına rağmen Türk girişimcilerin dünya pazarlarında söz sahibi oldukları gözlenmektedir. Böyle olunca üretimde de buna paralel olarak artışlar görülmektedir.

Türkiye'de yün ipliği ve yünlü dokuma üretiminde, pamuk üretiminde olduğu gibi 1984 -1998 yılları arasında gözle görülebilen bir artış mevcuttur. Yün ipliğinde 1998 yılının 1984 yılına oranla % 55'e varan bir artış söz konusudur. Yünlü dokumada ise incelenen yıllar arasındaki artış % 31'ler civarında seyretmektedir. Aşağıda Tablo 8'de incelenen yıllar itibariyle keten, kenevir ve jüt ipliğinde %30 civarında bir artış gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Keten, kenevir ve jütlü dokumada ise incelenen yıllar itibariyle bir istikrar gözükmemektedir.

Bu istikrarsızlığın sebebi ise bu ürünlere olan talebin çok değişken olmasından kaynaklanmaktadır. Suni - sentetik ipliğindeki 1984'ten 1998 yılına kadar olan artış % 50'lerin üstünde seyretmektedir. Ancak suni - sentetik ipliği dokumasındaki % 145'lere varan çok büyük bir üretim artışı söz konusudur. Bu artışın sebebi ise Türkiye'de mal türüne göre sanayi sektöründe önemli bir paya sahip olması ve Türkiye'nin Dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründe ihracatının yüksek olması olarak açıklanabilir.

Tablo 8 : Türkiye'de 1984-1998 Yılları Arası Diğer Hammadde Üretimleri

Yıllar	Yün İpliği Üretimi (ton)	Suni Sentetik İpliği Üretimi (ton)	Keten,Kenevir, Jüt İpliği Üretimi (ton)	Yünlü Dokuma (Bin m)	Keten,Kenevir, Jütlü Dokuma (Bin m)	Suni Sentetik İpliği Dokuması (Bin m)
1984	75.000	65.000	7.450	50.100	1.360	100.000
1985	76.750	67.000	7.525	52.000	1.500	107.000
1986	81.000	68.600	7.100	54.000	1.510	108.500
1987	83.976	72.716	7.000	54.856	1.500	113.925
1988	86.595	68.083	7.500	55.925	1.600	167.431
1989	92.000	69.500	7.700	58.500	1.690	135.000
1990	94.000	72.500	5.700	60.500	2.500	110.000
1991	99.000	75.500	6.300	62.500	4.600	103.100
1992	107.000	82.700	7.300	65.000	4.800	117.000
1993	110.600	91.000	7.500	67.500	4.260	146.500
1994	112.160	92.400	9.500	62.500	2.100	214.000
1995	108.000	85.100	7.600	60.500	1.760	195.000
1996	111.500	96.000	8.100	63.100	2.150	216.000
1997	116.000	97.400	8.800	65.050	2.020	229.000
1998	115.000	99.500	9.200	66.100	1.825	245.000

Kaynak: * DİE, (1999): *Türkiye İstatistik Yıllığı 1998*, s 300-366

* DİE, (1997): *Türkiye İstatistik Yıllığı 1996*, s.302-364

* DİE, (2000): *İstatistiklerle Türkiye 1999*, s.49,50 -69

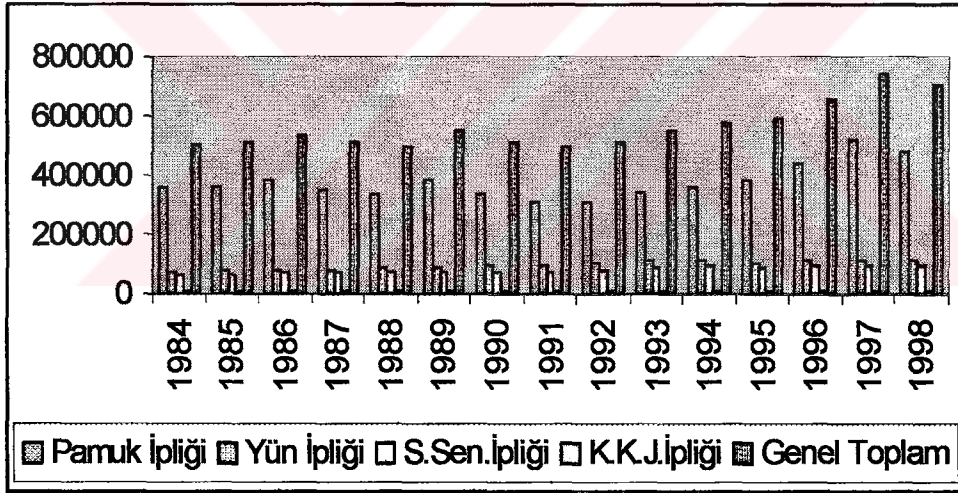
* DİE, (1996) : *İstatiksel Göstergeler 1923-1995* ,s.106-177 ve

* İTKİB AR& GE Şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

4.3.2. Türkiye’de Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Mal Türüne Göre Üretimi

Tekstil ve konfeksiyon sektörü üretimi, hammadde grubuna göre ayrıntılı olarak değerlendirilebileceği gibi mal türüne göre de değerlendirilebilir. Genellikle mal türüne göre değerlendirme, iplik ve dokuma sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki iplik sektörünü incelerken, hammadde grubuna göre ayrı ayrı incelendiğinde bazı iplik gruplarındaki artışların sınırlı olduğu ve pamuk ipliğindeki artış ise daha göreceli olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki Grafik 4 incelendiğinde, Türkiye’deki iplik üretiminin genel seyri net olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Grafik 4 : Türkiye’nin 1984-1998 Yılları Arası İplik Üretimi

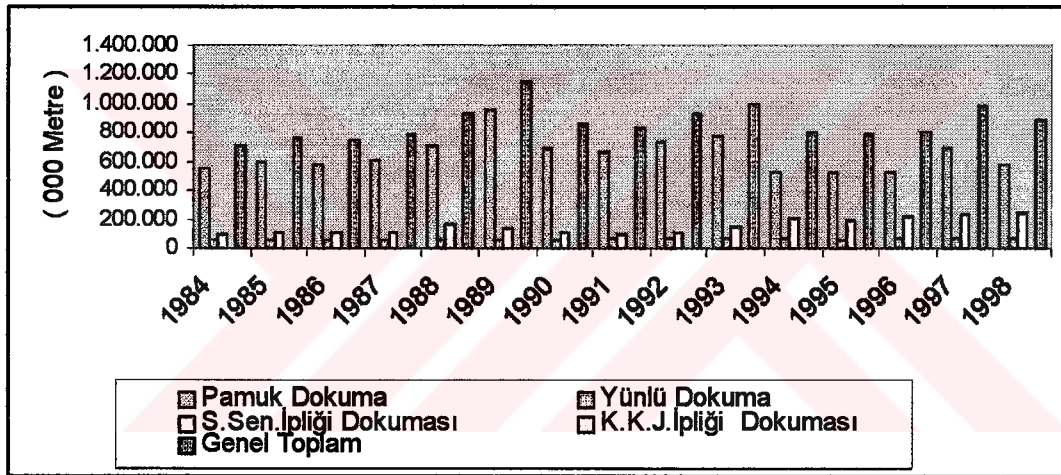
Kaynak: Tablo 7 ve 8’deki verilerden oluşturulmuştur.

Türkiye’de iplik üretimi; pamuk, yün, suni - sentetik - ipek ve keten - kenevir - jütten oluşan dört grupta toplanmaktadır. Türkiye’nin 1984-1998 yılları arası iplik üretimi ayrıntılı ve toplam olarak Grafik 4’te görülmektedir. Türkiye’deki iplik üretiminin istikrarı genellikle pamuk ve yün ipliğinde olmaktadır. Ancak yıllar itibariyle ekonomik gelişmelerden iplik üretimi çok çabuk etkilenmektedir. 1984 yılında toplam 505.045 ton olan iplik üretimi, 1990 yılında 509.857 tona, 1994 yılında 576.957 tona, 1998 yılında ise 703.448 tona kadar ulaşmış olduğu

gözlenmektedir. Bu artışlardaki rakamlar Türkiye'nin onbeş yıllık bir sürede toplam iplik üretiminde % 38'lik bir artış gerçekleştirmiş olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de dokuma üretimi sektöründe de, iplik üretiminde olduğu gibi dört ana mal grubundan oluşmaktadır. Bunlar pamuklu, yünlü, suni-sentetik-ipekli ve keten- kenevir- jütlü dokumalardan oluşmaktadır. Türkiye dokuma sektörünün 1984-1998 yılları arasında geçirmiş olduğu periyot aşağıda Grafik 5'te verilmiştir.

Grafik 5 : Türkiye'nin 1984-1998 Yılları Arası Dokuma Üretimi

Kaynak: Tablo 7 ve 8'deki verilerden oluşturulmuştur

Grafik 5 incelendiğinde, Türkiye'deki toplam dokuma üretimi 1980'li yıllar boyunca ılımlı bir büyüme eğilimi yaşamıştır. Bu büyüme eğilimi 1991 yılına kadar dokumanın çeşitlerine göre değişiklikler göstermiştir. Ancak pamuklu dokumada sürekli bir artış eğilimi mevcut olduğu gözükmektedir. 1992 yılından itibaren 1998 yılına kadar sektör sürekli artış göstererek, çok büyük üretim mevcutlarına ulaşmıştır. Türkiye'de 1984 yılında 710.460 Binmetre olan toplam dokuma üretimi, 1990 yılına gelindiğinde 863.065 Binmetre, 1998 yılı itibariyle de 890.447 Binmetre olarak üretimini gerçekleştirmiş olduğu gözlenmektedir.

“Türkiye’nin 2000 yılında toplam dokuma üretimi 2.500.000.

Binmetre olarak tahmin edilmektedir.”⁴⁹

Türkiye’de mal türüne göre tekstil ve konfeksiyon üretimi analiz edildiğinde iplik ve dokuma sektörlerine ait değişik sonuçlara varılmaktadır. İplik sektörü üretimi, dokuma sektörü üretimine oranla daha değişken bir gelişim izlemektedir. 1990’lı yılların başında yaşanan üretim azalması hemen aşılmış ve 1992 yılından itibaren üretimde yeniden artış eğilimi başlamıştır. İplik üretimi 1994 yılında alınan 5 Nisan kararları ile belirgin bir duraksama yaşamış olsa da 1995 yılından itibaren artışına devam etmiş bulunmaktadır.

Dokuma sektöründe ise 1990’lı yılların başında meydana gelen daralma eğilimi sektörde teknoloji ve makine parkının değiştirilmesini sağlamıştır. 1990’lı yıllara kadar pamuklu dokuma üretiminde büyük söz sahibi olan Türkiye, zamanla bu üstünlüğünü sentetik dokumaya bıraktığı gözlenmektedir. Türkiye 2000’li yıllarda pamuklu dokuma üretiminde, üreticiliğinden aldığı desteğini kaybederek, yavaş yavaş teknolojinin zorunluluğu ile sentetikli dokumaya doğru önemli bir geçiş eğiliminde olacağı tahmin edilmektedir.⁵⁰

4.3.3. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Üretim Değerlendirilmesi

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün alt bölümleriyle birlikte üretim değerlendirilmesi yukarıda açıklanan bölümlerde yapılmıştır. Ancak varolan bir gerçek; tekstil ve konfeksiyon sektörünün birbirinin devamı olmasıdır. Bununla birlikte yaşanan sorunlar bu iki sektörü de büyük ölçüde etkilemektedir. Türk tekstil sektörü Türkiye ekonomisinde yaşanan makro etkilerle birlikte, kendi doğasından

⁴⁹ Hedef, (1998): İTKİB Yayınları, Ocak 1998, Sayı 60 İstanbul, s. 24.

⁵⁰ Berna TÜRKANT, (1999): *Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektörü 1998 Yılı İhracat Performansının Değerlendirilmesi*, AR-GE Mevzuat Şubesi, Şubat 1999, İstanbul, s.14-15

gelen sorunlarla da mücadele etmeye çalışmaktadır. Bu sorunları maddeler halinde genel olarak şöyle sıralanabilir.⁵¹

1. İşgücü maliyet sorunları,
2. Yaşlı üretim parkı,
3. Verimliliğin batı ülkeleri ayarında arttırılamaması sorunu,
4. Pamuk üretimi ve fiyatlandırmasında yaşanan sorunlar,
5. İhracat pazarlarındaki kota ve kısıtlamalar,

Tekstil sektörünün yaşadığı bu sorunlardan bazıları, aralarındaki doğal ilişkilerden dolayı konfeksiyon sektörünü de etkilemektedir. Ancak konfeksiyon üretim sektörünün içinde bulunduğu bugünkü atılım gücü, tekstil üretim sektörünün çok üzerindedir. Bu nedenlerden dolayı tekstil sektörü, sorunları ile uğraşırken kısa vadede konfeksiyon sektörünün desteğini alamamaktadır. Türk tekstil sektörünü etkileyen bu sorunlar, zaman içerisinde konfeksiyon sektörüne de etki edeceği tahmin edilmektedir. Bu etki aşağıda açıklandığı gibi genel olarak üç başlık altında toplanmaktadır.⁵²

1. İşgücü maliyetleri,
2. Verimlilik,
3. Kurulu kapasitenin yaş durumu,

Bütün bu etkiler göz önüne alınınca, tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin sorunlarını birbirinden ayrı olarak düşünmek imkansızdır. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen aşağıdaki Grafik 6 incelendiğinde on yıllık bir periyotta tekstil ve konfeksiyon sektörünün üretiminin bir hayli fazla yol aldığı görülmektedir.

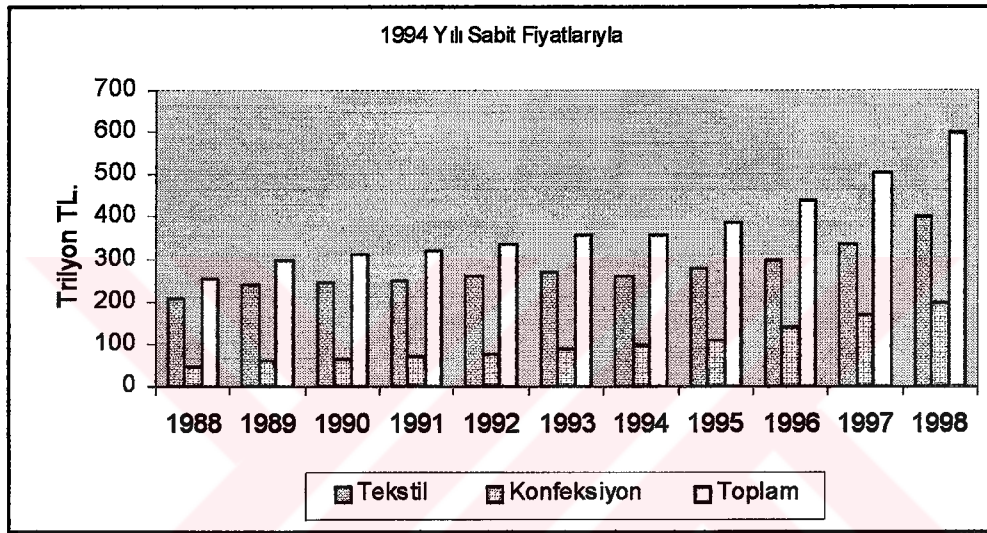
Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün 1988 - 1998 yılları arasındaki gelişimini Grafik 6'dan incelendiğinde; 1988 yılında toplam 255 trilyonluk bir üretime sahip olduğu gözlenmektedir. 1988 yılından başlayıp, 1994 yılına kadar

⁵¹ Yaşar, (1998): 152

⁵² Yaşar, (1998): 153

tekstil ve konfeksiyon üretiminde ancak 15 trilyon bir artış içermiştir. Ancak 1995 yılı ile başlayan artış 1998 yılına gelindiğinde 600 trilyon civarına yükselmiştir. Yüzde yüzü geçen bu artış çok kısa zamanda tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye ekonomisinde belli bir yere geldiğinin işareti olabilmektedir.

Grafik 6: Türk Tekstil ve Konfeksiyon Üretimi Değerleri

Kaynak : DPT, HDTM, İTKİB İstatistiksel verilerinden oluşturulmuştur.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün üretimi, yaşanan bu gelişmeler ve sorunlarla büyümektedir. Dünyada gelişmiş ülkeler, önce tekstil sektörlerini gelişen ülkelere kaydırmışlardır. Tekstil sektörünün gelişen ülkelere aktarılmasıyla, bu ülkelerin tekstil üretimindeki tecrübelerini, konfeksiyon üretimine de aktarabilme imkanı doğmuştur. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin Dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründe de belli bir paya sahip oldukları gözlenmektedir. Gelişmiş ülkelerin tekstil ve konfeksiyon sektörleri, Türkiye'nin bugün yaşamakta olduğu ikilemi yaşamışlardır. Ancak gelişmiş ülkeler, tekstil ve konfeksiyon sektörünü terk etmek veya sembolik anlamda üretici konumunda kalmakla yetinmiş oldukları da gözlenmektedir.

Dünya tekstil ve konfeksiyon üretiminin doğum yeri olarak İngiltere ve kıta Avrupa'sı kabul edilmektedir. Zaman içerisinde üretimin daha doğuya kaydığı gözlenmektedir. 1980'li yıllarla birlikte tekstil ve konfeksiyon sektöründe yıldızı parlayan üç ülke öne çıkmaktadır. Bu ülkeler; Güney Kore, Hong Kong ve daha sonra da Türkiye gelmektedir. G.Kore ve Hong Kong'un sanayileşme ve uygarlaşma yolunda önemli adımlar atmış oldukları gözlenmektedir. Buna rağmen zaman içerisinde rekabetçi konumlarını yitirdikleri ve tekstil ve konfeksiyon sektörünü terk etmek zorunda kaldıkları gözlenmiştir. Türkiye'nin de üretici konumundaki bu eğilimleri değişmediği takdirde 2000'li yıllarda aynı durum ile karşılaşacağı beklenmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün üretimi için uzun vadeli bir program oluşturulması ve bu program için gerekli yatırım, destek ve fiyatlandırma önlemlerinin alınması gerekmektedir. Türkiye'nin dış ticaretinde öncülük yapan, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün aksi bir durumda çok büyük olumsuzluklarla karşılaşabilmesi mümkündür. Bunun için "Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü"ne gerek ihracat, gerekse ithalatta planlı bir büyümenin gerekli olduğu gözlenmektedir.

4.4. Türkiye'de Tekstil ve Konfeksiyon Ticareti

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün ticari geçmişi 1920'li yıllara kadar dayandığı bilinmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü, ülke ekonomisinde öncü sektörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, Türkiye ekonomisinde olduğu gibi, Türk sanayi içinde de bir çok yönden en ağırlıklı payı ve alanı oluşturduğu kabul edilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü, teknik gelişmeleri, çok yönlü katkı ve verim imkanları ile sadece yerli piyasamızda değil, uluslararası piyasalar içinde de geniş anlam kazandığı gözlenmektedir. Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon ticaretinin analizi yapılırken iki aşamada değerlendirilmesi gerekir. Öncelikle Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün, 1980'li yıllara kadar geçirdiği aşamanın değerlendirilmesi gerekir. İkinci aşamada ise dışa açılıma başlanan 1980'li yıllardan sonraki gelişmeler olarak konuya geniş perspektiften bakmak gerekmektedir.

Türkiye'nin tekstil sektörü, 1950'li yıllara kadar devlet öncülüğünde yapılanmıştır. Özel sektörün 1960'lı yıllarda pamuklu, 1970'li yıllarda sentetik iplik üretimine girmesiyle gelişim sürecini sürdürmüştür. Türkiye 1950'li yıllardan itibaren tekstil, 1970'li yıllardan itibaren konfeksiyon ihracatçısı kimliğine bürünmeye başlamıştır. Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon ticaretinin gelişimi aşağıdaki Tablo 9'da ayrıntılı olarak görülmektedir.⁵³

Tablo 9 : Türkiye'de 1925-1998 Yılları Arası Tekstil ve Konfeksiyon Ticaretinin Tarihsel Gelişimi

Yıllar	TEKSTİL (1000 \$)			KONFEKSİYON (1000 \$)		
	İhracat	İthalat	FARK	İhracat	İthalat	FARK
1925	12750	48768	-36018	64	2984	-2920
1930	10460	21008	-10548	41	673	-632
1935	9076	17257	-8181	2	106	-104
1940	15714	6805	8909	9	110	-101
1945	2944	15485	-12541	-	450	-450
1950	82665	35667	46998	-	269	-269
1955	57238	34900	22338	-	547	-547
1960	64045	18807	45238	-	23	-23
1965	115875	24277	91598	81	2	79
1970	198755	34776	163979	457	66	391
1975	327771	98411	229360	17951	116	7835
1980	671000	107366	563634	106000	10	105990
1985	1151000	287839	863161	936000	1467	934533
1990	1424249	1049012	375237	2898349	26516	2871833
1995	2130665	2621797	- 491132	6188502	59279	6129223
1998	2811763	3305229	- 493466	7644051	230893	7413158

Kaynak: DİE, DPT, HDTM, İTKİB AR& GE Şubesi verilerinden düzenlenmiştir.

⁵³ İTKİB, (1996) : *Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Performans Karşılaştırması*, AR&GE Mevzuat Şubesi Yayınları, İstanbul, s:1

Türkiye’de 1925’li yıllardan 1950’lere kadar tekstil sektörü, 1970’li yıllardan itibaren de konfeksiyon sektörü iç piyasaya yönelik olarak gelişmeye başlamıştır. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün ucuz hammadde ve işgücü gibi iki önemli avantajı sayesinde, 1980’li yıllarda ülke ekonomisinde kendisine yer edinmeye başlamıştır. Ticaretin serbestleşmesi ve benimsenen doğru ticaret politikaları ile bugün tekstil ve konfeksiyon sektörü Türkiye’nin “Lokomotif Öncü Sektörü” konumuna geldiği gözlenmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün bugünkü haline gelmesi sadece ticari rakamlara bakılarak ortaya konacak basit bir başarı değildir. Tekstil ve konfeksiyon ticaretinin gelişiminde, ülkenin ulaşım ve haberleşme imkanlarının uluslararası standartlara ulaşmış olması da önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca tekstil ve konfeksiyon sektöründe, eğitime önem verilerek Üniversitelerde ilgili bölümlerin açılması ve en az bir yabancı dil bilen neslin yetişmiş olmasının katkıları da gözlenmektedir. Türkiye’nin böyle gelişmekte olan bir ortamdaki ticaret rakamları, Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinde önemli bir yere sahip olduğunu açıklamaktadır. Aşağıdaki Tablo 10 ve 11’i incelendiğinde 1996 yılı itibariyle Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün Dünya ticaretindeki performansı görülmektedir.

Tablo 10 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1996 Yılı İtibariyle Dünya Tekstil Ticaretindeki Performansı

	Dünya (Milyon \$)	Türkiye (Milyon \$)
Dünya Toplam Tekstil İhracatı	113.000	2.351
Dünya İhracatındaki % Pay		% 2
Ülke Ekonomisindeki % Pay		% 10
Dünya İhracatındaki Sıra		11

Kaynak : Hedef,(1998), İTKİB Yayınları, sayı 55, s.6

Tablo 10 incelendiğinde; Türk tekstil sektörünün, Dünya tekstil ihracatında 11. sırada ve Dünya ülkeleri arasında % 2'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Ülke ekonomisi içinde ise 2.351 milyon \$'lık pay ile, toplam ihracat değerinin % 10'u tekstil sektörü tarafından karşılandığı açıklanmıştır.

Tablo 11 : Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün 1996 Yılı İtibariyle Dünya Konfeksiyon Ticaretindeki Performansı

	Dünya (Milyon \$)	Türkiye (Milyon \$)
Dünya Toplam Konfeksiyon İhracatı	128.200	6.336
Dünya İhracatı % Pay		% 4,9
Ülke Ekonomisindeki % Pay		% 27
Dünya İhracatındaki Sıra		5

Kaynak : Hedef,(1998), İTKİB Yayınları, sayı 55, s.7

Tablo 11 incelendiğinde; Türk konfeksiyon sektörünün, Dünya konfeksiyon ihracatında 5.sırada ve Dünya ülkeleri arasında % 4,9'luk bir paya sahip olduğu görülmektedir. Ülke ekonomisi içinde ise 6.336 milyon \$'lık pay ile, toplam ihracat değerinin % 27'si konfeksiyon sektörü tarafından karşılandığı açıklanmıştır.

Türkiye dışa açılım politikaları izlenmesiyle birlikte, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, hızla artan ihracatıyla uluslararası piyasalarda da adını duyurmaya başlamıştır. Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon alanında, uluslararası piyasalarda bugünkü sahip olduğu başarısını, hak etmiş olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü; Tekstil ve konfeksiyon ihracatı ve ithalatı olarak iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.4.1. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı

Türkiye, büyük bir pamuk üreticisi olmanın verdiği üstünlüğü, pamuktan işlenmiş tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatını yaparak değerlendiren bir ülke olarak şu anda sahip olduğu konumu sağlamıştır. Türkiye, yıllar içinde sanayileşmenin getirdiği kalkınma düzeyi sonucunda, bu kez de pamuklu konfeksiyon ürünleri ihracatıyla öne çıkmaktadır. Sanayileşme aşamasında yavaş yavaş ilerleyen Türkiye, önce mensucat ve mefruşat gibi, katma değeri yüksek ürünlerin ihracatına, geçen zaman içinde de konfeksiyon ürünlerinin ihracatına yönelmektedir. Türkiye geçen yıllar içerisinde konfeksiyon sanayicisi kavramını geliştirince, katma değeri oldukça yüksek ürünlerin ihracatına başlamıştır. Bunun sonucunda da Türkiye, kendi markasını pazarlayan ülke olmak ve moda satmakla dünya pazarlarında yerini almaktadır.

Türkiye'nin dışa açılımının başladığı yıllar olarak kabul edilen 1980'lerden sonraki ihracatını belirleyen en iyi kanıtları, istatistiki veriler oluşturmaktadır. Aşağıda Tablo 12'de Türkiye'nin 1980 yılından başlayıp 1998 yılı sonuna kadar gerçekleştirmiş olduğu ihracat istatistikleri verilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 12 incelendiğinde; Türkiye'de, tekstil ve konfeksiyon sektöründe dışa açılım 1980'li yıllar olarak kabul edilmektedir. 1980 yılı sonu itibariyle; Tekstil sektörünün toplam ihracat içindeki payı % 23,1, konfeksiyon sektörünün ise % 3,6, her iki sektörde toplam ihracat içindeki payı ise % 26,7'iydi. 1984 yılı itibariyle bu toplam pay % 30,4' e kadar çıkmıştır. Ancak tekstil sektörünün payı % 16,6'ya düşerken, konfeksiyon sektörünün ise artarak % 13,9'a ulaşmıştır. Her iki sektörün toplam payı 1989 yılına kadar % 30'lar civarında seyretmiştir. Ancak konfeksiyon sektörünün payı sürekli olarak artış göstermiştir. Buna karşılık ise tekstil sektörü belirgin bir düşüş içermektedir. 1990 yılı itibariyle; toplam ihracat içindeki payları, tekstil sektörünün % 11, konfeksiyon sektörünün % 22,4 olup, toplam da % 33,4 kadar yükselmiştir. Türkiye'nin geçen zaman içerisinde sanayileşme hareketleri ve teknolojisindeki gelişmelere birlikte ve özellikle konfeksiyon sektöründe önemli derecede yol kaydetmiştir.

Tablo 12 :Türkiye'nin 1980-1998 Yılları Arası Toplam Tekstil ve Konfeksiyon İhracatlarıyla, Bu sektörlerin Türkiye'nin Toplam İhracatından Aldıkları Payları

Yıllar	Konf. İhracatı (1000\$)	Konf. Payı (%)	Tekstil İhracatı (1000\$)	Teks. Payı (%)	Tekstil + Konf. İhracatı (1000\$)	Toplam İhracat (1000\$)	T+K Payı (%)
1980	106000	3,6	671000	23,1	777000	2910000	26,7
1981	302000	6,4	915000	19,5	1217000	4703000	25,9
1982	367000	6,4	1069000	18,6	1436000	5746000	25,0
1983	544000	9,5	1055000	18,4	1599000	5728000	27,9
1984	989000	13,9	1181000	16,6	2170000	7134000	30,4
1985	936000	11,8	1151000	14,5	2087000	7958000	26,2
1986	1069000	14,3	1043000	14,0	2112000	7457000	28,3
1987	1728000	17,0	1133000	11,1	2861000	10190000	28,1
1988	2127000	18,2	1334000	11,4	3461000	11662000	29,7
1989	2448000	21,1	1338000	11,0	3786000	11625000	32,6
1990	2898349	22,4	1424249	11,0	4322598	12959289	33,4
1991	3219350	23,7	1374357	10,1	4593707	13593539	33,8
1992	4009615	27,9	1369322	9,5	5387937	14365414	37,4
1993	4157997	27,1	1457490	9,5	5615487	15345000	36,6
1994	4449043	24,8	1944818	10,7	6434861	18107000	35,5
1995	6188502	28,6	2130665	9,8	8319167	21637041	38,4
1996	6344252	27,3	2352153	10,1	8696405	23224465	37,4
1997	7089043	27,0	2730714	10,4	9819757	26244716	37,4
1998	7644051	28,3	2811763	10,4	10455814	26973978	38,8

Kaynak: DİE, DPT, İTKİB AR&GE Şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

Yukarıdaki Tablo 12 incelenmeye devam edildiğinde, tekstil ve konfeksiyon sektörü Türkiye'nin ihracat gelirlerinin 1995 yılı itibariyle toplamda %38,4'ünü, konfeksiyon sektöründe 28,6'sını, tekstil sektöründe ise % 9,8' ini oluşturmaktadır. 1998 yılı zarfında ise toplam ihracat gelirlerinin % 38,8'ini, konfeksiyon sektöründe % 28,3'ünü, tekstil sektöründe ise % 10,4'ünü karşılamakta olduğu görülmektedir. Sonuç olarak Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü bir bütün halinde 1980 yılında % 26,7'lik toplam payla başlattığı dışa açılım politikalarıyla, 1998 yılında % 12,1 artışla % 38,8'lere kadar çıkarmıştır. Ancak tekstil sektöründe % 12,7'lik bir azalış ile buna karşılık konfeksiyon sektöründe % 24,7'lik bir artış söz konusudur. Bu ayrıntı da Türkiye'nin konfeksiyon sektöründeki başarısını öne çıkarmaktadır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün ihracatındaki bu gelişmeler, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Türkiye ekonomisinde de önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. İhracatın % 40'lık bölümünü karşılayan tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye'deki bölgelere göre ihracatının da analiz edilmesi gereklidir.

4.4.1.1. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatında Coğrafi Bölgelerin Payları

Türkiye'de sanayileşme coğrafi olarak belli bölgelerde yoğunlaşma göstermektedir. Özellikle stratejik açıdan önem taşıyan tekstil ve konfeksiyon sektöründe bu yapılanma daha net olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulaşımdan teknolojiye, haberleşmeden kalifiye elemana kadar birçok unsuru üzerinde bulunduran tekstil ve konfeksiyon sektörü, yapılanma sürecinde Türkiye'de belli bölgelerde ağırlığını hissettirmektedir. Böyle olunca da tekstil ve konfeksiyon sektörünün bölge itibariyle ihracat farklılıkları oluşmaktadır. Aşağıda Tablo 13'te coğrafi olarak bölgelerin, Türkiye'nin ihracatından aldıkları paylar gösterilmektedir.

Tablo 13 : Türkiye' nin Toplam Tekstil ve Konfeksiyon İhracatından, 1994-1998 Yılları Arası Coğrafi Bölgelerin Almış Oldukları Paylar

Bölgeler	1994	1995	1996	1997	1998
Marmara	% 57,73	% 62,62	% 63,12	% 64,41	% 65,10
Ege	% 10,38	% 9,90	% 10,20	% 11,24	% 10,00
Akdeniz	% 26,22	% 22,95	% 21,58	% 20,62	% 21,12
Doğu Anadolu	% 0,11	% 0,31	% 0,50	% 0,30	% 0,40
G.Doğu Anadolu	% 5,55	% 4,13	% 4,60	% 3,10	% 3,10
Karadeniz	-	-	% 0,04	% 0,38	% 0,38

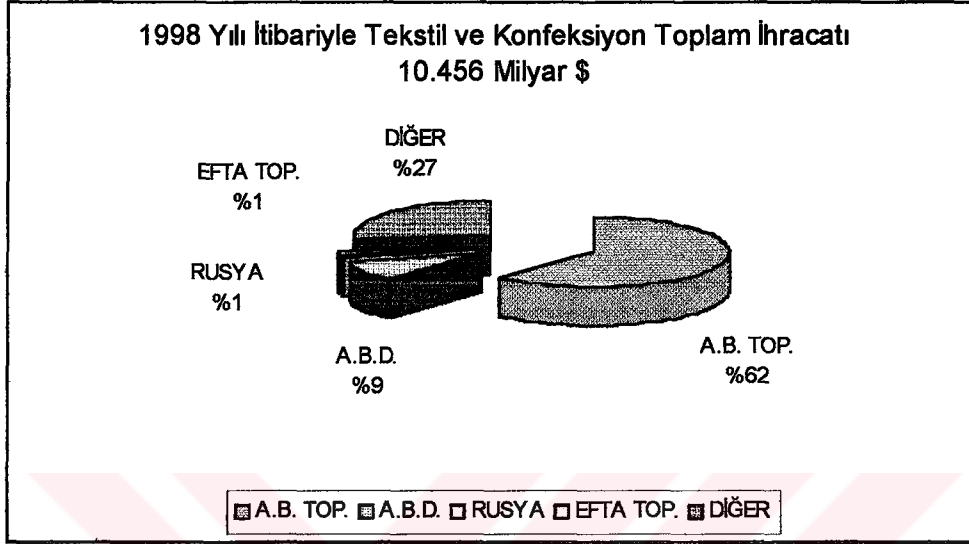
Kaynak : TİM 1999 Kayıt Raporu, DİE, DPT, İTKİB istatistiki verilerinden oluşturulmuştur.

Türkiye'nin bölgelere göre tekstil ve konfeksiyon ihracatı Tablo 13'ten incelendiğinde; En büyük payın Marmara Bölgesine ait olduğu görülmektedir. 1994 yılı itibariyle, Türkiye'nin toplam ihracatından % 57,73 pay alan Marmara Bölgesi, 1998 yılına gelindiğinde bu payını, % 65,10'lara kadar çıkarmış olduğu görülmektedir. 1998 yılında ise Marmara Bölgesini sırasıyla, Akdeniz, Ege, G.Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgeleri takip etmektedir. Marmara Bölgesinin ihracattaki bu büyük pay oranını, kendi içerisindeki iki yöreyle gerçekleştirmektedir. Marmara Bölgesinde, ilki en fazla payı alan İstanbul ili ağırlıklı Trakya yöresi ile ikinci olarak da Bursa iliyle çevresindeki il ve ilçeler olarak açıklanabilir.

4.4.1.2. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatında Ülkeler İtibariyle Pazar Payları

Türkiye ekonomisine damgasını vuran tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye'nin 1998 yılı itibariyle toplam ihracatında % 38,8'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon sektörü ihracatının genel olarak pazar payları aşağıda Grafik 7'de verilmiştir.

Grafik 7: Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İhracatındaki Pazarları

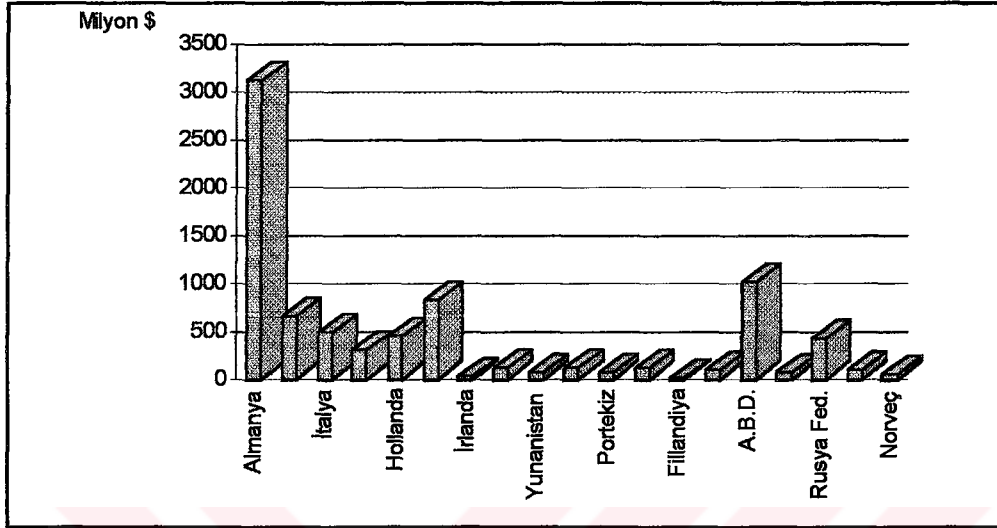
Kaynak :DTM Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Müdürlüğü

Grafik 7 incelendiğinde; 1998 yılı itibariyle, Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon ihracatının % 62'lik kısmının Avrupa Birliği Üye ülkelerine yapılmakta olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği üye ülkelerini sırasıyla, % 9'luk bir payla A.B.D., % 1'lik paylar ile de Rusya Federasyonu ve EFTA üye ülkeleri izlemektedir. Türkiye, % 27'lik bir pay toplamı ile dünyanın çeşitli ülkelerine ihracatını gerçekleştirmektedir.

Türkiye, toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının % 62'lik payını oluşturan Avrupa Birliği ülkelerinden 1998 yılında en çok mal ihraç edilen ülke Almanya'dır. Aşağıda Grafik 8'de Türkiye'nin 1998 yılı itibariyle belli başlı ülkelere yaptığı ihracat değerleri verilmiştir.⁵⁴

⁵⁴ DTM, (1999) : Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Müdürlüğü Verileri, Ankara

Grafik 8: Türkiye'nin 1998 Yılı İtibariyle Belli Başlı Ülkelere Yaptığı İhracatların Değerleri

Kaynak : DTM Ekonomik Araştırmalar ve Değerlendirme Müdürlüğü

Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon ihracatındaki başarısını belirleyen en iyi kanıtlar istatistiki verilerdir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye'nin toplam ihracatında yaklaşık % 40'lık bir paya sahip olduğu bilinmektedir. Bu ihracat payının içerisinde % 62'lik bir orana sahip Avrupa Birliği üye ülkeleridir. AB ile Türkiye'nin arasında meydana gelen ticari ilişkilerin bu düzeye gelene kadar geçirdiği belirli bir süreç mevcuttur. Bu yüzden de Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ticari ilişkilerin kısa bir analizinin yapılması gereklidir.

4.4.2. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Ticari İlişkileri

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 1963'te MFA anlaşmaları ile başlayan, 2000 yılında Türkiye'nin AB'ne "Üye Ülke" olarak kabul edilmesine kadar geçen ticari ilişkileri kısaca şöyle özetlenebilir;⁵⁵

⁵⁵ İTKİB, (1999): *Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Performansı*, İTKİB AR &GE ve Mevzuat Şubası, İstanbul, S: 36,37,38,39,40,41,42.

“ Çok Elyaflılar Anlaşması (MFA)’na taraf bir ülke olan Türkiye, 12 Eylül 1963’te Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği kapılarını açan Ankara Anlaşması’nı imzalamıştır. 23.Aralık.1970’de imzalanan ve 1.Ocak.1973’te yürürlüğe giren Katma Protokol ise, Türkiye ile Avrupa Birliği ticaret ve finans politikalarının uyumunu öngörmüştür. Bu protokole aykırı olmasına rağmen, Türk pamuk ipliğinin 1980’li yılların başında Avrupa piyasalarına girmesiyle Avrupalı iplik üreticileri tedirgin olmuştur. Türkiye’yi 1982 yılında tekstilde “Gönüllü Kısıtlamalar Anlaşmaları” ile tanıştırmıştır. Sonraki yıllarda Türkiye’den ithalatı kısıtlama altına alınan mamul yelpazesi daha da genişlemiştir. Son olarak imzalanan 23.02.1995 tarihli anlaşma ile 10 kategoride sınıflanmış konfeksiyon malı ile 7. Eylül. 1994 tarihli anlaşma ile 5 kategori tekstil mamulü kısıtlama altında tutulmuştur. 6.Mart.1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı ile Türkiye Gümrük Birliği’ne girmiştir. Gümrük Birliği anlaşması Tekstil ve Konfeksiyon mamullerinin de dahil olduğu sanayi mamullerinin Türkiye ve AB’nin oluşturduğu gümrük alanında serbest dolaşımını öngörmektedir. Ayrıca bu anlaşma, Türkiye’nin Avrupa Topluluğu’nun ticaret ve rekabet politikalarına uyumunu gerektirmektedir. Bu uyumun gereklerinin bir kısmı hemen yapılmıştır, bir kısmı da belirli zaman dilimlerine yayılmıştır. 01.01.1996 tarihi itibarıyla Türkiye AB’den yapacağı ithalatta gümrük vergilerini sıfırlamıştır. Nihai amaç Avrupa Birliği’ne tam üyelik olduğu için, ortak ticaret politikalarına da uyma yükümlülüğü bulunmaktadır. Yükümlülüklerin en önemli bir bölümü ithalatta gözetim ve koruma politikalarıdır. Üçüncü ülkelerden yapılacak ithalatın ortak gümrük alanındaki üreticilerin ve sektörlerin çıkarlarına zarar vermesini engellenmek amacıyla AB ülkeleri için öteden beri hassas olan tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde AB paralelinde üçüncü ülkelere karşı kota ve gözetim önlemleri alınmıştır. Temmuz 1996 tarihi itibarıyla Türkiye 01.06.1995 tarih ve 22300 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan tedbirler uyarınca 36 ülkeye 97 kategoride kota (miktar kısıtlaması); 21 ülkeye 48 kategoride gözetim uygulamaktadır.”

Türkiye’nin, yukarıda özetlenmeye çalışıldığı şekilde, AB ile ticari ilişkileri halen belirli bir süreçten geçmektedir. Türkiye’yi özellikle 1990’lı yıllarda ekonomik

olarak etkileyen en önemli olay “Gümrük Birliği”ne girilmesidir. Türkiye’nin ekonomik yapısının “Avrupa Ekonomik Topluluğu” olarak bilinen AB’i ülkelere oranla zayıf olması sonucuyla, ortaklığa tam üyelik için “Gümrük Birliği”yle hazırlanması amaçlanmıştır. Gümrük Birliği sürecinin iyi bir şekilde analiz edilebilmesi için, Türkiye’nin AB’i ile yapmış olduğu ihracat ve ithalat istatistiklerinin bilinmesi gerekmektedir.

4.4.2.1. Türkiye’nin AB’ne Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı

Türkiye geliştirmekte olan ülkeler statüsünde olmasına rağmen, tekstil ve konfeksiyon sektöründe birçok sanayi yapılanmasını gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte AB’ne üye ülkelere ihracatını yıllar içerisinde yüksek düzeylere çıkarmıştır. Türkiye’nin 1989-1998 yılları arası AB’ne yapmış olduğu tekstil ve konfeksiyon ihracatı aşağıda Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14 ; Türkiye’nin AB’ne Tekstil ve Konfeksiyon İhracatı

(1989 - 1999 Yılı Ocak-Temmuz Arası)

YILLAR	TEKSTİL		KONFEKSİYON	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Metre)	Değer (\$)
1989	256.933.955	832.449.113	126.843.347	1.729.579.886
1990	219.969.476	892.013.502	127.640.812	2.240.464.492
1991	219.373.642	818.732.930	151.445.204	2.590.033.146
1992	157.878.147	748.441.051	164.038.745	3.164.592.960
1993	200.665.256	745.235.200	182.783.386	3.267.598.703
1994	222.726.257	894.354.335	198.580.444	3.255.285.253
1995	204.966.496	985.150.939	229.382.110	4.367.482.312
1996	248.729.580	1.064.004.841	107.717.708	4.601.119.653
1997	284.702.870	1.195.817.420	141.100.524	4.737.224.071
1998	323.508.797	1.295.770.390	172.324.322	5.173.677.457
1999 Ocak-Temmuz	232.668.814	779.549.405	90.831.152	2.844.885.064

Kaynak : DİE, DPT, İTKİB AR&GE şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

Türkiye'nin AB ile tekstil ihracatı Tablo 14'ten incelendiğinde şu sonuç çıkmaktadır. 1989 yılında 257 milyon kg.'la başlayan tekstil ihracatı 1998 yılına gelindiğinde 323 milyon kg.'a ulaştığı görülür. Ancak 1989'da başlayıp, Gümrük Birliği'ne girilen 1996 yılına kadar tekstil sektörü ihracatında belirgin bir düşme görülmektedir. Gümrük Birliğine girdiğimiz süreç içinde Türkiye'nin tekstil sektörü ihracatında büyük oranlarda artışların mevcut olduğu görülmektedir. Bunun altında yatan neden olarak kısmen tekstilin, kumaş haline gelene kadar geçirdiği sürecin çevreye vermiş olduğu tahribat olarak açıklanmaktadır. Çünkü AB büyük ölçüde tekstil üretimini, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere bıraktığı için Türkiye'nin ihracatında tekstil sektörü açısından bir artış meydana gelmektedir. 1999 yılı altı aylık değerlendirmesine göre; Türkiye'nin tekstilde 232 milyon kg ile yaklaşık olarak 780 milyon \$'lık bir ihracatı mevcut gözükmektedir.

Türkiye'nin konfeksiyon ihracatı Tablo 14'ten incelendiğinde ise şu sonuç çıkmaktadır; Türkiye'nin AB'ne 1989 yılı itibariyle 1.730.milyon \$ değerinde ihracat yapmıştır. Türkiye'nin "Gümrük Birliği" ne girene kadar AB'ne ihracatı sürekli bir artış göstermiştir. Türkiye'nin 1995 yılı sonu itibariyle AB'ne ihracatı 4.368. milyon \$ değerine ulaşmıştır. Türkiye'nin 1996 ise yılında Gümrük Birliği'ne girmesi sonucu konfeksiyon ihracatı 4.601.milyon \$ değerinde olduğu gözlenmektedir. Her ne kadar ihracat değerlerinde bir düşüş olmasa da, ihraç edilen miktar da yüzde yüzün altında bir düşüş yaşanmaktadır. Türkiye'nin, 1996 yılından günümüze kadar AB'ne ihracatı sürekli bir artış içerisinde olduğu gözlenmektedir. 1998 yılı itibariyle Türkiye'nin; AB'ne ihracatı 5.173 milyon \$ değerinde rakamsal verilere ulaşmıştır.1999 yılı altı aylık konfeksiyon ihracat verileri de; 2.845 milyon \$ olarak Tablo 14'ten görülmektedir.

Türkiye'nin konfeksiyon ihracatı, AB'nin belirli kotalar ve kısıtlamalar koyması sebebiyle 1996 yılından itibaren belirli bir düşme trendine girmiş bulunduğu gözlenmektedir. Ayrıca siyasi istikrarsızlıkların sonucu Türkiye ekonomisinde yaşanan bunalımlar da eklince, Türkiye'nin konfeksiyon ihracatı belirli zorluklar içerisine girmiş bulunmaktadır. Sonuç olarak; Türkiye'nin AB' ne ihracatı bir

çok etmenin birleşmesi sonucu doğan, bir yerinde sayma ya da gerileme eğilimi içindedir denilebilmektedir. Ancak bu eğilimin ne zaman kırılacağı ya da kırılıp kırılmayacağı, gelecek yıllarda değerlendirilmesi çok zor bir durum olarak gözükmektedir. İncelenen rakamsal veriler ve ülkelerarası kurulan ikili ilişkilerle birlikte Türkiye'nin, AB'ne tekstil ihracatı uzun vadede artacak bir durum arz edeceği tahmin edilmektedir. Türkiye'nin konfeksiyon ihracatı ise orta vadede tekstile nazaran daha hızlı bir gelişme kaydedeceği tahmin edilmektedir.

4.4.2.2. Türkiye'nin AB'nden Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı

Türkiye'nin AB'nden ithalatını incelendiğinde karşımıza tamamen istikrarsız bir tablo çıkmaktadır. Türkiye Gümrük Birliği'ne girmesiyle kendisine düşen görev ve sorumlulukların büyük bir kısmını yerine getirmektedir. Ancak AB üzerine düşen sorumlulukları zamanında yerine getirmediğinden ve Türk insanın ithal mallara karşı özenti talebiyle, Türkiye'nin AB'den ithalatında çok farklılıklar arz etmektedir. Türkiye'nin AB'den tekstil ve konfeksiyon ithalatı Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15'i incelendiğinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden tekstil ve konfeksiyon ithalatı, Gümrük Birliği'ne endeksli olarak yıllar itibariyle farklılık göstermektedir. 1989 yılında 216 milyon \$ olan tekstil ithalatı, Gümrük Birliği'ne girilmesiyle 1996 yılında 789 milyon \$'a çıkmış olduğu gözlenmektedir. Gümrük Birliği döneminden başlayarak, 1998 yılı sonuna kadar geçen üç yıllık sürede % 65 civarında bir artış göstererek, 1.299 milyon \$'a yükselmiştir. Tekstil ithalatının 1999 yılı altı aylık döneminde ise 716 milyon \$'a ulaşmış olduğu gözlenmektedir.

Konfeksiyon sektöründe ise ithalat, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle birlikte tamamen bir patlama göstermiştir. 1989 yılında toplam 3 milyon \$ olan konfeksiyon ithalatı, 1995 yılına gelindiğinde 39 milyon \$'a kadar yükselmiştir. Türkiye'nin Gümrük Birliği'nin de etkisiyle, 1996 yılında 136 milyon \$ olan

ithalatı, 1998 yılı sonunda ise 175 milyon \$'a kadar yükselmiş olduğu gözlenmektedir. Konfeksiyon sektörü ise 1999 yılının altı aylık ithalat rakamlarına bakıldığında 71 milyon \$ olarak gözükmektedir.

Tablo 15 :Türkiye'nin AB'nden Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı

(1989 - 1999 Yılı Ocak-Temmuz Arası)

YILLAR	TEKSTİL		KONFEKSİYON	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
1989	63.943.092	216.044.495	183.368	3.398.594
1990	126.152.295	411.412.070	586.893	12.928.498
1991	82.587.125	327.523.889	650.775	18.274.937
1992	110.585.978	431.724.125	974.084	23.361.024
1993	163.794.202	541.870.616	2.092.231	33.443.449
1994	119.367.223	475.000.025	1.093.559	25.924.513
1995	160.473.229	788.933.296	1.678.226	39.414.990
1996	249.224.935	1.255.563.395	2.852.418	136.331.617
1997	318.400.299	1.453.472.381	2.999.525	163.321.141
1998	269.963.781	1.298.652.934	2.563.391	175.756.077
1999 Ocak-Temmuz	193.975.830	716.007.963	1.286.128	71.752.644

Kaynak : DİE, DPT, İTKİB AR & GE şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

Sonuç olarak; AB'nin Türkiye'nin Gümrük Birliği anlaşmasını imzalamasıyla Türkiye'yi kendisine pazar olarak seçmiş bulunmaktadır. Gümrük Birliği anlaşması gereğince Avrupa Topluluğu Üyeleri, Türkiye için üzerine düşen ekonomik anlamdaki görevleri yerine getirmedikleri de gözlenmektedir. AB'İ, Gümrük Birliği'ne giriş süreciyle Türkiye'ye konfeksiyon ihracatını % 248 artırarak, üye ülkeleri için bir pazar seçmiş olduğunu kanıtlamaktadır. Tablo 16 incelendiğinde Türkiye'nin Gümrük Birliği'nden sonraki gelişme ve değişim göstergeleri net olarak bu gerçekleri desteklemektedir.

Tablo 16 :Türkiye'nin Gümrük Birliğinden Sonra Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki Gelişme ve Değişim Göstergeleri

	1995 Milyon \$	1996 Milyon \$	95 / 96 (%)
Teks. + Konf. İhracatı	5352	5665	5,9
Teks. + Konf. İthalatı	828	1392	68,0
Konfeksiyon İhracatı	4367	4601	5,4
Konfeksiyon İthalatı	39	136	248,0
Tekstil İhracatı	985	1064	8,0
Tekstil İthalatı	789	1256	59,0

Kaynak : Istanbul Textile and Apparel Exporters Association, 1997

Tablo 16 incelendiğinde, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesiyle tekstil ithalatında % 59'luk bir artış, ihracatında ise % 8'ler civarında bir artış olduğu görülmektedir. Konfeksiyon ithalatında % 248 varan bir artış ve buna karşılık ihracatında ise % 5,4'lik artış meydana gelmiştir. Tekstil ve konfeksiyon ithalatının toplamında ise % 68'lik, ihracatında ise % 5,9'luk bir artış gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir.

Tüm bu rakamlar bir gerçeği yansıtmaktadır. Türkiye Gümrük Birliği'ne girmesiyle ekonomik anlamda üzerine düşen görevlerinin bir çoğunu yerine getirmiş olduğu gözlenmektedir. Ancak AB'i için aynı şekilde üzerine düşen görevleri yaptığı söylenememektedir. Bu görevlerin yerine getirilmemesinin gerekçesi olarak Türkiye'nin ekonomisinde yaşadığı sorunları ile insan hakları, demokratikleşme ve siyasi platformdaki olumsuzluklar olarak açıklanmaktadır.

4.4.3. Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle İmzalamış Olduğu "Gümrük Birliği" Anlaşması Çerçevesindeki Yükümlölükleri

Türkiye ve Avrupa Birliği'nin karşılıklı olarak imza altına aldıkları "Gümrük Birliği" anlaşması gereğince sorumlu oldukları yükümlölükler mevcut bulunmaktadır. Ancak geçen zaman içerisinde, Türkiye'nin ve Avrupa Topluluğu'nun üzerine düşen bu görevlerinin belirli kısımlarını yerine getirmedikleri gözlenmektedir. Türkiye'nin ve Avrupa Birliği'nin yerine getirdiği ve getirmediği unsurları dört ayrı başlık altında maddeler halinde şöyle sıralanabilir;⁵⁶

4.4.3.1. Türkiye'nin AB'ine Karşı Yerine Getirdiği Yükümlölükler

1. AB ve EFTA çıkışlı sanayi ürünleri ithalatında uygulanan gümrük vergileri ile eş etkili vergiler ve toplu konut fonu kaldırılmıştır.
2. AB'nin ortak ticaret ve rekabet politikalarına uyum sağlanmasına yönelik mevzuat çalışmalarını büyük ölçüde tamamlamaktadır.
3. Avrupa Birliği'nin belirli maddeler ve süreler itibariyle üçüncü ülkelere karşı uyguladığı süspansiyon rejimine (gümrük vergilerinin askıya alınması) uyum sağlanmıştır.
4. Teknik mevzuat uyumuna yönelik çalışmalar devam etmektedir.
5. AB'nin, dahilde ve hariçte işleme rejimleri esas alınarak hazırlanan düzenlemeler yürürlüğe konulmuş, ithalat ve ihracatta ortak kurallar uygulanmaya başlanmıştır.
6. Üçüncü ülkelerden ithalatta OGT hädleri uygulanmaya başlanmıştır.

⁵⁶ Hedef (1998): s.24,25,26,27.

7. OGT hadleri üzerinden gümrük vergisi tahsil edilen 2 / 95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararları ile belirlenen hassas ürünlerde OGT oranlarına ulaşılması için % 10 oranında iki indirim İthalat Rejimi kapsamında yapılmaktadır.
8. İşlenmiş tarım ürünleri ithalatında, AB'nde mevcut uygulamaya paralel bir sistem oluşturulmuştur.

4.4.3.2. Türkiye'nin AB'ine Karşı Yerine Getiremediği Ykmllkler

1. İthalatta haksız rekabetin nlenmesine ilişkin kanunumuzun AB ile uyumlu hale getirilmesi,
2. Yeni Gümrük Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulması,
3. Özel Tüketim Vergilerinin yürürlüğe girmesi,
4. Türkiye'de Akreditasyon Konseyi'nin oluşturulması ,
5. Gümrüklerde otomasyona geçişin tamamlanması,
6. Ticari nitelikteki devlet tekellerinin kaldırılması,
7. Devlet yardımları alanındaki mevzuatın uyumunun tamamlanması,
8. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Video Eserleri Kanunumuzun AB ile uyumlu hale getirilmesi,

4.4.3.3. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Karşı Yerine Getirdiği Ykmllkler

1. 1.1.1996 tarihi itibariyle Türkiye'nin tekstil ürünleri ithalatında uyguladığı miktar kısıtlamaları kaldırılmıştır.
2. Avrupa Birliği, Gümrük Birliğinin tamamlanmasına yönelik yükümlülüklerin katma protokolün yürürlüğe girmesiyle birlikte önemli ölçüde tamamlanmıştır.

4.4.3.4. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Karşı Yerine Getirmediği Ykmllkleri

1. Taraflar arasında anti-damping önlemlerinin sona erdirilmesine yönelik modalite tespit çalışmalarının tamamlanması,
2. Üst düzey siyasi diyaloğun kurulması
3. Türkiye'ye bütçe kaynakları, yenileştirilmiş Akdeniz Politikası ve Avrupa Yatırım Bankası kredileri çerçevesinde sağlanması öngörülen, mali yardım mekanizmalarına işlerlik kazandırılması,
4. Kurumsal işbirliği çerçevesinde ortaklık organlarının ve özellikle Ortaklık Konseyi'nin alışması,
5. İşçilerin serbest dolaşımına ilişkin 1 / 80 ve 3 / 80 sayılı OKK'nin hayata geçirilmesi,
6. Bilimsel ve teknolojik işbirliğinin genişletilmesine yönelik diyalogun tesisi,
7. Türkiye'nin Trans – Avrupa altyapı projelerine katılımının sağlanması,

4.4.4. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün İhracat Performansına Etki Eden Faktörler

1997 yılı ortalarından itibaren önce Asya ülkelerinde ortaya çıkan ekonomik kriz, 1998’de Rusya Federasyonu ve Latin Amerika ülkelerini de etkisi altına aldığı gözlenmektedir. Yukarıda sayılan ülkelerle ilişkisi olan tüm ülkelerin, ilişki derecelerine göre ekonomik krizden etkilendikleri gözlenmektedir. 1998 yılı sonlarına doğru atlatılan ekonomik kriz sonucunda dengelerin yeniden sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Dünya Bankası, çeşitli raporlarında 1999 yılını “Krizden Toparlanma Yılı” olarak tanımlamaktadır. Açıklanan bu raporlar doğrultusunda, 2000 yılına girilen şu günlerde bu saptamaların doğru olduğu net olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁷

Dünyada ticari eğilimler bu şekilde devam ederken, Türkiye’de 1999 yılı başından itibaren tersine bir durum yaşanmakta olduğu görülmektedir. Konfeksiyon ihracatında 1998 yılının ilk 6 aylık dönemine göre 1999 yılının eş döneminde, % 4’lük bir ihracat düşüşü mevcut olduğu görülmektedir. Düşüşün son aylarda hızlanmış olduğu da gözlenmektedir. Bu performans kaybının tüm maliyetini, dünyada yaşanan krize çıkartmak doğru kabul edilmemelidir. Bazı nedenlerin de Türkiye’nin kendi ekonomi politikaları içerisinde araması gerekmektedir.⁵⁸

2000’li yıllara girilen şu dönemde Türkiye’nin AB’ne üye ülke statüsüyle birlikte, dönemin hükümetinin almış olduğu kararlar gereği; ekonomik istikrar politikaları çerçevesinde belirli bir yol alınacağı tahmin edilmektedir. Ancak bu ekonomik politikaların tekstil ve konfeksiyon sektörüne etkisinin kısa vadede olumlu bir şekilde yansımaları mümkün gözükmemektedir. Ayrıca bu ekonomik kararların, sektörün lehine mi aleyhine mi olacağı tartışmaya açık bir konu olarak gözükmemektedir. Ancak ortada varolan bir gerçek; “Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü” nün ihracat performansı, sektörün rekabet gücüyle ilgili olmasıdır.

⁵⁷ İTKİB,(1999): *İhracat Performans Değerlendirmesi*, İTKİB Genel Sekreterliği, İstanbul, s: 1

⁵⁸ İTKİB, 1999 : 1

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün, uluslararası piyasalarda rekabet gücünü etkin kullanabilmesi ve koruyabilmesi için gerekli olan faktörler kısaca şöyle özetlenebilir;⁵⁹

4.4.4.1. Bürokrasi :

Bürokrasi, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün rekabet gücünü öncelikle etkileyen faktörlerden biri olarak görülmektedir. Günümüzde dünya enformasyon ve iletişim çağını yaşamaktadır. Türk özel sektör yapılanması da bu çağa ayak uydurmaktadır . Ancak varolan mevzuatlar ve devletin yapılanma şekli bürokrasiyi her geçen gün artırmaktadır. Çünkü devletin birbiriyle ilgili kurumları arasında sağlıklı bir iletişim olmadığı gibi varolan iletişim de çok ağır işlemektedir Böyle olunca bürokrasi ve bunların yol açtığı zaman kayıpları, gereksiz ödemeler, haksız yere ödenen cezalar nedeniyle uğranılan kayıplar, rekabet açısından önemli dezavantajlara yol açmaktadır.

4.4.4.2. Döviz Kurları :

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün rekabet gücünü iki etken büyük ölçüde etkilemektedir. Bu iki etken; faiz oranları ve döviz kurlarıdır. Türkiye’de faiz oranları, yatırım yapılacak alanların belirlenmesinde en belirleyici etken olarak gözükmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörüne yatırım yapacakların karı, ülkenin faiz oranlarının üzerinde olması gerekmektedir. Böyle bir durum söz konusu olmazsa yatırım yapmanın da ekonomik olarak bir anlamı olmamaktadır.

Bir sektörün ulusal ekonomi içindeki büyüklüğünü belirleyen etken faiz oranları olarak kabul edilirse, bu sektörün uluslararası pazarda gücünü belirleyen etken ise o ülkenin döviz kuru politikasıdır. Uluslararası piyasalarda fiyatlar, genel onay görmüş para birimleri ile ifade edilmektedir. Aşırı değerlenmiş kur politikası, ülke mallarının pahalı olması ve yabancı malların daha ucuz olması sonucunu

⁵⁹ İTKİB, 1999 :2,3,4,5.

doğurmaktadır. Daha az değerli bir döviz kurunun ise bir ülkenin ihracat gelirlerini artıracığı düşüncesinden hareketle ülkenin ulusal para birimi aşırı biçimde devalüe edilirse, aynı ölçüde ihracat artışı sağlanamamaktadır. Ülkenin ulusal parasının gerçek anlamda değerli olmasının önlenmesi, ihracat becerisi için gerekli bir koşul olarak gözükmemektedir. Bu koşul sağlanamazsa üreticiler, girişimcilik ve beceri alanlarının dışında olan bir etkenden dolayı rekabet gücünü kaybetmektedirler.

1999 yılı başından beri yürürlükte olan EURO'nun gittikçe değer yitirmesi, buna bire bir bağlı olarak hareket eden 11 AB ülkesinin paralarının da değer kaybetmesine yol açmış olduğu görülmektedir. Bu paralar 1999 yılının ilk altı aylık döneminde ABD doları karşısında % 11 oranında değer kaybetmiş olduğu gözlenmektedir.⁶⁰

EURO'nun TL kurları ise 1999'un 6 aylık döneminde sadece % 15 oranında artmıştır. Tekstil ve konfeksiyon sektörü ihracatının % 62'lik bir oranı bu ülkelere yöneliktir. İhracat hasılatını etkileyen kur % 15 artarken, maliyetleri etkileyen iplik ve kumaş fiyatları % 40'ın üzerinde artmıştır. Bu koşullar altında tekstil ve konfeksiyon sektörünün, rekabet gücünü koruması mümkün gözükmemektedir.⁶¹

4.4.4.3. Her Türlü Hammadde ve Girdiyi Rekabetçi Koşullardan Elde Etmek

Tekstil ve konfeksiyon hammaddelerini rekabetçi koşullardan elde edebilmek için hem iç hem de dış piyasalardan hammadde temininin önündeki bütün görünür görünmez engellerinin kaldırılması gerekmektedir. Türkiye, birçok tekstil ve hammaddesi bakımından zengin bir ülke olmasına rağmen, tekstil ve konfeksiyon sanayicisi hammadde teminini rekabetçi koşullardan sağlayamamaktadır. Türkiye'de varolan mevcut KDV mevzuatı, ihracatta KDV iadesi sistemindeki yavaşlık ve bürokrasi, kurumlar arasında koordinasyon eksikliği, Türkiye'nin doğal kaynaklarını

⁶⁰ İTKİB, 1999 :4.

⁶¹ İTKİB, 1999 :5.

ve hammadde bakımından sahip olduğu çeşitli avantajları etkisiz hale getirdiği gözlenmektedir.

Türkiye'nin uluslararası piyasalardan hammadde ithalatı "Dahilde İşleme İzni Belgeleri" kullanılarak, ithalde alınan gümrük vergisi, Katma Değer Vergisi ve diğer vergilerden muaf olarak yapılmaktadır. 1999 yılı başından itibaren Dahilde İşleme Rejimi'nin uygulamalarına ilişkin bir takım kısıtlamalar getirilmiştir. Ayrıca ithal hammadde girişinin de geçmiş yıllara oranla yarı yarıya azalması, diğer taraftan iç piyasada, pamuk ipliği ve pamuklu kumaş fiyatları hızlı bir şekilde artmaktadır. Tüm bu etkenlerin bir araya toplanması, tekstil ve konfeksiyon sektörünün, rekabetçi koşullarda hammadde temininde çeşitli zorluklarla karşılaştığı görülmektedir.⁶²

Türkiye'nin ithalatı bu nedenlerden dolayı tıkanınca, iç piyasada iplik ve kumaş fiyatlarının sürekli artış göstermesi doğal olarak kabul edilmektedir. İplik ve kumaş fiyatlarında 1999 yılı başından itibaren yaşanan bu artışlar, tekstil ve konfeksiyon ihracatını önemli bir derecede etkilemiş olduğu gözlenmektedir.

4.4.4.4. Finansman Temini

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren firmaların birçoğunun, finansmanları bakımından kendi kendilerine yetersiz oldukları görülmektedir. Bu sektörde faaliyet gösteren firmaların birçoğu KOBİ niteliğini taşımaktadır. Türkiye'nin de finansman olanaklarının sınırlı olması sonucu, işletmeler elindeki finansman kaynaklarını en etkin bir biçimde değerlendirmek zorunda olduğu gözükmektedir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, krediye en çok ihtiyaç duyan sektörlerden birisi olduğu bilinmektedir. Buna karşın tekstil ve konfeksiyon sektörü kredi kullanımında dezavantajlı durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu dezavantajlı

⁶² İTKİB, 1999: 6

durum, 1999 yılının ilk 6 aylık döneminde TL cinsinden banka faiz oranlarının yıllık % 140'lar düzeyine çıkmasıyla daha da artmaktadır. Ayrıca bankalar, tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren firmalara döviz kredisi açma konusunda isteksiz davranmaktadırlar.

Türk Eximbank kredilerinin çoğu KOBİ niteliğinde olan tekstil ve konfeksiyon firmaları tarafından güçlükle kullanılmaktadır. 1999 yılında itibaren bu güçlükler daha da artmıştır. Güçlüklerin artmasında, konfeksiyon firmaları ile Eximbank kredilerini dağıtan aracı bankalar arasında yaşanan sorunlar da önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansman sağlamada yaşanan bu sorunlar, firmaların ihracat performansını da etkiledikleri gözlenmektedir.

4.4.4.5. Vergi ve Benzeri Diğer Mali Düzenlemeler

Türk vergi sisteminde mali yıl boyunca elde edilen kazançların vergilerini firmalar, ertesi yıl üç aylık dönemler halinde ödemektedirler. Ayrıca Türk vergi sistemi içerisinde varolan peşin vergi düzenlemesi, vergi taksitleriyle çakışması sonucu firmaları, finansal açıdan önemli bir darboğaza sokmaktadır. Bu yaşanan olumsuz gelişmelerin Türkiye'nin ihracat performansını etkilediği görülmektedir.

4.4.4.6. İhracat Performansını Etkileyen Diğer Faktörler

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün ihracat performansı etkileyen beş temel unsurun haricinde etki eden diğer olumsuz gelişmeler de maddeler halinde şöyle sıralanabilir;⁶³

1. AB ülkelerinde izlenen para ve bütçe politikaları sonucu yaşanan talep daralması,
2. Asya krizinin dünya ticaretini olumsuz etkilemesi sonucu Türk ekonomisinin de bir bekleyiş içine girmesi,

⁶³ Hedef, (1999): İTKİB Yayınları, Ocak 99 , Sayı .61, s.37,38,39

3. Türkiye'nin, Rusya Federasyonunda baş gösteren ekonomik krizi sonucu önemli ölçüde ihracatının azalması,
4. Uzakdoğu ülkelerinin sentetik - suni hammaddelerde rekabet edilemeyecek düzeyde fiyat indirimlerine gitmiş bulunmaları,
5. AB ülkeleri ve ABD'de çocuk işçi istihdamına gösterilen hassasiyet,
6. Dahilde İşleme Rejimi ve Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi çerçevesinde uygulamada karşılaşılan problemler,
7. Türkiye'nin "Uluslararası kabul edirliliği-akreditasyonu" olan tekstil konfeksiyon ölçüm ve muayene laboratuvarlarının olmayışı,
8. Sanayi ve ihracata aktarılan kredilerin daralması ve finansman sorunları,
9. Türk Eximbank'ın kredi imkanlarının daralması,
10. İhracatçıların KDV iadelerini çok gecikmeli olarak tahsil edebilmeleri,
11. Türkiye'nin 1995,1996 ve 1997 yıllarında giriştiği yanlış ve aşırı yatırımlar,
12. Enerji fiyatlarının dünya fiyatlarının üzerinde oluşu ve elektrik kesintileri,
13. TSE tarafından yapılan TSE-ISO 9000 serisi standartlara ilişkin belgelendirmenin , uluslararası geçerliliğinin olmaması,
14. Kısa adı "ECO-TEX" olan ekolojik tekstilin, insan ve çevre sağlığına dayalı üretiminin zorunlu kılması,

Ancak ekolojik tekstilin, Türkiye'nin 2000'li yıllarda ihracatında önemli bir unsur olarak karşısına çıkması beklenmektedir. Çünkü, hazır giyim ve konfeksiyon ürünlerinin % 80'ini ithal eden gelişmiş ülkeler, kotalarının kalkmış olmasına rağmen, çevre standartlarını ileri sürerek tekstil ürünlerinin uluslararası ticaretini kısıtlama eğilimindedirler. Türkiye'nin tekstil ihracatının % 60-70 gibi önemli bir bölümünü gerçekleştirdiği AB ülkelerinin de yakın bir gelecekte ECO-TEX belgesi ve çevre koruma konusunda yeterli önlemleri almayan firmaların ürünlerine kısıtlama getirmesi beklenmektedir.⁶⁴

⁶⁴ Kubaş, 1998 : 64

4.4.5. Türkiye'nin Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, 1980'li yıllardan sonra ve 1990'lı yıllara kadar üretimini ve ihracatını artıran bir sektör grubudur. Doğal olarak, tekstil ve konfeksiyon sektöründe yaşanan bu gelişmeler, sektörün ithalatını da etkilediği gözlenmektedir. Türkiye'nin 1985-1999 Ocak – Temmuz aylarına ait tekstil ve konfeksiyon ithalatı, Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Türkiye'nin 1985-1999 Yılı Ocak-Temmuz Ayları Arası Tekstil ve Konfeksiyon İthalatı

Yıllar	Toplam İthalat (1000 \$)	Konf. İthalatı (1000 \$)	Konf. Payı %	Tekstil İthalatı (1000 \$)	Tekstilin Payı %	Teks + Konf. İth. (1000 \$)	T+K'nin Payı %
1985	11.343.000	1.467	0,01	287.839	2,54	289.306	2,55
1986	11.105.000	2.136	0,02	334.484	3,01	336.620	3,03
1987	14.158.000	2.309	0,02	548.491	3,87	550.800	3,89
1988	14.335.000	3.050	0,02	521.338	3,64	524.388	3,66
1989	15.762.573	6.617	0,04	624.280	3,96	630.897	4,00
1990	22.302.000	17.984	0,08	1.049.012	4,70	1.066.996	4,78
1991	21.047.000	26.516	0,13	872.912	4,15	899.428	4,27
1992	22.871.000	35.067	0,15	1.189.310	5,20	1.224.377	5,35
1993	29.429.000	47.473	0,16	1.591.948	5,41	1.639.421	5,57
1994	23.270.000	36.586	0,16	1.600.698	6,88	1.637.284	7,04
1995	35.709.011	59.279	0,17	2.621.797	7,34	2.681.076	7,51
1996	43.626.690	169.658	0,39	2.812.672	6,45	2.982.330	6,84
1997	48.585.069	230.597	0,47	3.380.520	6,96	3.611.117	7,43
1998	45.934.923	230.893	0,50	3.305.229	7,20	3.536.122	7,70
1999 6 Ayhık	21.843.322	96.963	0,40	1.447.546	6,60	1.544.509	7,00

Kaynak : DİE, HDTM, DPT, İTKİB AR & GE Şubesi verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 17'den Türkiye'nin 1985 - 1999 yılı altı aylık tekstil ve konfeksiyon ithalat rakamlarını incelendiğinde, sürekli artış gösteren bir sektör grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin 1985 yılında 1.467 bin \$ olan konfeksiyon ithalatı 1995 yılında 59.279 bin \$'a, Gümrük Birliği'ne girdikten sonra 1996 yılında ise 169.658 bin \$'a kadar yükselmiş olduğu gözlenmektedir. 1998 yılı sonu itibariyle konfeksiyon ithalatı ise 230.893 bin \$'a çıkmış olduğu görülmektedir. Konfeksiyon ithalatı, 1999 yılının altı aylık döneminde ise 96.963 bin \$ olarak gerçekleşmiştir. Tekstil ithalatı ise konfeksiyon sektörümüze oranla daha fazla artış göstermiştir. 1985 yılında 287.839 bin \$ olan tekstil ithalatımız, 1994'te 1600.698 bin \$'a, 1995'te 2.621.797 bin \$'a, 1998 yılı sonu itibariyle de 3.305.229 bin \$'a yükselmiş olduğu görülmektedir. 1999 yılında altı aylık tekstil ithalatı ise 1.447.546 bin \$'dır.

Türkiye'nin ithalat verileri değerlendirilirken, tekstil ve konfeksiyon ithalatının artmasının iki temel nedenin varlığı söz konusudur. Bu temel nedenlerden ilki, Türkiye'de artan maliyetler sonucu yükselen ulusal tekstil ürünleri maliyetleri, diğeri ise Türk lirasının gerçek anlamda değer kazanmasıdır. Ancak Türk tekstil ürünlerinin ithalatının artışını sadece bu iki etmene bağlamak da yanlış olabilir.⁶⁵

Türk konfeksiyon ithalatı büyük artış ile devam etmektedir. Bu artışla beraber konfeksiyon ihracatında kullanılacak nitelikli veya ucuz tekstil ürünleri sağlama isteği de bir neden olabilir. Konfeksiyon ürünlerinin üretiminde kullanılan tekstil girdilerinin fiyatı, konfeksiyon mallarının fiyatının belirlenmesinde son derece önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Dünyada artan konfeksiyon ürünleri pazar paylaşma kavgası nedeniyle, hiçbir üreticinin maliyet artışlarına dayanabilme gücü bulunmamaktadır. Bu nedenden dolayı Türk konfeksiyon ihracatçıları, ulusal pazarımızda artan tekstil ürünleri maliyetlerinin kendi ürünlerinin maliyetlerinin artmaması için ithalata yönelme durumunda kalmış olabilirler.

⁶⁵ Yaşar, 1998 : 190

Türk konfeksiyon sektörünün, ucuz hammaddeleri kullanarak karşılaştırmalı üstünlüğünü korumaya çalışmakta olduğu düşünülebilir. Ancak bu çabanın uzun vadede bir sonuç verip vermeyeceği tartışma götürülen bir konu olarak gözükmektedir. Burada Gümrük Birliği'ne girilmesiyle oluşan bir gerçek vardır. Bu gerçek; Türkiye'nin açık bir tekstil ürünleri pazarı olduğudur.

Bir ülkenin tekstil ve konfeksiyon sektörünün, gerek ulusal pazarda gerekse uluslararası pazarlarda üstünlüğünü yitirmesi öncelikle tekstil sektöründe başlamakta daha sonra da katma değeri çok yüksek olan diğer ürün gruplarına yayılmaktadır. Türkiye için bu durum henüz başlangıç aşamasındadır. Tablo 17'de verilen değerler incelendiğinde Türk tekstil ithalatı son derece hızlı bir aşama kaydederken, konfeksiyon ithalatında ise kayda değer önemli bir derecede artış gözükmemektedir. Bunu zamanla ilgili bir durum olarak değerlendirilebiliriz. Ancak Türkiye bugün için tekstil sektöründe rekabet gücünü yitirirken, geçecek zamanla birlikte konfeksiyon sektöründe de rekabet gücünü yitireceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin rekabet gücünü yerinde tutacak unsur kesinlikle korumacılık olarak düşünülmemelidir. Türkiye rekabet gücünü ancak yatırım artış ve yenilemeleri ile koruyabilir. Bu yatırımlar hem kapasite gücüne hem de insan gücüne yönelik yapılması gerekmektedir. Türkiye'de son olarak tekstil ve konfeksiyon sektöründe makine parkını yenilemezse ve bu sektörde kullanılan işgücünün niteliğini, eğitimini yükseltme çabasına girmediği takdirde, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde rekabet gücünü kaybedeceği gözlemlenmektedir.

4.5. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Sorunları

Dünyada ve Türkiye'de yıllar geçmesine rağmen tekstil ve konfeksiyon sektörü emek - yoğun bir sektör grubu olarak bilinmektedir. 21. Yüzyıla beraber tekstil sektörünün, teknolojinin de yardımıyla varolduğu kalıptan çıkarak sermaye yoğun bir üretim dalı halini almakta olduğu gözlenmektedir. Halen Türk tekstil

ve konfeksiyon sektörü, içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlardan kaynaklanan birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

Bu sorunları genel olarak maddeler halinde şöyle özetlenebilir;⁶⁶

4.5.1. Maliyet Sorunları:

Son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon üretiminin maliyet yapısının büyük ölçüde değişmiş olduğu görülmektedir. Maliyetler içerisinde işçiliğin payı % 20’lerin altına düşerken, hammadde maliyetleri yükselmiş, faiz yükü aşırı boyutlara çıkmaktadır. Su, enerji ve navlum giderlerinin de her geçen gün artmakta olduğu gözlenmektedir. Genel anlamdaki maliyet sorunlarının içerisinde, ülkelerin tekstil sektöründeki başarısını hala işgücü maliyetleri belirlemektedir.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, 1983 yılından itibaren başlayan dışa açılım politikalarıyla günümüze kadar yüksek oranlarda ihracat performansı yakalamıştır. Bu performansı başarısı o yıllardaki ucuz işgücü maliyetleri sayesinde gerçekleşmiştir. Sahip olunan ucuz işgücü, aynı zamanda Türkiye’yi uluslararası rekabet edebilir konuma getirmiştir. Ancak tekstil sektörü teknoloji gerektiren sermaye-yoğun bir üretim sistemidir. Konfeksiyon sektörü ise tam tersi emek yoğun bir üretim sektörüdür. Türkiye’nin 1990’lı yıllarla birlikte yaşamış olduğu siyasi istikrarsızlıklar, ekonomideki olumsuz politikalar, enflasyon ve diğer etkenlerle birlikte ucuz işgücündeki avantajını günümüzde kaybetmektedir.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün işgücü ücretlerindeki değişimlerinden, maliyetleri oldukça fazla etkilenmektedir. Türkiye’nin uluslararası pazarlardaki rakiplerinden, daha ucuz işgücü istihdam edebilme imkanı azalmaktadır. Türkiye’nin tekstil ve konfeksiyon sektöründe, saat başına işgücü maliyetleri 1980 yılında 0,95 \$, 1985’de 1,05 \$ olmasına rağmen, 1993 yılında hızlı bir artışla 4,44

⁶⁶ İTKİB, 1999 AR&GE Mevzuat Şubesi, İstanbul.

\$'a, 1994 yılında yaşanan devalüasyonla 2,31 \$' a düşmüş, 1996 yılında ise 2,02 \$ olarak tespit edilmiştir. İncelenen yıllar itibariyle elde tespit edilen işgücü ücretleri gelişmiş ülkelere göre çok düşük düzeydedir. Ancak Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabetçi olduğu ülkelere göre yüksektir. Örneğin 1996 yılı itibariyle Tayland'ta 1,56 \$, Çin'de 0,58 \$, Hindistan'da 0,56 \$, Endonezya'da 0,52 \$ olarak tespit edilmiştir.⁶⁷

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektörü yatırımlarına karar verilirken işgücü maliyetleri ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle yatırımlar için işçilik ücretlerinin nispeten düşük olduğu yerlerle birlikte, şehir merkezlerinden uzak, rantı düşük, doğal kaynakları zenginliği ve vasıfsız kadın işçilerin çalıştırılabileceği yöreler seçilmektedir. Türkiye'deki işçilik ücretleri, tekstil ve konfeksiyon yatırımlarının alınmasında için önemli bir kıstas olmaktadır. Ancak tekstil ve konfeksiyon sektöründeki işgücü maliyet artışlarının sorumlusunu sektörün içinde değil, Türk ekonomisinin içerisinde aranması gerekmektedir.

Türkiye'nin 1990'lı yıllarla birlikte tartışmaya başladığı ve özellikle elektrik fiyatlarının da dünya ortalamasının birkaç kat üzerinde olması sebebiyle tekstil ve konfeksiyon sektörüne artı bir maliyet getirmektedir. Bu durum sektörde suni maliyet artışlarına neden olmaktadır. Türkiye'nin özellikle tekstil ve konfeksiyon sektöründe rekabet gücünü koruyabilmesi için elektrik enerjisinde özel fiyatların uygulanması gerekmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü genel olarak enerji ile ilgili iki sorun yaşamaktadır. Birincisi uluslararası piyasalardan daha yüksek enerji maliyetinin olmasıdır. İkincisi ise ülkede yaşanan sık olarak gerçekleşen elektrik kesintileridir. Çünkü sektörün maliyetleri içerisinde enerjinin payı % 15 ile % 20 arasında değişmektedir. Bu da üretilen mamulün fiyatının neredeyse beşte birine eşit bir düzeye kadar çıkmış olduğunu göstermektedir.

⁶⁷ Jim Bodgener, (1997): "Profil of the Textile Industry in Turkey", Textile Outlook International, s.12

4.5.2. Hammadde Temininde Sorunlar

Tekstil ve konfeksiyon ihracatındaki değişimler oldukça hızlı gerçekleşmektedir. Gelişmiş ülkelerin siparişlerin de büyük ölçülerde azalmalar söz konusudur. Türkiye'nin 1996 yılında Gümrük Birliği'ne girilmesiyle birlikte üçüncü ülkelerden hammadde temininde zorlanmaktadır. Türkiye'de geçmiş yıllarda iç piyasadaki fiyatları, yapılan ithalatlarla önemli ölçüde artışına önemli ölçüde engel olunmaktaydı. Ayrıca ihracatçı şirketler, ihraç edecekleri ürünlerin üretiminde kullanacakları hammaddeleri, ihracatı teşvik belgeleriyle fiyatların ucuz olduğu ülkelere temin edebilme imkanlarına sahip bulunmaktaydılar. Türkiye bu şekilde yapılan ithalatlarla, hammadde temininde yaşanan sorunları kısmen aşmaktaydı. Ancak 01.01.1996 tarihinden itibaren AB ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'ne gidilmesi dolayısıyla, dış ülkelere özellikle AB dışında kalan üçüncü ülkelerden tedarik edilen hammadde ithalatı önemli ölçüde daralmıştır. Çünkü üçüncü ülkelere tedarik edilen hammaddeler kullanılarak üretilen malların AB ülkelerine ihraç edilmesi durumunda, ithal girdiler gümrük vergisine tabi olmaktadır. Bu sonuçlar itibarıyla Türkiye hammadde temininde önemli boyutta sorunlarla karşılaşmaktadır.⁶⁸

4.5.3. Kalite Sorunları

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, özellikle 1990'lı yıllarla birlikte dış pazarları zorlamasına rağmen, genelde yüksek bir kalite düzeyinde mal üretimi sağladıkları söylenemez. Kalitenin sağlanmasındaki güçlüklerin yanında, maliyet ve teknik elemanların eğitim sorunları da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yüksek vasıflı hammadde sağlanmasında yaşanan güçlükler, bu hammaddelerin sağlanması halindeki maliyet artışları, tekstil işletmelerinin büyük bir bölümünün düzensiz ve organize olmayan yapıları, bilgi ve kalite geleneğinin eksikliği, düşük maliyetle kalitenin sağlanamayacağını birer göstergesi olarak kabul

⁶⁸ Tümay Atakan, (1999) : "Türk Tekstil İşletmelerinin Yapısal ve Dış Pazar Performans Analizi", T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Edirne, s.86

edilmektedir. Türkiye'nin bu kalite sorunlarını çözdüğü takdirde, rekabet gücünde önemli bir gelişme kaydedebilmesi mümkün görülmektedir.

4.5.4. Yatırım sorunları

Türkiye ekonomisinde özellikle son yıllarda yaşanan finansman sorunları, faiz yükü, kur farklarının getirdiği beklenmeyen yükler, tekstil ve konfeksiyon sektöründeki yatırımları zorlaştıran en önemli faktörler olarak sıralanabilmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünü emek-yoğun grubundan, sermaye-yoğun teknolojik bir yapıya dönüşmesi yönünde gelişmelerin mevcut olduğu gözlenmektedir. Elektronik, tekstil ve konfeksiyon üretim teknolojisinin içerisine girmesi, robot kullanımı ve bilgisayarlardan yararlanma gibi oluşumlar bu gelişmelerin açıklayıcısı kabul edilmektedir. Tüm bu yatırımların yapılabilmesi için büyük ölçüde sermaye birikimlerine gereksinim duyulmaktadır.

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon üretimindeki yatırımların, boyutu ve eksikliği gelişen teknolojiler dolayısıyla değer kaybettiği gözlenmektedir. Bu nedenlerden dolayı Türkiye'nin özellikle makine parkının yenilenmesi ve yatırımlarını hayata geçirirken, devlet teşvikleri ve tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait planlamalarla yapılabilmesi mümkündür.

4.5.5. Eğitim Sorunları

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün eğitim sorunları daha çok kalifiye işçi ve teknisyen yetiştirme alanlarında olduğu bilinmektedir. Kalifiye işçi olarak yetişecek insan gücünün, meslek liselerinde okul- sanayi işbirliği çerçevesinde pratik eğitimlerini tamamlayarak, tekstil sektöründe istihdam edilebilmesi mümkün olmaktadır. Teknisyen ihtiyacını özellikle gelişen teknolojiyle birlikte ancak Üniversite mezunları arasından sağlanması mümkün olabilmektedir. Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon sektöründeki rekabetçi konumunu koruyabilmesi için, bu alanda eğitim gören neslin, sanayinin gelişen teknolojisini kullanabilecek bilgi ve

beceriye sahip olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Bunun içinde tekstil ve konfeksiyon sektörüne yönelik eğitim veren meslek yüksekokulu sayılarının artırılmasıyla birlikte, eğitim kalitelerinin de üst düzeye çıkarılması gerekmektedir.

4.5.6. Çevre Sorunları

Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki en önemli sorunlardan biri, zamanla önemi daha da artan “Çevre Sorunu”dur. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün yapısı itibarıyla çevreye verdiği zarar inkar edilemez düzeylere gelmiş olduğu gözlenmektedir. Bu da varolan doğal kaynak zenginliğini tükettiği gibi, aşırı kirliliğe de neden olmaktadır. Özellikle AB’nin Ekolojik -Tekstile önem vermesi, Türkiye’de olduğu gibi tüm dünyada Üniversitelerde çevre konusunun bir “Anabilim Dalı” halini alarak eğitiminin verilmesi, bu sorunun boyutlarının diğer açıklanan sorunlardan daha da büyük olduğunu göstermektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki çevre sorunlarının ancak uzman kişilerin verecekleri kararlar, gösterecekleri yöntem ve teknolojiyle çözülebilecek aşamaya geldiği gözlenmektedir.

4.5.7. Arıtma Maliyetleri Sorunları

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe, Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de insan ve çevre sağlığını tehdit eden faktörlerden biri çok fazla düzeyde kimyevi madde içeren tekstil işletmelerinin endüstriyel atık sularıdır. Atık suların arıtılması doğal floranın korunması için gerekli olmakla birlikte işletmeler hatta ülkeler düzeyinde haksız rekabete neden olmaktadır. Çünkü arıtma yapan işletmelerin maliyetleri yapmayan işletmelere göre daha yüksek düzeyde olmaktadır.

Konfeksiyon ve iplik üreten işletmeler doğaya sadece evsel atıklar bırakmaktadırlar. Ancak entegre veya boya yapan işletmeler çok miktarda kimyevi maddeler kullandıklarından deşarj ettikleri atık sular bölgenin yerüstü sularının yoğun bir şekilde kirlenmesine neden olmaktadır. Tekstil işletmelerinin çoğunun

arıtma tesisi, ya revizyon ya da inşaat aşamasındadır. Diğer taraftan arıtma tesisi olan işletmeler de yüksek elektrik ve diğer giderleri nedeniyle arıtma tesisini çalıştırmamaktadırlar. Çünkü aylık normal bir arıtma tesisinin 1997 yılı fiyatlarıyla 1 milyar TL'si civarında bir gider maliyeti söz konusudur. İTÜ'nün yapmış olduğu bir araştırmaya göre 1 m³ atık suyun arıtma maliyeti 2,2208 \$ olarak bulunmuştur. Arıtma Tesisi olup da yeterli arıtma yapılmaması durumunda ödenecek cezalar ise bu elde edilen rakamın çok altında bulunmaktadır.⁶⁹

4.5.8. Diğer Sorunları

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün diğer sorunlarını; verimlilik ve devletin ekonomideki ağırlığı olarak açıklanabilir. Türkiye'de özellikle üretim artışlarına, sayıları çok olmamakla birlikte verimliliği yüksek bazı firmalar neden olmaktadır. Bu firmalar teknolojiye hızlı gelişmeyi yakından takip ederek, sektörde rekabet gücünü koruyabildikleri gibi, hizmet içi eğitim, işçi - işveren arasındaki ortak çalışmaya önem vermektedirler. Bu da sektörde verimlilik anlayışının üst düzeye çıkmasında önemli derecede rol oynamaktadır.

1980'li yıllardan başlayarak devletin, ekonomideki ağırlığı giderek artmış ve kamunun ekonomik hayatı yönetici ve yöneltici rolü giderek büyük boyutlara ulaşmaktadır. Devletin belirli aşamalarda ekonomiden çekilmesi beklenirken, KİT'lerin sorunları da daha karmaşık hale gelmesi, özelleştirmenin yapılamaması, tekstil ve konfeksiyon sektörüne büyük darbeler vurmaktadır. Özellikle taban fiyat ve tarım ürünleri satış politikaları, tekstil ve konfeksiyon sektörünün rekabet gücünü azaltmış ve alt sektörlerinde yaşanan birçok ilişkilerin çarpıtılmasına olanak vermektedir. Bu sorunun özellikle devletin ekonomiye müdahalesini minimum düzeye çekebildiği anda aşılabilmesi mümkün görülmektedir.

⁶⁹ Kubaş, 1998: 70 : Atakan,1998: 86,87

4.6. Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Günümüz Ekonomisindeki Değerlendirilmesi

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün bugün ekonomik olarak geldiği nokta önemli düzeylerde. 2000’li yılların rekabet koşulları göz önüne alındığı zaman sektörün mevcut yapısal sorunlarını yeniden değerlendirmek gereği doğmaktadır. 21.yüzyıla doğru değişen rekabet şartlarının gerektirdiği teknolojik donanım, yeni yatırım projelerinin yapılmasını gerektirmektedir.

Türkiye’de iç piyasadaki pamuk fiyatlarının belirsizliği, tekstil ve konfeksiyon sektörünün performansını son birkaç yıldan beri olumsuz etkilemektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sanayicilerinin başlıca hammaddesinin pamuk olması, gelecek yıllarda maliyetlerin tahmininde olumsuzluklar meydana getirmektedir.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü özellikle son yıllarda ucuz işgücü maliyeti avantajını yitirmiş gözükmektedir. İşçi ücretlerinin gelişmiş ülkelere göre düşük olmasına rağmen, Türkiye’nin uluslararası düzeyde rekabet ettiği gelişmekte olan ülkelerle aralarında maliyetler açısından büyük farklar bulunmaktadır.

Türkiye’de yakıt olarak doğalgaz kullanan tekstil ve konfeksiyon işletmelerinde yaşanan doğal kesintileri işletmelerin verimliliğini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Çünkü işletmelerin yakıt olarak hem doğalgaz kullanıp hem de diğer yakıt türlerini aynı anda kullanabilmeleri için ayrı ayrı yatırım yapmaları gerekmektedir. Bu da işletmeler açısından ayrı bir maliyet gerektirmektedir.

Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon sektörü kuruluşları, ülkenin diğer sanayi kuruluşlarının yaklaşık olarak % 30’unu oluşturmaktadırlar. Türkiye’de tekstil, konfeksiyon ve deri sektöründe tahmini 34 bin işletme faaliyet göstermektedir.⁷⁰

⁷⁰ İTKİB, (1999): 29

Türk ekonomisinin lokomotifi durumunda olan tekstil ve konfeksiyon sektörü son yıllar içerisinde belirli bir durgunluk yaşamaktadır. Bu durgunluk sadece Türkiye ile sınırlı kalmayıp, Avrupa’da da yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkeler, 1980’li yıllarda tekstil ve konfeksiyon sektörünü emek yoğun ve artan işgücü maliyetleri nedeniyle terk etmiş bulunmaktadırlar. Ancak gelişmiş ülkeler geçen zaman içerisinde AR-GE çalışmaları sonucu elde ettikleri ürün kalitesi ve çeşitlenmesini ortaya da koymuşlardır. Dünyada, Doğu Bloku olarak kabul edilen ülkelerin ekonomik ve siyasal rejimlerinin çözülmesi sonucu ortaya çıkan global üretim ve tüketim alanlarında, Türkiye ile karşılıklı ticari ilişkiler meydana gelmiş bulunmaktadır. Bu ticari ilişkilerin uzun yıllar boyunca da devam edeceği tahmin edilmesine rağmen, ülkenin içinde bulunduğu durum ve alınan ekonomik kararlarla belirli bir durgunluğa girmiş bulunmaktadır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün durgunluğa girmesinde Avrupa’nın ve genel ekonominin etkileri gözlemlense de sektörün kendi içerisinde de kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlar kısaca maddeler halinde şöyle sıralanabilir;⁷¹

1. İşletmelerde yönetim bazında profesyonel kadro eksikliği,
2. Yönetici nitelikleri taşımayan işletme sahiplerinin sağlıklı yönetim politikaları sergileyememeleri,
3. Yatırım teşviklerinden yararlanmak amacıyla yapılan yanlış yatırımlar,
4. Devlet tarafından verilen kredilerden yararlanmak için bilinçsizce sektöre katılma,
5. Bilgi teknolojinin yeterince kullanılmaması,
6. Kendilerini hızlı bir büyümenin içerisinde bulan işletmelerin şirket içi organizasyonlarının tam olarak düzenleyememeleri,
7. İhracatta AB pazarına gereğinden fazla yoğunlaşmış olunması ve GB’nin yanlış anlaşılacak beklentilerin gerçekleşmemesi,

⁷¹ Atakan, 1999 :89

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün, ülkenin en gözde sektörlerinden birisi olması ve Gümrük Birliği gibi bazı uluslararası ilişkiler çerçevesinde olumlu sektörel beklentiler oluşması, 1995 yılından başlamak üzere tekstil yatırımlarının olağanüstü bir şekilde artmasına neden olmuştur. Böylelikle 1995 yılında Türkiye’de toplam yatırımı teşvik belgelerinin % 71’i tekstil ve konfeksiyon sektörüne verilmiştir. Hızlanan tekstil yatırımları 1996 ve 1997 yıllarında makul seyrine kavuşmuştur. 1997 yılı itibariyle verilen yatırım teşvik belgelerinin içinde tekstil ve konfeksiyon sektörünün payının % 23’e inmiş olduğu gözlenmektedir.⁷²

Gelişmiş ülke pazarlarında, kendi kendine yeterlilik endeksi belirli oranda düşmektedir. Türkiye’nin tekstil ve konfeksiyon pazarı olarak önemli sayılan AB’de, 1992 yılında % 64 olan kendi kendine yeterlilik endeksinin 2004 yılında % 49’a gerileyeceği, diğer gelişmiş Avrupa ülkelerinin 1992 yılında % 62 olan endeksin 2004 yılında % 50’e gerileyeceği, Japonya’nın aynı dönemde % 73’ten % 60’a gerileyecek olması, önemli pazar boşluklarına yol açacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla bu ülkeler gittikçe artan tüketim ihtiyaçlarını geliştirmekte olan ülke kaynaklarından karşılayacaklardır. Kaynak ülkeler arasında öncelikle Türkiye’nin olduğu da bilinmektedir.⁷³

2000’li yıllarda tekstil ve konfeksiyon sektörünün ticaretini etkileyen bu gelişmeler çerçevesinde Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün yeniden yapılanmasına gereksinim duyulmaktadır. Bu yaşanan gelişmeler tekstil ve konfeksiyon sektörü için ürün çeşitliliğinin sağlanması ve kaliteli üretimin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türkiye ancak bu gelişmelerin gereklerini, devlet ve özel sektörün ortak bir şekilde çalışarak yerine getirmesiyle başarılı olunabilir. Sektörün yeniden yapılanmasında ortaya konulacak kriterler, ürün çeşitlemesi ve kalitesinin artırılması olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için de Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, üretim ve rekabet stratejisini, kendi yaratacağı “MARKA” ve “KREASYON” üzerine kurması gerekmektedir.

⁷² Erdoğan, 1998: 39

⁷³ Erdoğan Evrensel, (1998) : “ *Türk Tekstilinin Dünü, Bugünü ve Yarını*”, Capital Dergi Grubu, Sayı .2, s.38.

4.7. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Geleceği

Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon sektörü, izlenen politikalar ile 1970’lerden başlayarak günümüze kadar geçen sürede istikrarlı bir gelişme göstermiş ve ülkenin lokomotif sektörü ünvanını kazanmıştır. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün bugünkü ulaştığı başarısıyla ülkenin istihdam ve ödemeler dengesi bilançosuna verdiği katkı büyük boyutlardadır. Ancak 2005’li yıllarla birlikte gelecekte, tekstil ve konfeksiyon sektörünün bugünkü mevcut durumunu korumasını amaç edinmesiyle birlikte, bu amacını konfeksiyon sektöründe kendi yarattığı “MARKA”yla gerçekleştirebilmesi mümkündür. Çünkü Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün sahip olduğu avantajları son yıllarla birlikte yavaş yavaş kaybettiği gözlenmektedir. Özellikle işgücü ve enerji maliyetleri bakımından Asya ülkeleri Türkiye ortalamalarının çok altında seyretmektedir. Bununla birlikte Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün sahip olduğu pazarlar yavaş yavaş Asya ülkeleriyle diğer gelişmekte olan ülkelere doğru kaymaktadır. Bu önemli nedenlerden dolayı Türk tekstil ve konfeksiyon bugünkü mevcut durumunu gelecekte de koruyabilmesi sektörün geleceği açısından büyük bir başarı olarak kabul edilebilir.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün mevcut durumunu koruyabilmesi ve geleceğe yönelik tahminlerin yapılabilmesi için güvenilir veri ve sağlıklı bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için de gelinen noktada önemli olan konu, sektörde karar vermenin gittikçe zorlaşmış bulunmasıdır. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün yatırım ve yönetim noktalarının her seviyesinde ve adımında karar vermek çok riskli bir hale gelmektedir. Başta girişimci sanayiciler olmak üzere sektörün bütün yöneticileri önlerini görmek ve sağlıklı kararlar vermek istemektedirler. Bu isteklerinin önündeki en önemli engellerden birisinin de güvenilir veri ve bilgilere sahip olunamayışı olarak gösterilmektedir. Ayrıca mevcut kısıtlı kaynakları değerlendirebilecek, yorum yapabilen uzmanların etkin kullanılmayışı ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Açıklamaya çalışılan bütün bilgi ve yorumlara hakim olan belirsizlik son derece rahatsız edici olup yöneticilerle müteşebbisler için karar almayı zorlaştırıcı bir durumu açığa çıkarmaktadır. Türkiye’de ihracattaki başarısından dolayı önemi tartışılmaz boyutlara ulaşmış bulunan tekstil ve konfeksiyon sektörü

hakkında halihazırda hiçbir veri ve bilgi sağlıklı hatta güvenilir değildir. Hazırlanmış bulunan raporların, dökümanların ve bilhassa bilimsel olma iddiası taşıyan çalışmaların itibarlarını ciddi şekilde düşüren bu büyük problemin artık acilen çözülmesi gerekmektedir. Bu çözümün her türlü bürokratik engelin aşılmasıyla gerçekleştirilmesi için harekete geçilmesi bir zorunluluk haline gelmiş bulunmaktadır. Çünkü, sektörle ilgili güvenilir veri ve bilgiye sahip olunmadan atılacak tek bir adımın bile sonucu kestirilememekte olup, bunun sonucunda uğranılacak kayıplar milyar dolarları bulması mümkün olabilmektedir. Bu da sektörün geleceği açısından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de halen mevcut olan tekstil ve konfeksiyon sektöründeki insan potansiyelini anlamak ve teknolojik seviyesini belirlemek amacıyla acilen ayrıntılı bir envanterin çıkartılması gerekmektedir. Bu envanterin en doğru veri ve bilgilerle sahip bir kaynak özelliğini sürdürebilmesi için de kesintisiz bir biçimde güncelleştirilmesini sağlayacak etkin bir sistemle birlikte projelendirilmesi gerekmektedir. Çıkarılacak ve sürekli olarak güncelleştirilecek bu sektörel envanterin ortaya koyacağı insan profilini eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda tekstil ve konfeksiyonu çalışanlarına ve sonraki yıllarda çalışacak olanlara kazandırılması gereken bilgi ve becerilerin tespit edilmesi ilgili projelerin ve programların hazırlanmasına öncelik verilmesi gerekmektedir.

Özellikle son yıllarda yapılan makine ithalatı ve gerçekleştirilen yatırım hacmiyle olağanüstü pahalı yabancı orjinli teknoloji desteği alan tekstil ve konfeksiyon sektörü dönüşü olmayan bir doğrultuda ilerlemektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün mevcut makine parkı, çıkarılacak envanterden incelenerek mevcut durumun korunabilmesi için değiştirilmesi gereken sistemler, modernizasyon gereksinimleri, teknolojik seviye değişimleri gibi konuların tespitinin yapılması gerekmektedir. Türkiye’de tekstil ve konfeksiyon teknolojisinin hala üretilmediği unutulmamalıdır. Sektörün ihtiyacı olan makine, yedek parça ve ekipmanın tümüne yakın kısmı ithal edilmektedir. Güçlü bir tekstil ve konfeksiyon sektörü oluşturulması isteniliyorsa öncelikle güçlü bir teknolojik alt yapının Türkiye’de kurulması gerekmektedir.

Türkiye'nin son yıllarda tekstil ve konfeksiyon ihracatının artmasıyla, AB'î ve diğler bazı ÷lkelerin ciddi dirençleri karşılaştığı gözlemlenmektedir. Özellikle 1980'li yıllarda emek yoğun ve artan işgücü maliyetleri nedeniyle tekstil sektörünü terk eden gelişmiş ÷lkelere, tekrar geri dönerek, teknolojik güçlerini ve AR&GE çalışmaları sonucu elde ettikleri ürün kalitesi ve çeşitlemesini ortaya koymaktadırlar. Tekstil ve konfeksiyon sektörünü etkileyen diğler bir gelişme ise, Doğu Blok'u ÷lkelerinin siyasi ve ekonomik olarak çözümleridir. Bu da Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün mevcut durumunu koruması açısından büyük önem arz etmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Avrupa ÷lkeleri ile ortaya çıkan yeni devletler, ekonomik kalkınma ve gelişme ihtiyacı içindedirler. Ekonomik kalkınma ve gelişmelerini sağlayabilmeleri için gelişmiş ÷lkelere yatırım malları talebinden bulunacaktırlar. Bu durum da Türkiye'nin bugüne kadar kendi lehine avantaj olarak sahip olduğu bütün imkanların bu ÷lkelere kayacağını göstermektedir. Gelişmiş ÷lkelerin de bu durumu desteklemeleri durumunda Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünü olumsuz gelişmeler beklemektedir.

Türkiye'nin ödemeler dengesi bilançosuna sağladığı katkı bakımından en önemli sektörü, hiç şüphesiz tekstil ve konfeksiyondur. Bu durum Türkiye genelinde son yirmi yıldan beri ihracat ve istihdam bakımından ağırlığını giderek artırmıştır. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Türkiye'nin toplam ihracatının % 40'ını karşılaması, toplam sanayii üretiminin % 13'ünü gerçekleştirilmesi ve ayrıca 4 milyon insanımıza çalışma imkanı vermektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü gerekli tedbirleri almazsa gelecekte yaratılan bu imkanları kaybetmeyle karşı karşıya kalacaktır.⁷⁴

⁷⁴ H.Rıfat Alpay, (1999): " *Tekstil ve Konfeksiyon Sektörümüz*", *Tekstil İşveren Dergisi*, Mart 1999 Sayı 231,

Dünya ticaretinde globalleşmenin bütün hızıyla sürdüğü bir dönemde girmiş bulunulan Gümrük Birliği ve 2000 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye ülke olarak kabul edilmesiyle devam eden uyum sağlama konusunda bürokratik mekanizmaların yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Türkiye bu bakımdan rekabet hukuku konusundaki uzmanların sayısını da acilen artırmak mecburiyetindedir. Her kademedeki müteşebbislere bu konunun önem kavratılmalı, ayrıca tasarım, imalat ve ticaretteki uygulamalı eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörüne son birkaç yılda çeşitli büyüklüklerde kapasiteler ilave edilmiş bulunmaktadır. Sektörün yönlendirilmesinde yönetim ve stratejik planlama konularına gerekli önem verilmezse ciddi sorunlarla karşı karşıya kalabileceği gözükmemektedir. Bunların başında, sektördeki insan faktörünün modern teknolojiye uyumunun sağlanması gerekmektedir. Elektronik bileşenleri ağırlık kazanmış makineler ve bilgisayarla bütünleşmiş sistemler, alışılmış yönetici ve teknik eleman tipinin yeterli olmadığı bir ortam yaratmış bulunmaktadır. Bu ortamın gereksinimlerini karşılayabilecek niteliklere sahip insanların eğitimleri sayesinde ihracatta karşılaşılabilecek engeller ortadan kaldırılabilir.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) anlaşmasıyla meydana gelen serbest ticaret kurallarının gerektirdiği rekabetçi ortamlar, tekstil ve konfeksiyonda rekabetini körükleyen diğer unsurlardır. Bu amaçla uluslararası dış ticaret ilişkilerinde önemli artışlar gözlenmekle birlikte yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. Ayrıca bu rekabet ortamı içerisinde çevreye ve insan sağlığına dayalı üretimin gerçekleştirilmesi zorunlu kılınmaktadır.

2000'li yıllara girdiğimiz bu dönemde "İnternet" vasıtasıyla gerçekleşen elektronik ticaret ve iletişim alanındaki gelişmeler ülkeler arasındaki geçmişten beri varolan ticaret politikalarıyla birlikte dağıtım kanallarını değiştirmektedir. Bu noktada tüketici ve üretici firmalar arasında yer alan kesim yok olma durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum genellikle konfeksiyon sektörü gibi yalnızca nihai tüketiciye yönelik mal üreten sektör grubunu etkilediği gibi, tekstil ve konfeksiyon sektörü ticaretini yeniden yapılanma ve dağıtım kanalları üretimiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin sektördeki sahip olduğu mevcut

durumun koruyabilmesi için iletişim alanındaki tüm yenilikleri zamanında kendine uyarlaması gerekmektedir.

2000'li yıllarla birlikte tekstil ve konfeksiyon ticaretini etkileyen bu gelişmeler çerçevesinde gelecekte mevcut durumunu koruyabilmesi için sektörün yeniden yapılanması gerekmektedir. Bu yapılanmanın tamamlanabilmesi için de sektörün Türkiye ekonomisinden çeşitli beklentileri vardır. Bu beklentileri maddeler halinde genel olarak şöyle sıralanabilir;⁷⁵

1. Reel kur politikasına geçilmesi,
2. Enflasyonun kontrol altına alınması,
3. Pamuk üretimi için çiftçinin desteklenmesi ve bu desteklemenin prim sistemiyle hayata geçirilmesi,
4. Girdi maliyetlerinin uluslararası düzeylere (özellikle elektrik enerjisinde) çekilmesi,
5. İşgücü maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi,
6. İşgücünde verimliliğin artırılması için gerekli yasal düzenlemelerin sağlanması,
7. İhracat finansmanındaki zorlukların kaldırılması,
8. KOBİ'lere gerekli akreditif kredilerinin sağlanması,
9. Banka kredisinin faiz oranlarının düşürülmesi,
10. İthalattaki % 6 KKDF kesintisinin kaldırılması,
11. İthalattaki haksız rekabetin önlenmesine yönelik mevzuatların çıkarılması,
12. AB'i ile ikili diyalogların geliştirilmesi,
13. ECO –TEX gereken önemin verilmesi,
14. Ar&Ge çalışmalarına gereken desteğin verilmesi,

Gittikçe küçülmekte olan küresel Türkiye'de, daha yoğun ilişkiler, daha açık bir ticaret ortamı, daha sert bir rekabet ve daha etkin iletişim olanakları gündeme gelirken, organizasyonların bütün seviyelerinde sürekli olarak yenilenmek zorunda kaldığı görülmektedir. Başarmak için geleceğin önceden kestirilmesi, kazanmak için

⁷⁵ İTKİB, 1999: 63

yapılacak işin felsefesinin iyice kavranılmış olması gerekmektedir. Uygulanması çok zor olmasına rağmen, eski uygulamaların ve varsayımların bir kenara bırakılarak dinamik ve global ekonomik sistem gerçeğini biran önce kavramaya çalışmak gerekmektedir. Başarılı olabilmek için bütün organizasyonlarımızı, daha hızlı öğrenen, daha çabuk uyum sağlayan, daha girişimci, daha yaratıcı ve bütün bunları sağlayabilecek şekilde daha az bürokratik hale getirmek zorunluluğu bulunmaktadır.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün sahip olduğu bu başarıyı korumayabilmesi için, üretim ve rekabet stratejisini nicelik üzerine değil nitelikler üzerine kurması gerekmektedir. Bunun içinde ürün çeşitliliğiyle birlikte, ürünün kalitesi artırılmalı ve kendi yaratacağı "MARKA" ile uluslararası piyasalarda yerini alması gerekmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörü içinde bulunduğu durumu gelecekte koruyabilmesi için, gündeminde alışılmışın dışında konuların bulunacağını tahmin edilmektedir. Bu gündemi kelimelerle vermek gerekirse bunlar; çevre, globalleşme, rekabet, strateji, kalite, eğitim, teknoloji ve insan unsurları olacaktır.

B E Ő İ N C İ B Ö L Ü M

V. TRAKYA'DAKİ TEKSTİL ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN BÖLGE EKONOMİSİ VE DOĞAL KAYNAKLAR ÜZERİNE ETKİLERİNİN İSTATİKSEL ANALİZİ

5.1. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü

Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörünün, bölge ekonomisine katkıları ile doğal kaynaklara ekonomik etkilerini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada ankete dayalı elde edilen veriler ve tüm açıklayıcı bilgiler tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır.

Trakya'da tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin, bölgeye sağlamış oldukları ekonomik katkıların değerlendirilmesi amacıyla, 1999 yılının Kasım ve Aralık ayları içerisinde 38 sorudan oluşan bir anket formu dağıtılmıştır. Elde edilen veriler SPSS bilgisayar paket programı yardımıyla değerlendirilmiştir .

5.1.1. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlara Göre Dağılımları

Trakya yöresindeki üç ilde yapılan anket sonucu elde edilen veriler değerlendirildiğinde; ankete cevap veren 60 işletmenin faaliyet gösterdikleri alanlara ait sonuçları aşağıda Tablo 18'de verilmiştir. Buna göre işletmelerin % 36,7'sinin tekstil, % 40'inin konfeksiyon, %16,7'sinin deri, % 6,7'sinin ise hem tekstil hem de konfeksiyon sektöründe faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 18 : Trakya'da Faaliyet Alanlarına Göre İşletmelerin Yüzdelik Frekans Dağılımı

İşletmelerin Faaliyet Alanları	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekans
Tekstil	22	36,7	36,7
Konfeksiyon	24	40,0	76,7
Deri	10	16,7	93,3
Tek.+ Konf.	4	6,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresinde yapılan anket sonucu tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin faaliyet alanlarının dağılımı incelendiğinde; 60 işletmenin 50'si, tekstil ve konfeksiyon üzerine üretim yapmaktadır. Trakya'daki konfeksiyon sektörünün, % 40'lık bir oranla faaliyet göstermesi, emek-yoğun özelliğiyle yörede istihdam açısından da önem arz etmektedir. Anket yapılan işletmelerin Trakya yöresindeki illere göre yüzdelik frekans dağılımı Tablo 19' da verilmiştir.

Tablo 19 : Trakya'da Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin İllere Göre Yüzdelik Frekans Dağılımı Tablosu

İller	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekans
Edirne	11	18,3	18,3
Kırklareli	8	13,3	31,7
Tekirdağ	41	68,3	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerden elde edilen anket sonuçlarına göre faaliyet gösterdikleri illerin dağılımı Tablo 19'da verilmiştir. İşletmelerin, % 18,3'ünün Edirne, % 13,3'ü Kırklareli, % 68,3'ü ise

Tekirdağ ilinde faaliyet göstermektedirler. Tekirdağ ilindeki bu yoğunluk iki merkezde odaklaşmıştır. Bu merkezler Çerkezköy ve Çorlu ilçeleridir. Bu noktalarda yoğunlaşmanın sebebi, Tekirdağ ilinin ve ilçelerinin pazar açısından İstanbul'a ve Avrupa'ya yakınlığı ile işgücü temininde yörenin bir çekim merkezi durumunda olmasıdır.

Tablo 20 incelediğinde tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Trakya yöresinde kurulma nedenleri açıklanmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin, Trakya yöresinde kurulma nedenlerinin başında öncelikle su, sonra işgücü ve pazara rahat açılabilme gelmektedir. Anketin bu bölümünde su ve işgünün dışında bir konu incelenmiştir. İşletmelerin kuruluş nedenlerinde kendi isteklerinin mi yoksa zorunlu yer göstermenin mi belirleyici olduğuyla, pazar açısından İstanbul'a mı yoksa Avrupa'ya mı yakınlığın tercih nedeni olduğunun belirlenmesine çalışılmıştır.

Tablo 20:Trakya' daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Yörede Kurulma Nedenlerinin Frekans Dağılım Tablosu

İşletmelerin Kuruluş Nedenleri	Frekans (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Kendi istekleri	12	20,0	20,0
Zorunlu yer gösterilme	21	35,0	55,0
Avrupa'ya yakınlık	17	28,3	83,3
İstanbul'a yakınlık	10	16,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; İşletmelerin % 20'si kendi istekleri, % 35'i ise zorunlu yer gösterilmesinin yörede yatırım yapmalarında belirleyici olduğunu belirtmişlerdir. Zorunlu yer gösterilmesi ve bunun sonucunda kurulan

İşletmeler Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet göstermektedirler. Bu faaliyetlerinin bu bölgelerde zorunlu tutulması ya endüstriyel atıkları için arıtmanın mecburiyeti ya da kurulma aşamasında devletten almış oldukları cazip orandaki teşvikler olarak açıklanabilir. Pazar açısından ise belirlenen anket sonuçlarına göre; İşletmelerin Trakya yöresinde kurulmasında, % 28,3'ünün Avrupa'ya, % 16,7'sinin ise İstanbul'a yakınlığını neden olarak göstermektedirler.

Elde edilen anket sonuçlarının değerlendirilmesinde, parametrik olmayan testler içinde en yaygın olarak kullanılan ki-kare testlerinden yararlanılmıştır. Burada iki faktörün bağımlı olup olmadığının ortaya konulması için 4 safhadan oluşan hipotez testlerine tabi tutularak, yapılan ilk teste tüm aşamalar belirtilip, diğer testlerin sonuçları hesaplanan tablolar üzerinden yorumlanmıştır.⁷⁶

Trakya yöresinde tekstil ve konfeksiyon alanında faaliyet gösteren işletmelerin buldukları il sınıрыyla, işletmelerin yörede kurulma nedenleri arasında bağımlılığın olup olmadığını belirlemek için düzenlenen kontenjans tablosu aşağıda Tablo 21' de verilmiştir.

Tablo 21 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri İl Sınırlarıyla, İşletmelerin Bu Yörede Kurulma Nedenlerini Gösteren Kontenjans Tablosu

		İşletmelerin Kuruluş Nedenleri				Toplam
		Kendi isteğiniz	Zorunlu yer gösterilme	Avrupa'ya yakınlık	İstanbul'a yakınlık	
İşletmenin İl Sınırları	Edirne	4	-	5	2	11
	Kırklareli	5	-	3	-	8
	Tekirdağ	3	21	9	8	41
Toplam		12	21	17	10	60

⁷⁶ Adil OĞUZHAN, Tuncer ÖZDİL, Metin ÇAKICI, (1999): *Temel İstatistik*, Özal Matbaası, İstanbul, s.251, 213- 226, 250- 260.

Ki – Kare Testi

	Düzyey	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	25,239 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	30,821	6	,000
Linear-by-Linear Association	,551	1	,458
N of Valid Cases	60		

Trakya yöresinde faaliyet gösteren işletmelerin kuruldukları illerle, yöreye kurulma nedenleri arasında bir bağımlılığın söz konusu olup olmadığının belirlenmesi amacıyla 4 aşamadan oluşan teste tabi tutulduğunda;

1. Aşama

H_0 : Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin kuruluş nedenleri illerden bağımsızdır.

H_a : Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin kuruluş nedenleri illere bağımlıdır.

$$\alpha = 0,05$$

2. Aşama

$$\begin{aligned} \text{Serbestlik derecesi} &= (c-1) \cdot (r-1) \\ &= (4-1) \cdot (3-1) \\ &= 6 \end{aligned}$$

$$\chi^2_{tab} = 12,5916$$

3. Aşama

$$\chi^2_{test} = 25,239$$

4. Aşama

Şayet ; $\chi^2_{test} > \chi^2_{tab}$ ise H_0 Red H_a Kabul

$$\chi^2_{test} = 25,239 > \chi^2_{tab} = 12,5916 \text{ olduğundan } H_0 \text{ Red, } H_a \text{ Kabul}$$

Bu sonuca göre; H_0 red edilir. Trakya'da tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 0,05 önem seviyesinde, yörede kuruluş nedenlerinin illere bağımlılığı tespit edilmiştir. İşletmeler yatırımlarına karar verme aşamasında, yöredeki illerin seçimini dikkate almaları önemli bir husus olarak belirtilebilir. İşletmeler yatırım kriterlerini belirlerken, genellikle faaliyet gösterdikleri dallara göre su, işgücü ve pazar imkanlarını kolay temin edebildikleri illeri tercih etmektedirler.

5.1.2. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Büyüklükleri

Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin büyüklüklerinin belirlenmesi amacıyla elde edilen anket sonuçlarına göre yüzdelik frekans dağılım tablosu, aşağıda Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Büyüklüklerini Gösteren Frekans Dağılım Tablosu

İşletme Büyüklükleri	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Küçük boy işletmeler	3	5,0	5,0
Orta boy işletmeler	35	58,3	63,3
Büyük Boy İşletmeler	6	10,0	73,3
Cevap vermek İstemiyorum	16	26,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin, % 5'ini Küçükboy, % 58,3'ünü Ortaboy % 10'unu Büyükboy işletmeler oluşturmaktadır. İşletmelerin % 26,7'si ise cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin çoğunluğu, KOBİ olarak nitelendirmektedir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin faaliyet alanlarının, işletmelerin büyüklüklerine göre değişip değişmediğinin tespiti için düzenlenen kontenjans tablosu, aşağıda Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23 : İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla İşletmelerin Büyüklükleri Arasındaki Kontenjans Tablosu

		İşletmelerin Büyüklükleri				Toplam
		Küçükboy İşletmeler	Ortaboy İşletmeler	Büyükboy İşletmeler	Cev. Ver. İstemiyorum	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	-	11	2	9	22
	Konfeksiyon	2	16	2	4	24
	Deri	-	7	2	1	10
	Tek.+Konf.	1	1	-	2	4
Toplam		3	35	6	16	60

Ki Kare Testi

	Düzyey	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	12,793 ^a	9	,172
Likelihood Ratio	13,159	9	,156
Linear-by-Linear Association	1,382	1	,240
N of Valid Cases	60		

Trakya yöresinde tekstil ve konfeksiyon sektöründeki işletmelerin faaliyet alanlarının, işletmelerin büyüklüklerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla 4 aşamadan oluşan teste tabi tutulduğunda; H_0 ’ın kabul edildiği görülmektedir. Trakya’daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin faaliyet

alanlarıyla işletmelerin büyüklükleri arasında 0,05 önem seviyesi, 9 serbestlik derecesinde bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Buna göre işletmeler, faaliyet alanlarını belirlerken, büyüklük hacimlerini göz önüne almadıkları tespit edilmiştir.

Trakya'da tekstil ve konfeksiyon alanında faaliyet gösteren işletmelerin ticari merkezlerinde bir unsur dikkat çekicidir. Trakya'daki bu alanlarda faaliyet gösteren birçok işletmenin genelinde bölge dışı merkezli olduğu görülmektedir. Anket sonuçlarına göre; Bu duruma ait yüzdelik frekans dağılımları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 :Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Ticari Merkezlerinin Frekans Dağılımları

İller	Frekans (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Edirne	1	1,7	1,7
Kırklareli	2	3,3	5,0
Tekirdağ	6	10,0	15,0
İstanbul	51	85,0	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresinde tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ticari merkezlerinin % 1,7'si Edirne, % 3,3'ü Kırklareli, % 10,0'u Tekirdağ, % 85,0'inin İstanbul ili ağırlıklı olduğu görülmektedir. Burada İstanbul ilinin ağırlıklı olması, işletmelerin üretim tesislerinin, İstanbul'a mesafe olarak yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu işletmelerin İstanbul'da mevcut yatırım olanaklarının ağırlaşması, su işgücü ve pazara yakınlık nedenlerinden dolayı, Trakya'yı bir sanayi alt bölgesi olarak görmekte oldukları gözlenmektedir. Trakya'da tekstil ve konfeksiyon alanında faaliyet gösteren işletmelerin ticari statüsünü gösteren frekans dağılımı Tablo 25'de verilmiştir.

Tablo 25: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Ticari Statülerinin Frekans Dağılım Tablosu

Şirket Türleri	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Anonim Şirket	38	63,3	63,3
Limited Şirket	19	31,7	85,0
Kollektif Şirket	1	1,7	86,7
Adi Ortaklık	2	3,3	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresinde yapılan anket sonucu elde edilen verilere göre; tekstil ve konfeksiyon sektöründeki işletmelerin ticari statülerinin, % 63,3'ü A.Ş., % 31,7'sinin Limited şirket, % 1,7'si Koll. Şti, % 3,3'ünün ise adi ortaklık olduğu görülmektedir. Bu alanda faaliyet gösteren ve anketimize katılan işletmelerin tümüne yakın kısmında bir şirketleşmenin var olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü şirketlerin şahıs işletmelerine göre mali konularda ayrıcalıklarının olması işletmelerin şirketleşmesi yoluna gittiklerinin göstergesidir.

İşletmelerin yönetimlerinde söz sahibi olan kişilerin statülerini gösteren frekans dağılım tablosu, aşağıda Tablo 26'da verilmiştir. Bu tabloya göre; İşletmelerin % 10'u işletme sahiplerinin kendileri, % 8,3'ü yönetim kurulu başkanları tarafından, % 33,3 genel müdürler, % 41,7'si müdürler ve % 6,7'si de diğer sorumlular tarafından yönetildikleri anlaşılmaktadır. Anketimize katılan işletmelerin, sahiplerinin % 41,7'sinin, yönetimde müdür sıfatıyla bulunan profesyonel kişilere yetkileri devrettikleri anlaşılmaktadır. Bu da tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmeleri tarafından "Modern İşletmecilik" kavramının yavaş yavaş kavrandığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 26: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Yönetiminde Söz Sahibi Olan Kişilerin Statülerinin Frekans Dağılım Tablosu

Yöneticilerin Statüleri	Frekans Adet (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
İşletme Sahipleri	6	10,0	10,0
Yönetim Kur.Bşk.	5	8,3	18,3
Genel Müdür	20	33,3	51,7
Müdür	25	41,7	93,3
Diğer Sorumlular	4	6,7	100,0
Toplam	60	100,0	

İşletmelerin yönetimlerinde bulunan kişilerin eğitim durumlarının incelenmesinde elde edilen sonuçlar, aşağıda Tablo 27'de düzenlenmiştir.

Tablo 27 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki İşletmelerin Yönetiminde Söz Sahibi Olan Kişilerin Eğitim Durumlarının Frekans Dağılım Tablosu

Eğitim Durumları	Frekans Adet (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Doktora	1	1,7	1,7
Yük. Lisans	5	8,3	10,0
Fakülte	40	66,7	76,7
Lise	13	21,7	98,3
Diğer	1	1,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre ; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin yönetiminde söz sahibi olan kişilerin eğitimlerinin, % 1,7'si doktora, % 8,3'ü yüksek lisans, % 66, 7'si fakülte, % 21,7'si ise lise mezunu seviyesindedir. Üniversite mezunlarının Trakya'daki işletmelerin yönetimlerinde

bulunmaları, tekstil ve konfeksiyon sektörü açısından üniversitelere duyulan güvenin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

5.1.3. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kurulu Oldukları Arazi Dağılımları

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin kurulu oldukları arazi sınıfının frekans dağılımı Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Kurulu Olduğu Arazi Sınıfının Frekans Dağılım Tablosu

Arazi Sınıfları	Frekans Adet (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Tarım Arazisi	28	46,7	46,7
Tarım Dışı Arazi	10	16,7	63,3
Organize Sanayi Bölgeleri	21	35,0	98,3
Diğer	1	1,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Tablo 28 incelendiğinde; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin kurulu oldukları arazilerin % 46,7'sini tarım arazisi, % 16,7'sini tarım dışı araziler, % 35'ini organize sanayi bölgeleri, %1,7'sini ise diğer arazi sınıfları oluşturmaktadır. Bu da Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin % 46,7'sinin özellikle E-5 ve TEM otoyolu çevresindeki tarımsal üretimde kullanılan toprakların üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Ayrıca yöredeki tarım arazilerinin yüksek rantlar karşılığında parsellenerek halen sanayicilere satıldığı da gözlenen bir gerçektir.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin faaliyet alanlarıyla, kuruldukları arazi sınıfı arasındaki bağımlılığın tespiti için düzenlenen kontenjans tablosu, aşağıda Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Kurulu Oldukları Arazi Sınıfının Kontenjans Tablosu

		İşletmelerin Kurulu Olduğu Arazi Sınıfı				Toplam
		Tarım Arazisi	Tarım Dışı Arazi	Organize Sanayi Bölgeleri	Diğer	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	13	2	7		22
	Konfeksiyon	13	7	4		24
	Deri	2	1	7		10
	Tek.+Konf.			3	1	4
Toplam		28	10	21	1	60

Ki - Kare Testi

	Düzy	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	30,045 ^a	9	,000
Likelihood Ratio	23,435	9	,005
Linear-by-Linear Association	11,064	1	,001
N of Valid Cases	60		

Bu sonuca göre; İşletmelerin kurulu oldukları arazi sınıflarıyla, faaliyet alanları arasında bağımlılık söz konusu olduğundan H_0 red edilir. Böylece Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin faaliyet alanlarıyla işletmelerin kurulu oldukları arazi sınıfı arasında 0,05 önem seviyesinde bir bağımlılık mevcuttur. İşletmelerin endüstriyel atıklarını rahat boşaltabilecekleri ve kendilerine bir ek maliyet getirmeyecek tarımsal arazileri seçtikleri gözlenmektedir.

5.1.4. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Üretim Biçimleri

Trakya yöresinde elde edilen verilere dayanarak tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin sahip oldukları üretim biçimleri aşağıda Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 30: Trakya'daki Tekstil Ve Konfeksiyon İşletmelerinin Üretim Biçimlerinin Frekans Dağılım Tablosu

Üretim Biçimleri	Frekans Adet (f_i)	% Frekans ($\% f_i$)	Kümülatif % Frekansları
Emek-Yoğun	51	85,0	85,0
Sermaye - Yoğun	5	8,3	93,3
Emek + Sermaye Yoğun	4	6,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Tablo 30'dan Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin üretim biçimlerinin % 85,0'i emek yoğun, % 8,3'ü sermaye - yoğun % 6,7'si hem emek hem de sermaye yoğun olarak bölgede faaliyet göstermektedirler. Bu da daha çok yörede emek- yoğun bir tekstil ve konfeksiyon sektörünün gelişmesinin varlığını sergilemektedir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörünün faaliyet alanlarıyla, üretim biçimleri arasındaki bağımlılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla düzenlenen kontenjans tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 31 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla, Üretim Biçimlerinin Kontenjans Tablosu

		İşletmelerin Üretim Biçimleri			Toplam
		Emek Yoğun	Sermaye Yoğun	Emek + Sermaye Yoğun	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	18	4	-	22
	Konfeksiyon	23	1	-	24
	Deri	10	-	-	10
	Tek.+Konf.	-	-	4	4
Toplam		51	5	4	60

Ki-Kare Testi

	Düzyey	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	4,326 ^a	6	,633
Likelihood Ratio	6,162	6	,405
Linear-by-Linear Association	2,399	1	,121
N of Valid Cases	60		

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin faaliyet alanlarıyla işletmelerin üretim biçimleri arasında 0,05 önem seviyesinde H_0 hipotezi kabul edilmektedir. İşletmeler yatırım kararlarını verirken faaliyet alanlarıyla, üretim biçimlerinden bağımsız olarak düşünmekte oldukları tespit edilmiştir. İşletmeler öncelikle faaliyet gösterecekleri alanları belirlemektedirler. Üretim biçimlerini ise faaliyet alanlarından bağımsız olarak tespit etmektedirler. İşletmelerin genellikle kapasite kullanım oranlarını daha çok ön plana çıkartmaktadırlar. Bu amaçla bölge için elde edilen anket sonuçlarına göre düzenlenen veriler, Tablo 32'de görülmektedir.

Tablo 32: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Kapasite Kullanım Oranlarının Frekans Dağılım Tablosu

Kapasite Kullanım Oranları	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Tam Kapasite (% 100)	1	1,7	1,7
% 99- % 75	17	28,3	30,0
% 74 - % 50	27	45,0	75,0
% 50'inin Altında	8	13,3	88,3
Cev. Ver. İstemiyorum	7	11,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin kapasite kullanım oranlarıyla ilgili anket sonuçlarına bakıldığında; yörede tam kapasiteyle çalışan işletmelerin oranı % 1,7, kapasitesi % 99-% 75 arasında değişenlerin oranı % 28,3, kapasitesi % 74 ile % 50'nin arasında değişenlerin oranı % 45 ve % 50'nin altında kapasiteyle çalışanların oranı ise % 13,3 iken anketimizin bu sorusuna cevap vermeyen işletmelerin oranı da % 11,7'yi oluşturmaktadır. Bu sonuçlara göre; Trakya yöresinde tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin yarısına yakın kısmı % 50 ile % 74 arasında bir kapasite kullanımıyla çalışmakta oldukları tespit edilmiştir.

Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin faaliyet alanlarıyla, kapasite kullanım oranları arasındaki bağımlılık olup olmadığının tespiti için oluşturulan kontenjans tablosu, aşağıda Tablo 33'de verilmiştir.

Tablo 33 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerin Faaliyet Alanlarıyla, Kapasite Kullanım Oranları Arasındaki Kontenjans Tablosu

		Kapasite Kullanım Oranları					Toplam
		Tam Kapasite	% 99 - %75 Arası	% 74 - % 50 Arası	% 50'nin Altında	Cev. Ver. İstemiyorum	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	-	9	10	2	1	22
	Konfeksiyon	-	4	14	3	3	24
	Deri	1	1	2	3	3	10
	Tek.+Konf.	-	3	1	-	-	4
Toplam		1	17	27	8	7	60

Ki-Kare Testi

	Düzye	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	21,580 ^a	12	,043
Likelihood Ratio	19,898	12	,069
Linear-by-Linear Association	,588	1	,443
N of Valid Cases	60		

Bu sonuca göre; 0,05 önem seviyesinde H_0 red edilir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin faaliyet alanlarıyla işletmelerin kapasite kullanımları arasında bağımlılığın varolduğu görülmektedir. Bu da tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet alanlarının, kapasite kullanım oranlarını çeşitli aşamalarda etkilediği görülmektedir. Bu etkilenme sadece faaliyet alanlarıyla sınırlı kalmayıp, ülkenin kendi içerisindeki ekonomisi ve uluslararası pazarlardaki gelişmelerden de önemli ölçüde etkilendiği gözlenmektedir.

Yöredeki tekstil ve konfeksiyon sektörünün kapasite kullanım oranlarının yanında, işletmelerin standartlaşmasını gösteren frekans dağılımı aşağıda Tablo 34'de verilmiştir.

Tablo 34 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Standartlaşmasının Frekans Dağılım Tablosu

İşletmelerin Standart Düzeyleri	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
TSE	25	41,7	41,7
ISO 9000	10	16,7	58,3
ISO 9001-9002	2	3,3	61,7
Yok	23	38,3	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait standartlaşma oranları daha çok TSE belgesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak halen herhangi bir standardı olmayan birçok işletme mevcut olduğu tespit edilmiştir. Trakya yöresindeki işletmelerin, % 41,7'si TSE belgesine sahip, % 16,7'si ISO 9000, % 3,3'ü ISO 9001 - 9002, % 38,3'ü ise hiç bir standart belgesi olmayan işletmelerin varolduğu tespit edilmiştir. Burada firmaların ürettikleri ürünlerin gerek iç piyasada, gerek dış piyasada pazarlayabilmek için bunların belirli bir standardının olması gerekmektedir. Bu standardın bazı işletmeler tarafından uygulanmasına rağmen, % 40'lara yaklaşan bir oranda standartların olmaması da dikkat çekecek bir görüntü çizmektedir. Ayrıca 2005 yılında tekstil ve konfeksiyon sektörü dünyada globalleşmeye doğru gitmektedir. Özellikle çevre konusunda duyarlı olan gelişmiş ülkeler, standartlaşmada ISO 14000'i arayacaklardır. Trakya'da yapılan anket dışında ISO 14000 belgesine sahip firmalarda bulunmaktadır. İşletmelerde standartlaşmanın sağlanabilmesi için gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Ancak TSE standardının uluslararası düzeyde kabul görmemesinin nedenleri araştırılarak, gereken tedbirlerin alınması gerekmektedir.

5.1.5. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerin İstihdam Düzeyleri

Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait elde edilen anket sonuçlarına göre istihdam düzeylerinin değerlendirilmesi ve hipotezlerinin test edilmesi aşağıda çeşitli aşamalarda yapılmıştır.

Tablo 35: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinde Çalışan İşçi Sayılarının Frekans Dağılım Tablosu

İşçi Sayıları	Frekans (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
1-49 Kişi	3	5,0	5,0
50-249 Kişi	35	58,3	63,3
250 Kişinin üzeri	6	10,0	73,3
Cevap vermek istemiyorum.	16	26,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre, Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinde çalışan işçilerin oranı, 1-49 kişi arasında % 5, 50-249 kişi arasında % 58,3, 250 kişinin üzerine ise % 10'u bulan bir istihdam söz konusudur. İşletmelerin % 26,7'si ise cevap vermek istemediklerini beyan etmişlerdir. Bu sonuçlara göre ; 1 ile 249 kişi arasında işçi çalıştıran işletmeler genellikle KOBİ statüsünde adlandırılan küçük ve ortaboy işletmelerdir. Bu işletmeler işçilerine asgari ücret artı mesai ücreti şeklinde bir ödeme yapmaktadırlar. Yapılan bu ödemelerin neticesinde sektörde çok büyük oranlarda maaş ödemeleri bulunmamaktadır. Bu da işletmelerin işçilerine sağladıkları istihdamla, ödedikleri ücretlerin aynı paralellikte olmadığını göstermektedir.

Tablo 36: Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin İşçilerine Ödedikleri Ortalama Ücret Miktarlarının Frekans Dağılım Tablosu

Ücret Durumları	Frekans Adet (f_i)	% Frekans ($\% f_i$)	Kümülatif % Frekansları
100-150 Milyon TL'si	39	65,0	65,0
151-250 Milyon TL'si	4	6,7	71,7
251-500 Milyon TL'si	1	1,7	73,4
Cev. Ver. İstemiyorum	16	26,6	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin belirledikleri asgari ücret artı mesai sistemiyle bir ayda işçisinin eline net olarak ödedikleri ücret miktar oranları şöyle tespit edilmiştir. 100-150 milyon TL arasında ücret alanların oranı % 65, 151-250 Milyon TL'si % 6,7, 251-500 Milyon TL'si % 1,7, anketin bu sorusuna cevap vermek istemeyen işletmelerin oranı ise % 26,6'yı oluşturmaktadır. Bu oransal verilere göre Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektöründe istihdam edilen işçilerin yarısından fazlasının eline asgari ücret düzeyinde olan 100-150 milyon TL arasında bir ücret geçtiği tespit edilmiştir. Bu oran yörede tekstil ve konfeksiyon sektörünün, işçilerine vermiş olduğu ücretin düşük düzeylerde kaldığını göstermektedir.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin, lokal bazda yöreye istihdam sağladığı görülmektedir. Özellikle kırsal kesimde nüfusun yoğun olması sonucu iş imkanı bulamayan insanlar, Çorlu ve Çerkezköy ilçelerine göç ederek kendilerinde iş imkanları aramaktadırlar. Bu göçlerin fazla olması ve iş imkanlarının genellikle tekstil ve konfeksiyon sektöründe oluşması, bu sektörde işgücü arzının fazla olmasına sebebiyet vermektedir. İşgücü arzının bu derece fazla olması tekstil ve konfeksiyon sektöründeki ücret düşüklüğünün bir nedeni olarak açıklanabilir. Ayrıca bu sektörde çalışan insanların sendikal kuruluşlara üyeliklerinin tespiti için yapılan anket sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Ait İşletmelerde Çalışan İşçilerin Sendikal Kuruluşlara Üyeliklerinin Frekans Dağılım Tablosu

İşçilerin Üyelik Dağılımları	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Üyedirler	19	25,6	25,6
Üye Değildirler	39	52,6	78,2
Bilmiyorum	1	1,3	79,5
Cev. Ver. İstemiyorum	19	20,5	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin, bünyelerinde çalışan işçilerin, % 25,6 sendikal kuruluşlara üye, % 52,6'sının üye olmadığı, % 1,3'ünün işçilerinin üye olup olmadığını bilmediğini, % 24,3'de cevap vermek istemediklerini açıklamışlardır. Elde edilen verilere göre bu alanlarda çalışan işçilerin yarısından fazlasının sendikal kuruluşlara üye olmadıkları tespit edilmiştir. Tekstil ve konfeksiyon sektöründe sendikal kuruluşlara üyeliklerin çok düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Bu da sendikal hareketlerin tekstil ve konfeksiyon sektöründe yeterli derecede destek alamadığını göstermektedir. Bunun altında yatan neden ise işletme sahipleri ve yöneticilerin sendikal kuruluşlara karşı tutumları olarak açıklanabilir.

5.1.6. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Pazar Durumları

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin pazar durumlarının belirlenmesi ve hangi ülkelere ihracat yaptıklarının tespiti için yapılan anket sonuçları aşağıda tablolar halinde değerlendirilmiştir.

Tablo 38 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Pazarlarını Gösteren Frekans Dağılım Tablosu

Pazarlar	Frekans Adet(f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Uluslararası	1	1,7	1,7
Ulusal	14	23,3	25,0
Uluslararası + Ulusal	44	73,3	98,3
Cev. Ver. İstemiyorum	1	1,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin ticari faaliyetlerinin yapıldığı pazarların % 1,7'si uluslararası düzeyde, % 23,3'ü ulusal düzeyde, kümülatif olarak % 73,3'ü ise hem ulusal hem de uluslararası düzeydedir. İşletmelerin % 1,7'si ise anket sorularımıza cevap vermemektedir. Ancak işletmelerin tümüne yakın kısmı hem ihracat hem de iç piyasaya çalıştıkları görülmektedir. Burada özellikle konfeksiyon üretiminde bulunan firmaların fason üretime dayalı çalıştıkları da belirlenmiştir. Trakya'daki işletmeler, su, işgücü ve pazar avantajlarını en etkin biçimde kullanarak bölgenin bütün avantajlarından yararlanmaktadırlar. Bu avantajlardan birisi de ürettikleri mamulleri kısa sürede ihracat yaptıkları ülkelerin pazarlarına, bölgenin jeopolitik gücünü kullanarak göndermeleridir. Yöredeki işletmelerin ihracat yaptıkları ülkelerin frekans dağılımları aşağıda Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin İhracat Yaptığı Ülkelerin Frekans Dağılım Tablosu

Ülkeler	Frekans Adet(f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Avrupa Birliği Ülkeleri	29	48,3	48,3
Balkan Ülkeleri	13	21,7	70,0
Rusya Federasyonu	1	1,7	71,7
Diğer	1	1,7	73,3
Cev. Ver. İstemiyorum	16	26,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin yapmış oldukları ihracatlarının % 48,3'ünü AB ülkelerine, % 21,7'si Balkan Ülkelerine, % 1,7'si Rusya Federasyonuna, % 1,7'si diğer ülkelere, % 26,7'si de anketteki sorumuza cevap vermemektedir. Ancak Türkiye'nin ihracatında önemli pay sahibi olan tekstil ve konfeksiyon ticareti, Trakya için de bu açıdan önem taşımaktadır. Trakya'dan AB üye ülkelere ihracatı yapılan ürünler genellikle, büyük holdinglere bağlı şirketlerin fason üretimleri sonucu gerçekleşmektedir. Yani firmalar kendileri direkt olarak değil aracılar vasıtasıyla ihracatlarını gerçekleştirmektedirler. Trakya'daki işletmelerin Rusya Federasyonuna bağlı ülkelere ihracatlarını ise İstanbul'da tekstil ve konfeksiyon sektöründe önemli bir paya sahip olan Laleli piyasası aracılığıyla gerçekleştirmektedirler. Sonuç itibariyle Trakya'daki işletmelerin birçoğu gerek fason gerekse kendi çabalarıyla ülkenin ödemeler dengesine bir şekilde katkıları bulunmaktadır. Ayrıca Trakya'daki işletmeler Avrupa'ya yakınlık ve gümrük kapılarının Edirne ili ve İpsala ilçelerinde varlığını da kendilerine avantaj olarak görmektedirler.

5.1.7. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kullanmakta Oldukları Doğal Kaynaklar ve Diğer Tüketimleri

Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin doğal kaynaklara etkisini belirlemek amacıyla sorulan anket sorularının değerlendirilmesi aşağıda verilmektedir.

Tablo 40 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerin, Kullandıkları Suların Kaynaklarının Frekans Dağılım Tablosu

Suyun Kaynakları	Frekans (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Şehir Şebekesi	12	20,0	20,0
Kendi Kuyu / Kuyularımız	46	76,7	96,7
Cev. Ver. İstemiyorum	2	3,3	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin ihtiyaçları olan suyun, % 20'sini şehir şebekesinden, % 76,7'sini kendi kuyularından karşılamaktadırlar. İşletmelerin % 3,3'ü ise bu sorumuza cevap vermek istemediklerini beyan etmişlerdir. Ancak dikkat çekici unsur; Trakya yöresinin yer altı su kaynaklarının bir hayli zengin olmasıdır. Çünkü tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin yaklaşık % 80'ine yakın kısmı, ihtiyacını yer altı kuyularından karşılamakta olduklarını belirtmişlerdir. Bu da aşırı kullanım dolayısıyla, yörenin yer altı sularının zenginliğinin yavaş yavaş tükendiğini göstermektedir.

İşletmelerin faaliyet alanlarıyla, suyun elde edilmiş şeklinin bağımlı olup olmadığını tespiti için düzenlenen kontenjans tablosu aşağıda, Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41 :Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Suyun Elde Ediliş Şekli Arasındaki Kontenjans Tablosu

		Suyun Elde Ediliş Şekli			Toplam
		Şehir Şebekesi	Kendi Kuyu / Kuyularımız	Cev. Ver. İstemiyorum	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	8	14	-	22
	Konfeksiyon	9	15	-	24
	Deri	-	8	2	10
	Tek.+Konf.	1	3	-	4
Toplam		18	40	2	60

Ki-Kare Testi

	Düzyey	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	18,260 ^a	6	,006
Likelihood Ratio	17,010	6	,009
Linear-by-Linear Association	1,318	1	,251
N of Valid Cases	60		

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin faaliyet alanlarıyla, işletmelerin suyu elde ediş şekli arasındaki bağımsızlığın tespiti için kurulan sıfır hipotezi 0,05 önem seviyesinde red edilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki işletmeler faaliyet gösterdikleri alanlarına göre, suyun tüketiminde bulunmaktadır. Özellikle tekstil işletmeleri aşırı su gereksinimleri kendi kuyularından karşılamaktadırlar. Şehir şebekesinden sağlanan suyun, hem yetersiz kalması hem de maliyetinin yüksek olması sebebiyle tercih etmemektedirler.

Trakya'daki işletmelerin elde ettikleri suyu hangi amaçla kullandıklarına dair frekans dağılım tablosu, aşağıda, Tablo 42'de verilmiştir.

**Tablo 42 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin,
Elde Ettikleri Suyu Tüketim Amaçlarına Göre Dağılımını
Gösteren Frekans Dağılım Tablosu**

Suyun Tüketim Amacı	Frekans (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Endüstriyel	34	56,7	56,7
Evsel	23	38,3	95,0
Kişisel İhtiyaç	3	5,0	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin su tüketim amaçlarının % 56,7'sini endüstriyel, % 38,3'ü evsel, % 5'i de kişisel ihtiyaç olarak açıklanmıştır. Böylece işletmelerin büyük bir bölümü kuyularından çıkarmış oldukları suyu, endüstriyel amaçla kullandıklarını beyan etmektedirler.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin belirttikleri bu amaç doğrultusunda, ilgili faaliyet alanlarıyla, su tüketim amaçlarının bağımlı olup olmadığının tespiti amacıyla düzenlenen kontenjans dağılım tablosu, aşağıda Tablo 43'de verilmektedir.

**Tablo 43 :Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin
Faaliyet Alanlarıyla, Su Tüketim Amaçlarının Kontenjans Tablosu**

		İşletmelerin Su Tüketim Amaçları			Toplam
		Endüstriyel	Evsel	Kişisel İhtiyaç	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	21	1	-	22
	Konfeksiyon	-	22	2	24
	Deri	10	-	-	10
	Tek.+Konf.	3	-	1	4
Toplam		34	23	3	60

Ki-Kare Testi

	Düzyey	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	16,992 ^a	6	,009
Likelihood Ratio	18,300	6	,006
Linear-by-Linear Association	1,146	1	,284
N of Valid Cases	60		

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmenin faaliyet alanları ile işletmelerin su tüketim amaçları arasındaki bağımsızlık, 0,05 önem seviyesinde H_0 hipotezi ile red edilmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün suyu bir hammadde gibi görmesi işletmelerin faaliyet alanlarının su tüketimiyle ilişkisinin varlığını kanıtlamaktadır. Bu kullanım oranları sonucunda anlaşılıyor ki; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmeleri suyun yanında diğer doğal kaynak zenginlikleri nedeniyle yöreye yatırım yapmaya karar vermiş bulunmaktadır.

Tablo 44 :Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Kullandıkları Yakıt Türünü Gösteren Frekans Dağılım Tablosu

Yakıt Türleri	Frekans (f_i)	% Frekans ($\% f_i$)	Kümülatif % Frekansları
Doğal Gaz + LPG	48	80,0	80,0
Fuel – Oil	8	13,3	93,3
Kömür	3	5,0	98,3
Diğer	1	1,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Tablo 44'te, Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin kullandıkları yakıt türünü gösteren frekans dağılımları verilmiştir. Elde edilen anket sonuçlarına göre; Doğalgaz ve LPG'nien ortak kullanım oranı % 80,0, fuel-

oil kullananların oranı %13,3, kömür kullananların oranı % 5,0, diğer yakıtları kullananların oranı ise % 1,7 olarak tespit edilmiştir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin büyük bir kısmının yakıt olarak Doğalgaz ve LPG'yi ortak kullandıkları gözlenmektedir. İşletmeler doğalgaz kullanımı esnasında, yeterli basınç olmadığından dolayı zaman zaman kesintilerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle kesintilerin üretimde aksamalara sebebiyet verdiği gözlenmektedir. İşletmeler doğalgazda yaşanan bu kesintiler yüzünden LPG'ye geçilmesi durumunda ise maliyetlerinin üst düzeyde arttığını belirtmektedirler. Elde edilen anket sonuçlarını göre ister yakıt türü olsun ister kullandıkları endüstriyel amaçlı su tüketimleri olsun gelecek yıllarda Trakya yöresinde önemli düzeylerde bir çevre sorunuyla karşılaşılacağı tahmin edilmektedir.

5.1.8. Trakya'da Faaliyet Gösteren Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Doğal Kaynaklar ve Çevreyle İlişkisi

Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin doğal kaynaklara ve çevreye verdiği tahribatın tespiti için elde edilen anket sonuçlarının frekans dağılım tabloları ile bağımsız olup olmadığının belirlenmesi için düzenlenen kontenjans tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 45 :Trakya' daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Endüstriyel Atıklarının Sonucu Zarar Verdikleri Doğal Kaynakların Frekans Dağılım Tablosu

Zarar Verdikleri Doğal Kaynaklar	Frekans (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Tarla, Bitki ve Hayvanlara	37	61,7	61,7
Zarar Vermiyorum	16	26,7	88,4
Cev. Ver. İstemiyorum	7	11,6	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresinden elde edilen anket sonuçlarına göre; Tekstil ve konfeksiyon sektörü işletmelerinin endüstriyel atıkları sonucu zarar verdikleri doğal kaynakların frekans dağılımları şöyle açıklanabilir; İşletmeler, endüstriyel atıkları sonucunda % 61,7 oranında tarla, bitki ve hayvanlara zarar verdiklerini belirtmişlerdir. % 26,7 oranında hiç zarar vermediğini ve % 11,7'si bu soruya cevap vermek istemediklerini açıklamışlardır. Bu sonuçlara göre işletmelerin büyük çoğunluğunun endüstriyel atık sonucu tarımsal arazilere ve doğal kaynaklara zarar verdiklerini kabul etmektedirler. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmeleri çeşitli şekillerde, doğal kaynaklara zarar verdiklerini kabul etmektedirler. Bunun nedeni işletmelerin endüstriyel atıklarını herhangi bir maliyet getirmediği için arıtma işlemine tabi tutmadan doğaya boşatmalarıdır. Bunun sonucunda da ekonomik olarak doğal kaynaklara zarar verilmektedirler.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin kullandıkları endüstriyel amaçlı suyu, boşalttıkları yerlerin frekans dağılımı aşağıda Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46 :Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Endüstriyel Amaçlı Kullandıkları Suyu Boşalttıkları Yerlerinin Frekans Dağılım Tablosu

Suyun Boşaltıldığı Yerler	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Fosseptik Kuyusu	11	18,3	18,3
Dereye	19	31,7	50,0
Tarlaya "	7	11,7	61,7
Şehir Lağım Şebekesine	11	18,3	80,0
Kollektöre	12	20,0	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin endüstriyel amaçlı kullandıkları suyun, % 18,3'ünü fosseptik kuyularına, % 31,7'sini dereye, % 11,7'sini tarlaya, % 18,3'ünü şehir lağım şebekesine, % 20'sini kollektöre boşaltmaktadırlar. İşletmelerin toplam olarak % 43,4'ü, endüstriyel atıklarını hiçbir arıtma faaliyetine tabi tutmadan doğaya bıraktıkları anlaşılmaktadır. Bunun da doğadaki ekolojik dengeyi bozmakta olduğu çevre uzmanları ve bilim adamları tarafından açıklanmaktadır. İşletmeler tesislerini kurmayı amaçladıkları yerleri belirlerken, özellikle atıklarını maliyetsiz olarak boşaltabilecekleri yerleri tercih etmektedirler. Bu nedenle endüstriyel olarak kullanılan suyun % 31,7'lik bir oranla dereye, hiçbir arıtma işlemine gereksinim duymadan boşaltmakta oldukları ve işletmelerin özellikle Ergene Nehriyle kollarının bulunduğu yerlerde faaliyet göstermesi de bu açıklamaları desteklemektedir.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin boşalttıkları endüstriyel atıkları nedeniyle, yol açtığı çevre kirliliğinin frekans dağılımı aşağıda Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Endüstriyel Atıkları Nedeniyle Yol Açtıkları Çevre Kirliliğinin Frekans Dağılım Tablosu

Çevre Kirliliğine Verilen Cevaplar	Frekans Adet (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Evet Veriyoruz	30	50,0	50,0
Hayır Vermiyoruz	6	10,0	60,0
Bilmiyorum	2	3,3	63,3
Çevre Kirliliği İle İlgimiz Yok	15	25,0	88,3
Cev. Ver, İstemiyorum	7	11,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; işletmelerin % 50'si çevre kirliliğine neden olduklarını kabul etmiş, %10'u ise kirliliğine neden olmadıklarını belirtmektedirler. Bu işletmelerden % 25' i çevre kirliliğiyle ilişkisinin olmadığını, % 11,7'si ise bu anket sorusuna cevap vermek istemediklerini açıklamışlardır. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin, endüstriyel atıklarını doğaya bırakmalarıyla çevre kirliliğine neden oldukları belirlenmiştir.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin faaliyet alanlarıyla, çevre kirliliğine neden olmalarının arasındaki bağımsızlığın tespiti için düzenlenen kontenjans tablosu, Tablo 48 aşağıda verilmiştir.

Tablo 48 :Trakya' daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Çevre Kirliliğine Neden Olmalarının Arasındaki Kontenjans Tablosu

		Çevre Kirliliğine Neden Oluyor musunuz ?					Toplam
		Evet	Hayır	Bilmi-yorum	Çevre Kirliliği İle İlgimiz Yok	Cev. Ver. İstemi-yorum	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	16	2	-	2	2	22
	Konfeksiyon	7	3	1	12	1	24
	Deri	6	1	-	-	3	10
	Tek.+Konf.	1	-	1	1	1	4
Toplam		30	6	2	15	7	60

Ki – Kare Testi

	Düzy	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	27,874 ^a	12	,006
Likelihood Ratio	27,403	12	,007
Linear-by-Linear Association	3,565	1	,059
N of Valid Cases	60		

Trakya'daki işletmelerin, faaliyet alanlarıyla çevre kirliliğine yol açmaları arasındaki bağımsızlığı 0,05 önem seviyesinde sıfır hipoteziyle red edilir. Bunun nedenine inildiğinde, işletmeler faaliyet alanlarını belirledikten sonra endüstriyel atıklarını kolaylıkla ve maliyetsiz olarak boşaltabilecekleri yerleri tercih etmektedirler. Bu da direkt olarak Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin faaliyet gösterdikleri alanlarla, çevre kirliliğine neden oldukları tespit edilmektedir. Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmeleri, çevre kirliliğine yol açtıklarını kabul etmektedirler. Çevre kirliliğini önlemek için yapılan arıtma tesislerinin maliyeti işletmelere oldukça fazla yük getirmektedir. Varolan arıtma tesislerinde çalıştırılmadığı gözlenmektedir. Bu sonuç da arıtma tesisleri mevcudiyetinin herhangi bir öneminin olmadığını göstermektedir. İşletmelerin kuruluş aşamasında çevreye gerekli önemi vermediklerinden, faaliyet gösterdikleri alanlar ile arıtma tesisinin varlığı arasında bir ilişki kurulamamaktadır. Böyle olunca da tekstil ve konfeksiyon sektöründeki işletmeler için, arıtma tesisinin mevcudiyeti önem taşımamakta olup, ancak zorunluluk halinde yapılması düşünülmektedir. Her ne kadar Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmeler, çevreyi kirlittiklerini kabul etseler de son birkaç yılda arıtma tesis kurma girişimlerinde gereken ilgi ve duyarlılığı gösterdikleri görülmektedir. Bu nedenle işletmeler faaliyet alanlarını belirledikten sonra, zorunluluk halinde ve en az maliyetle arıtma tesisi kurma girişiminde bulunmak istemektedirler.

5.1.9. Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Yöre Ekonomisine ve Doğal Kaynaklara Ekonomik Etkileri

Trakya'da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin yöre ekonomisine ve doğal kaynaklara ekonomik etkilerinin tespiti için elde edilen anket sonuçlarının frekans dağılım tabloları ve bağımsızlık ilişkilerinin belirlenmesi için düzenlenen kontenjans tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 49 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Yöreye Ekonomisine Etkilerinin Frekans Dağılım Tablosu

Yöre Ekonomisinin Etkisine Verilen Cevaplar	Frekans (f _i)	% Frekans (% f _i)	Kümülatif % Frekansları
Evet	51	85,0	85,0
Hayır	1	1,7	86,7
Bilmiyorum	4	6,7	93,3
Araştırma Gereğini Duymadım	4	6,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Trakya yöresindeki tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerden elde edilen anket sonuçlarına göre; İşletmeler ekonomik anlamda yöreye % 85 oranında fayda sağladıklarını belirtmişlerdir. İşletmelerin % 1,7'si sağlamadığını, % 6,7'si bilmediklerini, % 6,7'si, araştırma gereğini duymadıkların açıklamışlardır. İşletmelerin yöreye % 85 oranında, ekonomik olarak fayda sağladıklarında hem fikir olmaları, Trakya yöresi açısından belirgin bir ticari alt yapının varlığıyla birlikte, tekstil ve konfeksiyon sektörünün bölgedeki ağırlığı açıklanmaktadır.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin faaliyet alanlarıyla, Trakya yöresine ekonomik etkileri arasında bir bağımlılığının olup olmadığını belirlemek amacıyla düzenlenen kontenjans tablosu, aşağıda Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinin Faaliyet Alanlarıyla, Trakya Yöresine Ekonomik Etkilerinin Kontenjans Tablosu

		Trakya Yöresine Ekonomik Anlamda Fayda Sağladığınıza İnanıyor musunuz ?				Toplam
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	Araştırma Gereğini Duymadım	
İşletmelerin Faaliyet Alanları	Tekstil	21	-	-	1	22
	Konfeksiyon	18	-	3	3	24
	Deri	9	-	1	-	10
	Tek.+Konf.	3	1	-	-	4
Toplam		51	1	4	4	60

Ki-Kare Testi

	Düzy	Serbestlik Derecesi	Geçerlilik Önem Seviyesi
Pearson Chi-Square	20,074 ^a	9	,017
Likelihood Ratio	13,648	9	,135
Linear-by-Linear Association	,156	1	,693
N of Valid Cases	60		

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerin faaliyet alanlarıyla işletmelerin Trakya yöresine ekonomik etkilerinin belirlenmesi aşamasında 0,05 önem seviyesindeki bağımsızlığı sıfır hipoteziyle red edilir. Buna göre işletmelerin birçoğu ekonomik anlamda Trakya yöresine fayda sağladıklarını açıklamaktadır.

Ancak sağladıkları yararların kriterlerini iyi belirlemek gerekmektedir. Öncelikle sağlanan ekonomik yararda istihdam amaçlanıyorsa işçilerine ödemiş oldukları ücretlerin düşüklüğüyle bunu yerine getirebilmeleri mümkün gözükmemektedir. Ekonomik yararın ülke ekonomisi için yaratıldığı düşünülürse, işletmelerin ödemeler dengesi bilançosuna verdiği etkiler bu konudaki açıklamaları desteklemektedir.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin doğal kaynaklara ekonomik olarak zarar verdiklerinin frekans dağılımı, aşağıda Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51 : Trakya'daki Tekstil ve Konfeksiyon İşletmelerinin Doğal Kaynaklara Ekonomik Olarak Zarar Verdiklerinin Frekans Dağılım Tablosu

Doğal Kaynaklara Ekonomik Olarak Zarar Verdiklerinin Cevapları	Frekans (f_i)	% Frekans (% f_i)	Kümülatif % Frekansları
Evet	21	35,0	35,0
Hayır	5	8,3	43,3
Bilmiyorum	10	16,7	60,0
Araştırma Gereğini Duymadım	17	28,3	88,3
Cevap Vermek İstemiyorum	7	11,7	100,0
Toplam	60	100,0	

Elde edilen anket sonuçlarına göre; Trakya'da faaliyet gösteren işletmelerin % 35'i doğal kaynaklara ekonomik olarak zarar verdiklerini kabul etmektedir. İşletmelerin, % 8,3' ü vermediğini, % 16,7'si bu konu bilgisinin olmadığını, % 28,3'ü araştırma gereğini duymadığını, % 11,7'si de cevap vermek istemediklerini açıklamışlardır. Sonuç olarak; Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmeleri, ticari faaliyetlerini sürdürürken doğal kaynakların tüketiminden çevrenin kirlenmesine kadar geçen aşamalarda hiçbir şekilde bilimsel yardım almadıkları gibi, ancak zorunluluk hallerinde gerekli vecibeleri yerine getirmeye çalışmaktadırlar.

5.2. Trakya'daki Üç İlin Sektörel Bazda İş Yerleri, İstihdamları ve Yarattığı Katma Değer Bakımından Genel Değerlendirmesi

Trakya yöresi geçen zaman birlikte, tarımsal üretimden sanayi üretime doğru bir süreç içerisinde geçmektedir. Bu sürecin belirli periyodunu oluşturan tekstil ve konfeksiyon sektörü, yörede önemli yere bir sahip olmasına rağmen bölgeye sağladığı ekonomik etkiler ancak sektörel bazda yaratılan işyerleri, istihdam oranları ve katma değerlerle ölçülmektedir. Ayrıca Trakya'daki işletmelerin bir çoğunun yapısı genellikle "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri" grubuna girmektedir. Tüm bu değerleri ölçebilmek için Trakya yöresinin üç iline ait değerlendirmeler alt başlıklar halinde aşağıda verilmiştir.

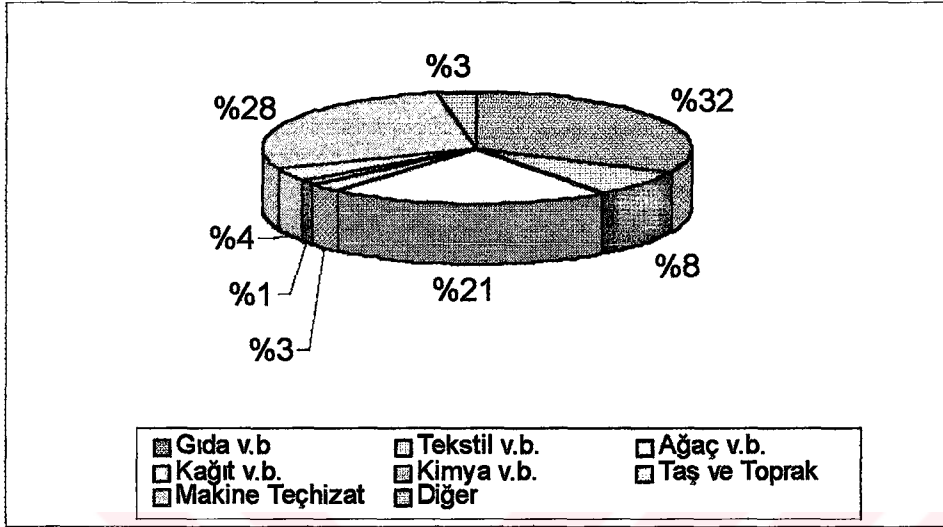
5.2.1. Edirne İlinin Değerlendirilmesi

Edirne ili profiline bakıldığında; nüfusu 404.599 olan, 6.276 km² yüzölçümüne sahip, km² başına 64 kişi nüfus yoğunluğuyla yöre ekonomisine, kurulu işletmeleriyle ve 1999 yılı rakamlarıyla 3 Trilyon TL civarında katma değer yarattığı tahmin edilmektedir. Edirne ilinde sektörel bazda yaratılan iş yeri oranlarının dağılımı aşağıda Grafik 9'da verilmiştir.⁷⁸

Grafik 9 incelendiğinde; Sektörel bazda işyerlerinin % 28'lik bir payla makine ve teçhizat üretimine dayalı imalat sanayi, % 32'lik payla gıda imalatı, % 21'lik payla ağaç ürünleri imalatı ve ardından % 8'lik bir payla dördüncü sırada tekstil ve konfeksiyon sektörünün geldiği görülmektedir. Aşağıda Grafik 10 incelendiğinde ise; yukarıda yüzdelik oranları ile dağılımı yapılan iş yerlerinin sektörel bazda istihdam oranları verilmiştir.

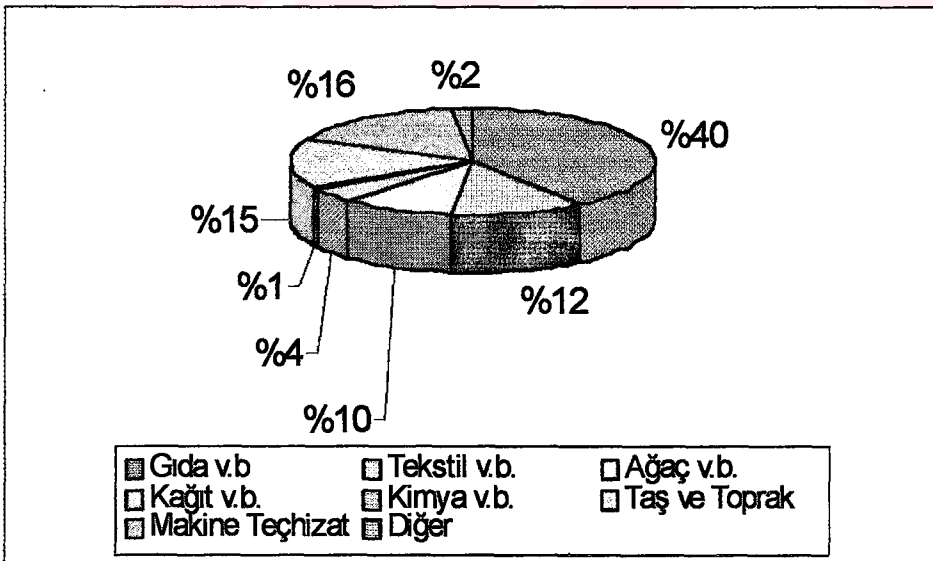
⁷⁸ KOSGEB. (1998); *Marmara Bölgesinde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili*, AB Ofset, Ankara. Dizi no 3, s.49

Grafik 9 : Edirne İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998):53

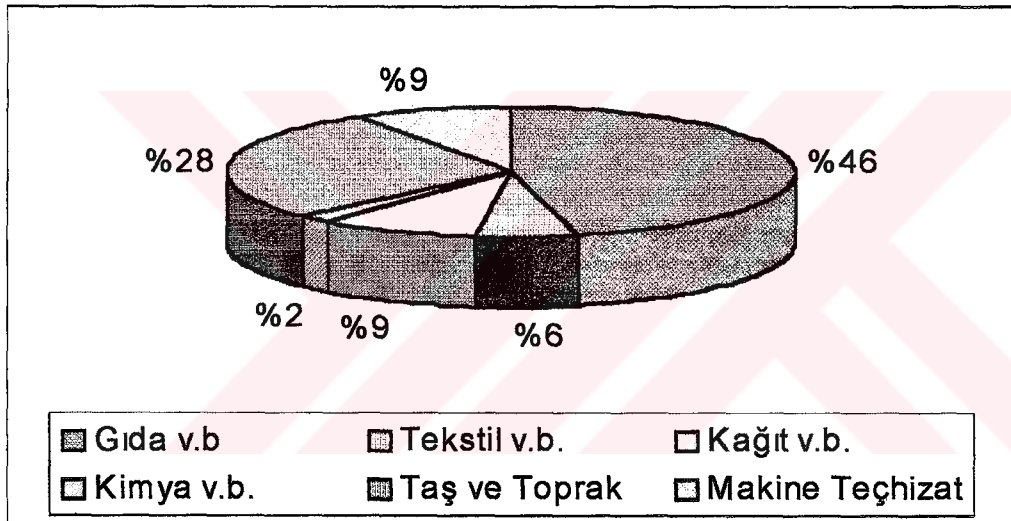
Grafik 10: Edirne İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998):54

Grafik 10'da görüldüğü üzere sektörel bazda yaratılan istihdamlarda en yüksek payın % 40'la gıda imalatı sanayine dayalı işyerlerinde, % 16'sıyla makine teçhizatı üretimi sanayinde, %15'iyle taş ve toprak üretimine dayalı imalat sanayinde, % 12'siyle ise tekstil ve konfeksiyon imalatına dayalı sektörlerde sağlanmaktadır. Sağlanan bu istihdam olanakları ve işyerleriyle, Edirne ilinde sektörel bazda yaratılan toplam katma değer oranları Grafik 11'de verilmiştir.

Grafik 11 : Edirne İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları

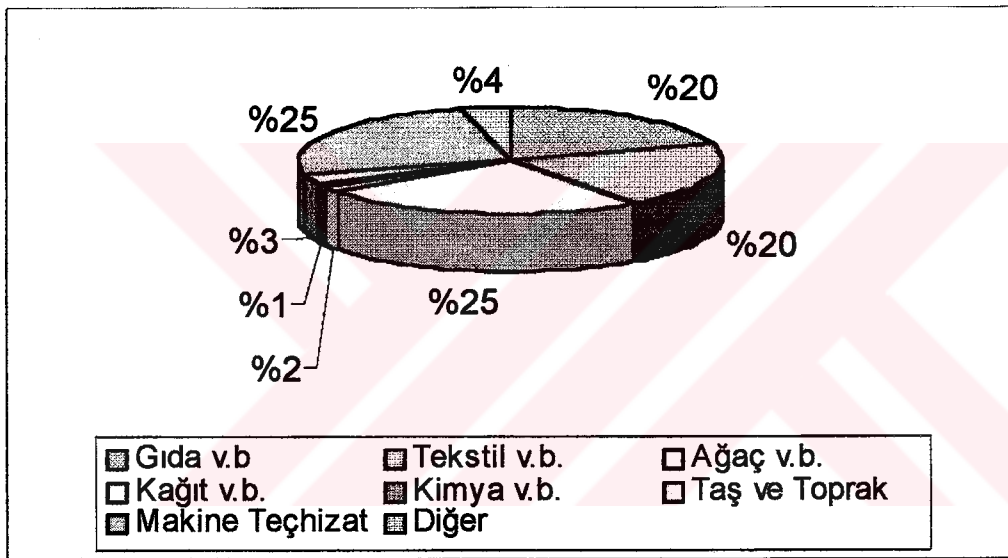
Kaynak : KOSGEB (1998):55

Grafik 11 incelendiğinde, Edirne ilinde yaratılan sektörel bazda katma değer, % 46'sını gıda imalatı sanayi grubu, % 9'la makine teçhizat üretimi ve kağıt imalat sanayi grubu tarafından yaratılmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektörü ise % 6'lık bir payla yaratılan katma değer bakımından 4.sırada yer almaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Edirne ili bazında yaratılan katma değer oranının düşük kaldığı gözlenmektedir.

5.2.2. Kırklareli İlinin Değerlendirilmesi

Kırklareli ilinin profiline bakıldığında; nüfusu 309.512 olan, 6.550 km² yüzölçümüne sahip, km² başına 47 kişi nüfus yoğunluğuyla yöre ekonomisine, kurulu işletmeleriyle ve 1999 yılı rakamlarıyla 3,5 Trilyon TL civarında katma değer yarattığı tahmin edilmektedir. Kırklareli ilinde sektörel bazda yaratılan iş yeri oranlarının dağılımı aşağıda Grafik 12’de verilmiştir.⁷⁹

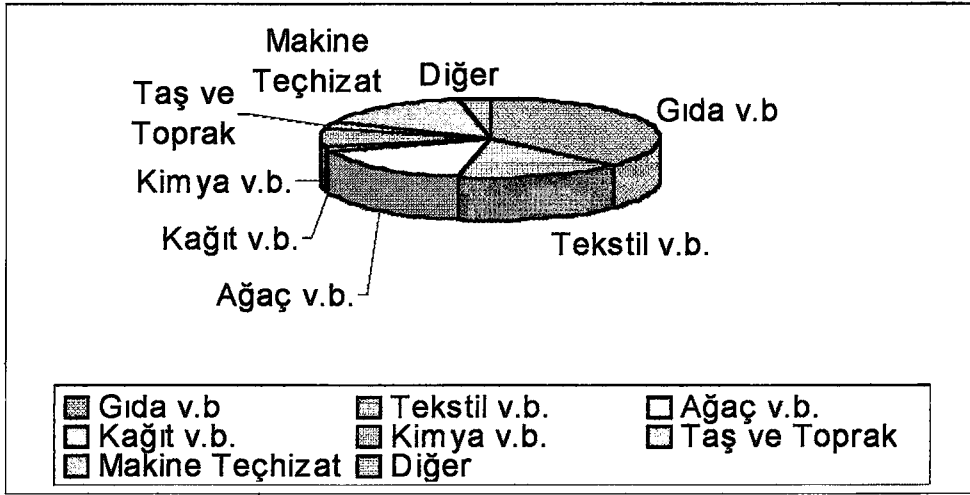
Grafik 12 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998):69

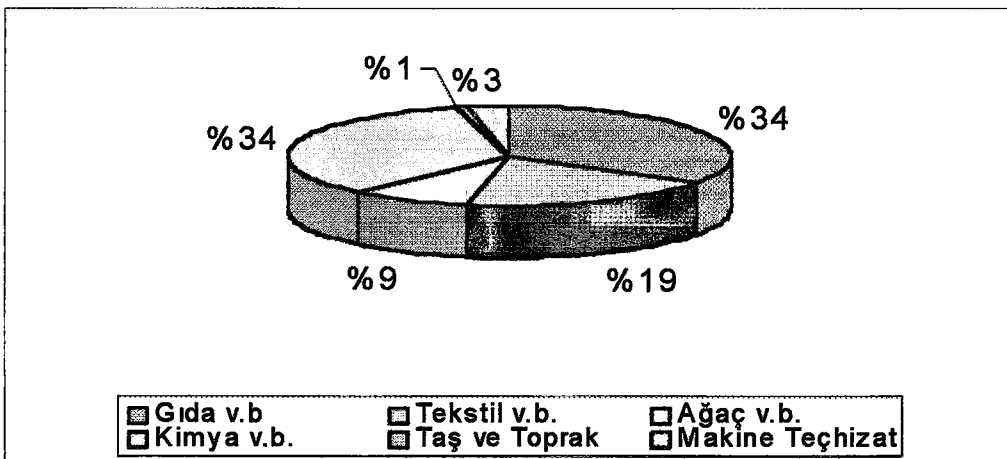
Grafik 12 incelendiğinde; Kırklareli ilinde sektörel bazda işyerlerinin % 25’lik bir payla makine ve teçhizat üretimine ve yine % 25’lik bir payla ağaç ürünleri üretimine dayalı imalat sanayi ilk sırayı paylaşmaktadır. % 20’lik payla gıda imalatı ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün birbirini aynı oranlarda izlediği görülmektedir. Aşağıda Grafik 13 incelendiğinde ise; yukarıda yüzdelik oranları ile dağılımı yapılan Kırklareli ili işyerlerinin sektörel bazda istihdam oranları verilmiştir.

⁷⁹ KOSGEB. (1998) ; *Marmara Bölgesinde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili*, AB Ofset, Ankara. Dizi no 3, s.65

Grafik 13 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998): 70

Grafik 13 incelendiğinde; Kırklareli ilinin sektörel bazda yaratılan istihdam oranlarında en yüksek payın % 37'yle gıda imalatı sanayine dayalı işyerlerinde, % 17'yle ağaç ürünleri üretimine dayalı sanayinde, %16'yla ise tekstil ve konfeksiyon imalatına dayalı işyerlerinde istihdam olanakları sağlanmaktadır. Sağlanan bu istihdam olanakları ve işyerleri ile Kırklareli ilinde sektörel bazda yaratılan toplam katma değer oranları Grafik 14'de verilmiştir.

Grafik 14 : Kırklareli İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları

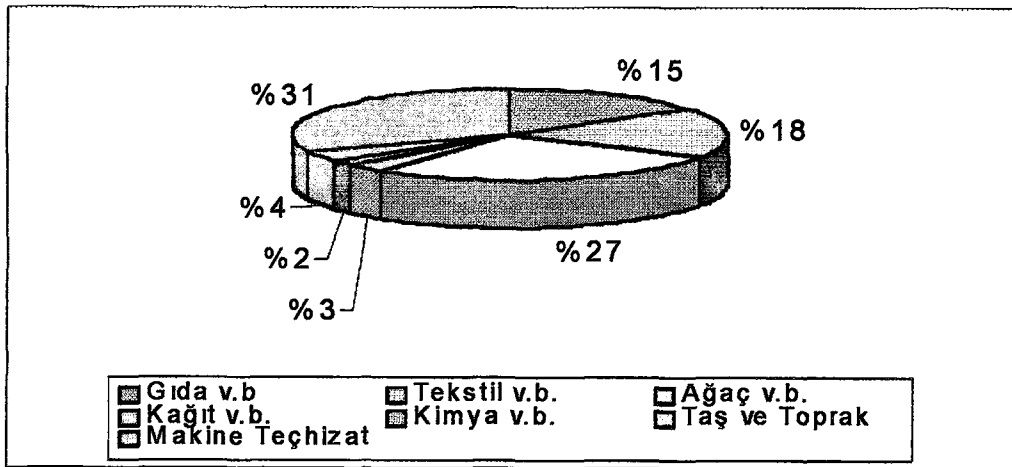
Kaynak : KOSGEB (1998):71

Grafik 14 incelendiğinde ise Kırklareli ilinde yaratılan sektörel bazda katma değerlerin % 34'ünü gıda imalatı sanayi grubu, % 19'unu ise tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı gözlenmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Kırklareli ili bazında yaratılan katma değer oranının Edirne iline oranla yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak, Kırklareli iline bağlı ilçelerinin büyük çoğunluğunun E-5 karayolu üzerinde olması ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün bu güzergah üzerinde yatırım yapması olarak açıklanabilir.

5.2.3. Tekirdağ İlinin Değerlendirilmesi

Tekirdağ ilinin profiline bakıldığında; nüfusu 468.842 olan, 6.2187 km² yüzölçümüne sahip, km² başına 75 kişi nüfus yoğunluğuyla yöre ekonomisine, kurulu işletmeleriyle ve 1999 yılı rakamlarıyla 7,2 Trilyon TL civarında katma değer yarattığı tahmin edilmektedir. Tekirdağ ilinde sektörel bazda yaratılan iş yeri oranlarının dağılımı aşağıda Grafik 15'de verilmiştir.⁸⁰

Grafik 15 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda İş Yeri Oranları

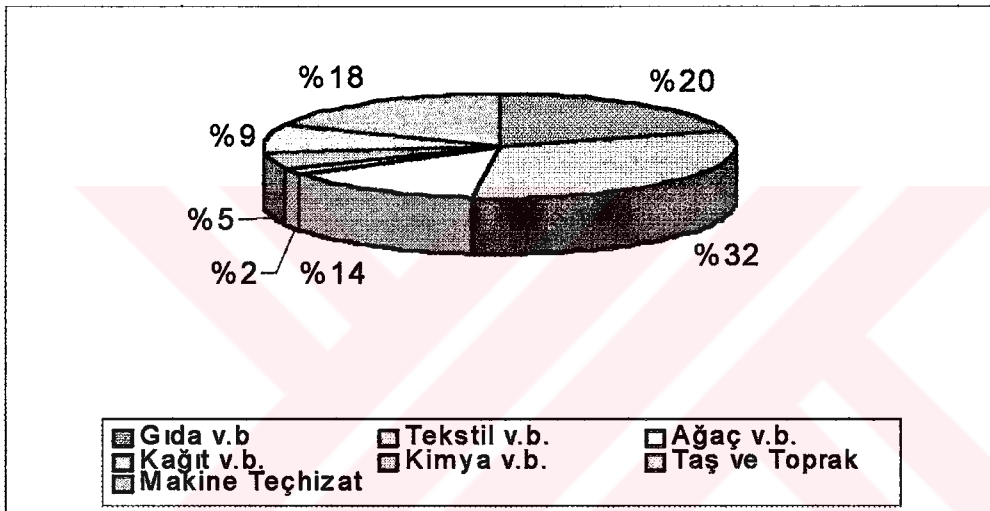

Kaynak : KOSGEB (1998):93

⁸⁰ KOSGEB. (1998) ; *Marmara Bölgesinde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili*, AB Ofset, Ankara. Dizi no 3, s.89

Grafik 15 incelendiğinde; Tekirdağ ilinde sektörel bazda işyerlerinin % 38'lik bir payla makine ve teçhizat üretimine dayalı imalat sanayi, % 27'lik bir payla ağaç ürünleri üretimine dayalı imalat sanayi 2. sırada yer almaktadır. Ardından % 18'lik payla tekstil ve konfeksiyon sektörünün geldiği görülmektedir. Aşağıda Grafik 16 incelendiğinde ise; yukarıda yüzdeler oranları ile dağılımı yapılan Tekirdağ ili işyerlerinin sektörel bazda istihdam oranları verilmiştir.

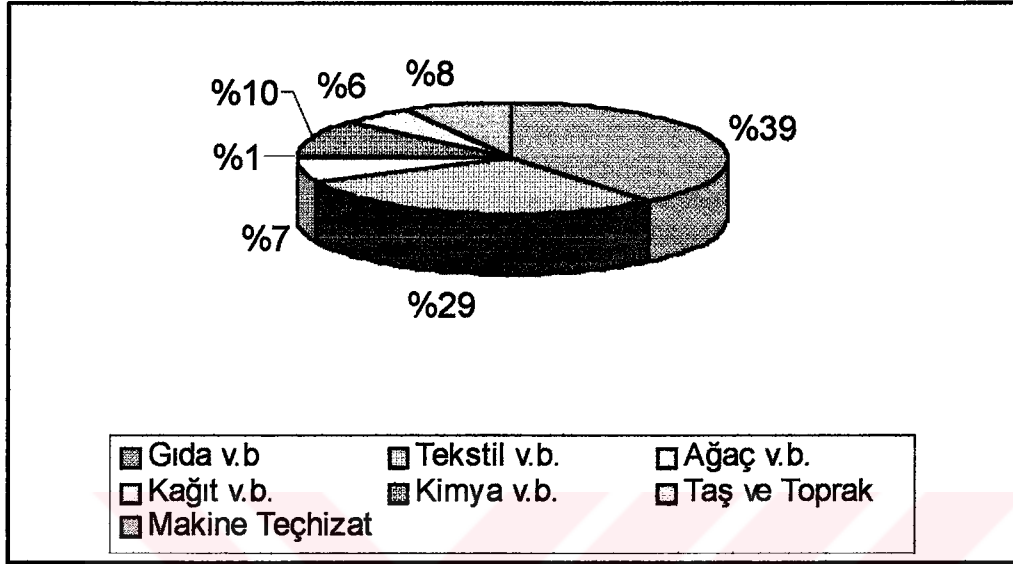
Grafik 16 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda İstihdam Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998):94

Grafik 10 incelendiğinde; Tekirdağ ilinin sektörel bazda yaratılan istihdam oranlarında en yüksek payın % 32'yle tekstil ve konfeksiyon imalatına dayalı işyerlerinden sağlanmaktadır. Ardından %20'lik payla gıda imalatı sanayine dayalı işyerlerinde, % 18'le de makine teçhizatı üretimine dayalı sanayide, istihdam olanakları sağlanmaktadır. Tekirdağ ilinde sektörel bazda tekstil ve konfeksiyon sektörünün istihdamının yüksek olmasının sebebi olarak; Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinde bu sektöre ait yatırımlar olarak açıklanabilir. Tekirdağ ilinde sektörel bazda yaratılan toplam katma değer oranları ise aşağıda Grafik 17'de verilmiştir.

Grafik 17 : Tekirdağ İlinde Sektörel Bazda Yaratılan Toplam Katma Değer Oranları

Kaynak : KOSGEB (1998):95

Grafik 17' incelendiğinde; Tekirdağ ilinde yaratılan sektörel bazda katma değer, % 39'unu gıda imalatı sanayi grubu, % 29'unu ise tekstil ve konfeksiyon sektörünün yarattığı gözlenmektedir. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün, Tekirdağ ili bazında yaratılan katma değer oranının Edirne ve Kırklareli iline oranla yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak, Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinin E-5 karayolu üzerinde olması ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün bu güzergahda yatırım yapması olarak açıklanabilir. Ayrıca Avrupa ve İstanbul'a yakınlığı ile doğal kaynakların yörede zengin oluşu diğer neden olarak açıklanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Geride bıraktığımız 20.yüzyılda Türkiye'yi iktisadi olarak en çok etkileyen olayların başında, "Gümrük Birliği" anlaşması gelmektedir. 21.yüzyılda ise Türkiye'yi etkileyecek en önemli ekonomik olay ise "Avrupa Birliği'ne "Üye Ülke" olarak kabul edilmesi olacaktır. GATT'ın Uruguay Görüşmeleri sonucunda alınan kararlar gereğince 2005 yılında tekstil ve konfeksiyon sektöründeki tüm sayısal kısıtlamalar ve kotaların kalkacak olması "Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünü" önemli ölçüde etkileyecektir. Dünya Ticaret Örgütüne üye ülkelerin pazarlarını birbirlerine açacak olmaları, tekstil ve konfeksiyon ticaretinde rekabeti en üst düzeye çıkaracaktır. Türk tekstil sektörünün gelecekte, bugünkü sahip olduğu durumunu ve rekabet gücünü koruyabilmesi için bir takım tedbirler alması gerekmektedir. Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün, gelecek yıllarda Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinde yerini koruyabilmesi için, özellikle konfeksiyon (Hazırgiyim) sektöründe kendi "MARKA" kavramını yaratması zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye geçen zaman itibariyle dünyada yaşanan gelişmelerden payını büyük ölçüde alan ülke olmuştur. Halen Dünya tekstil ve konfeksiyon ticaretinin % 40'ını geliştirmekte olan ülkeler ellerinde bulundurmaktadır. Bu geliştirmekte olan ülkelerden birisi olan Türkiye, dünya konfeksiyon ihracatında 5.sırada ve % 4,9'luk bir paya sahip bulunmaktadır. Dünya tekstil ihracatında ise 11.sırada ve % 2'lik bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bu gelişmelere Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünü ülke ekonomisi içerisinde "Lokomotif Öncü Sektör" konumuna getirmiştir. Türkiye toplam ihracat gelirlerinin 1998 yılı sonu itibariyle % 38,8'ini tekstil ve konfeksiyon ihracatından karşılamaktadır.

Türkiye'nin dünya piyasalarında elde ettiği başarısını devam ettirebilmesi için AR&GE çalışmalarına daha fazla fon ayırarak, konfeksiyon sektöründeki fason üretimden uzaklaşıp, dünya modasına öncülük etmesi gerekmektedir. Bunun için de marka yaratma anlayışıyla orijinal kreasyon hazırlamak ve katma değeri yüksek

ürünler üretmek zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Bu üretimi de kaliteli insan gücüne dayalı bilgi yoğun sanayiler ve üretim yöntemleriyle gerçekleştirebilir. Ayrıca Türkiye'nin üretimde, kreasyon-marka-kalite ve pazarlama faktörlerinin iktisadi değerini belirlediği katma değeri yüksek ürünlere geçmesi gerekmektedir. Ancak bu şartları yerine getirebildiğinde "Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü"nü gelecek yıllarda mevcut durumunu koruyabilme imkanı olacaktır.

Türkiye'de tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait bilgi envanterinin çıkarılması gereklidir. Bu sektörde faaliyet gösteren firmaların birçoğu KOBİ niteliğini taşımaktadır. Bu işletmelerin ticari faaliyetlerinin tümünün kayıt altına alınamamasından dolayı ulaşılmak istenen bilgileri sağlıklı bir şekilde elde etmek mümkün olmamaktadır. Bu nedenle sektörle ilgili geleceğe yapılacak yatırımlarda istatistikî verilerin önemi gün geçtikçe artmaktadır.

2005 yılı dünyada ticari bir devrin başlangıcı olacaktır. Türkiye'nin bu yıllarla birlikte tekstil ve konfeksiyon sektörünü rekabete hazırlaması gerekmektedir. Dünyada tekstil ve konfeksiyon sektöründe sadece emeğini satarak ayakta kalabilen bir ülke bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin 2000'li yıllardan başlayarak yeni bir imaj geliştirmesi, moda ve markasını rekabet ortamına hazırlaması gerekmektedir. Bunun içinde ithalatçı durumunda olduğu makine parkını, AR&GE faaliyetleriyle birlikte üretici duruma getirmelidir.

Türkiye tekstil ve konfeksiyon sektöründe kendi marka kavramını yaratırken doğal kaynaklarının korunması için de gereken önemi vermelidir. Çünkü gelişmiş ülkeler 2000'li yıllarla birlikte yapacakları ithalatlarda, kısa adıyla ECO-TEX olarak bilinen, ekolojik tekstile ağırlık vereceklerdir. Türkiye'deki sanayicilerin ECO-TEX hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları gibi gerekli standartların sağlanması için de üniversitelerle işbirliğine gidilmesi gereklidir.

Türkiye’de 1972 yılında Çerkezköy ilçesi kalkınmada öncelikli yöre belirlenmesi ile başlayan, Organize Sanayi Bölgesi ilan edilmesiyle devam eden ve doğal kaynak zenginlikleri sayesinde de tekstil ve konfeksiyon sektörünün yöreye yerleşmesi cazip hale gelmiştir. Tarıma dayalı sanayinin önemini giderek yitirmesi, tekstil ve konfeksiyon sektöründeki rantların tarımsal üretime dayalı sanayiden yüksek olması, bu sektöre ait işletmelerin sayılarının artmasına neden olmuştur. Yörede özellikle 1983 yılıyla hızlanan yatırımlar 1990’lı yıllarla birlikte daha da artış göstermiştir.

2000’li yıllara girilen şu dönemlerde özellikle tekstil ve konfeksiyon sektörünün, yöre ekonomisi için istihdam yarattığı ve ekonomik fayda sağladığı sık sık gündeme getirilmektedir.

Trakya’daki işletmelerin % 60’ı tekstil ve deri üretiminde faaliyet göstermektedirler. İşletmeler sermaye yoğun çalışmakla birlikte, yoğun bir şekilde doğal kaynak kullanmaktadırlar. İşletmelerin % 40’lık kısmı ise konfeksiyon sektörü olup, hazır giyime yönelik çalışmalarında emek-yoğun üretim biçimine sahiptirler.

Trakya’da tekstil ve konfeksiyon sektörünün, % 68,3’lük bir kısmı yerleşim yoğunluğu açısından Tekirdağ ilinde toplanmıştır. Genellikle Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde görülen bu yoğunluğun nedeni, işletmelerin endüstriyel atıklarını maliyetsiz olarak boşaltabildikleri yerler olan Ergene Nehri ve kollarının bu il sınırları içerisinde bulunmasıdır.

Yöredeki işletmelerin % 58,3’ü Küçük ve Ortaboy (KOBİ) işletmelerdir. Tekstil ve konfeksiyon işletmelerinin % 85,7’si İstanbul merkezli, Anonim Şirket statüsünde bulunmaktadır.

Trakya’da faaliyet gösteren tekstil ve konfeksiyon sektörüne ait işletmelerin % 46,7’si tarım arazisi üzerinde kurulu bulunmaktadır. Bu sanayinin I. ve II. sınıf tarım arazisi üzerine kurulması, tarımsal açıdan büyük kayıplar yarattığı gibi çevresindeki tarım arazilerine de önemli derecede olumsuz etkileri olmaktadır.

Trakya'da faaliyet gösteren işletmelerin % 86,7'si emek-yoğun üretim biçimlerini kullanmaktadır. İşletmelerin bölgedeki faaliyetleri istihdam açısından önem taşımaktadır. Ancak emeğe olan talep fazlalığı başka illerden sağlanması sonucu göçleri ve beraberinde çarpık kentleşmeyi meydana getirmektedir. Çarpık kentleşme sonucu sosyo-kültürel farkların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır.

Trakya'daki tekstil ve konfeksiyon işletmeleri, işçilerine asgari ücret artışı mesai ücreti tutarında 100 ila 150 milyon TL'si tutarında ücret ödemektedirler. İşçilere ödenen bu ücretlerle yörede büyük çapta katma değer yaratılması mümkün gözükmemektedir.

Yörede faaliyet gösteren işletmelerin % 61,7'si endüstriyel atıklarıyla tarla, bitki ve hayvanlara zarar verdiğini kabul ederken, % 26,7'si zarar vermediklerini açıklamışlardır. İşletmeler bu endüstriyel atıklarının % 18,3'ünü fosseptik çukurlarına, % 31,7'sini dereye, % 11,7'sini tarlaya, % 18,3'ünü ise şehir lağım şebekesine, % 20'sini ise kollektöre boşaltmaktadırlar. Sonuç olarak işletmelerin % 50'si çevreye zarar verdiklerini, % 25'i ise çevre kirliliğiyle ilişkilerinin olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Trakya'da arazi verimliliği diğer bölgelere göre fazla ise de bu topraklar son yıllarda sanayi kuruluş yerleri olarak kullanılmaktadır. Ancak kurulan işletmeler çevreye bıraktıkları atıklar sonucu toprakların verimliliklerinin azalmasına ve ürün maliyetlerinin artmasına sebep olmuştur.

Tarıma elverişli olan Trakya toprağının kirlenmesinin önüne geçilebilmeli ve üretilebilecek uygun mahsullerin çeşitleri artırılarak gerek sanayii gerek ticareti bu doğrultuda yönlendirmek gereklidir.

Trakya'da uygulanan ve doğru olmayan bir husus ise, yer altı sularının endüstriyel amaçlı kullanılmasıdır. Bilindiği üzere Trakya'da içme suyu büyük oranda yer altı suyundan karşılanmaktadır.

Trakya’da son yıllarda gerek tekstil gerekse deri sektöründeki işletmelerin bir çoğu arıtma tesislerini faaliyete geçirmişlerdir. Ancak varolan bu tesislerin arıtma yönünden yetersiz kaldıkları görülmektedir. Bunun için Trakya’nın belirli bölgelerine “LOKAL” bazda arıtma tesislerinin kurulması gerekmektedir. Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin endüstriyel atıklarını, kurulacak lokal bazda bu tesislerle belli bir bölgede topluca arıtmaları, hem maliyetleri açısından hem de kontrolü açısından ekonomik olarak önem kazanmaktadır. Bu amaçla aynen şehir su dağıtım şebekesinde olduğu gibi atığı, atık miktarı ve cinsine göre bir bedel ödeyerek lokal bazdaki toplu arıtma tesislerine boşaltılması, doğal kaynakların kirletilmesini önlediği gibi işletmelerin maliyetleri açısından da ekonomik olacaktır. Aynı zamanda caydırıcılık amacıyla doğal kaynaklara tahribat verenlere ağır maddi cezalar uygulanmalıdır.

Trakya’da sanayinin gelişme eğilimleri son yıllarda tekstil, konfeksiyon ve deri sektörü üzerine yoğunlaşmış gözükmektedir. Trakya’da bu gelişme dinamiğini belirlemek ve gelecek için projeksiyonlarda bulunabilmek için yörenin, sanayileşmesi, kalkınması ve çevreyle ilişkilerinin fayda-maliyet analizleri yapılmalıdır.

K A Y N A K Ç A

KİTAPLAR ;

ANA BRITANNICA ANSİKLOPEDİSİ, (1990) : İstanbul, Ana Yayıncılık Cilt:21

ATAKAN, T., (1999) : *Türk Tekstil İşletmelerinin Yapısal ve Dış Pazar Performans Analizi*, T.Ü. S.B.E. İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

ATLASLI BÜYÜK COĞRAFYA ANSİKLOPEDİSİ, Bulvar Gazetesi

BAŞMANAV, S., KOÇAK, S., (1997) : *Marmara Bölgesinde Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri Profili*, Ankara AB OFSET, Isbn 975-7608-65-3

BÜYÜK LAROUSSE SÖZLÜK VE ANSİKLOPEDİSİ, (1986): İstanbul Milliyet yayınları Cilt:22

DİE, (1974) : *Türkiye 'de Toplumsal ve Ekonomik Gelişmenin 50.Yılı* ; Ankara,

DİE, (1992) : *Sanayi Üretim Endeksi, Dönemler itibari ile*, yayın no 1529, Ankara,

DİE, (1992) : *Aylık İstatistik Bülteni*, 1992,I-VII, Ankara,

DİE, (1995) : *Türkiye Ekonomisi İstatistik ve Yorumlar Şubat 1995*, Ankara, DİE Matbaası,MTB 95-242

DİE, (1996) : *İstatiksel Göstergeler 1923-1995*, Ankara, DİE Matbaası,MTB 96-947

DİE, (1996) : *Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer 1994)*, Ankara, DİE Matbaası,MTB 96-403

DİE, (1997) : *İller İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 1987-1994*, Ankara, DİE Matbaası,MTB 97-1505

DİE, (1997) : *Türkiye İstatistik Yıllığı- 1996*, Ankara, DİE Matbaası,MTB 96-1026

DİE, (1998) : *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler*, Ankara, D.İ.E. Matbaası

DİE, (1999) : *Küçük Ölçekli imalat sanayi istatistikleri (1-9)*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-187

DİE, (1999) : *Dönemler itibariyle imalat sanayi, 97-98*, Ankara,D.İ. E. Matbaası, MTB 98-2303

DİE, (1999) : *Aylık İstatistik Bülteni (98 Aralık)*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-267

- DİE, (1999) : *Tarımsal yapı (Üretim, Fiyat, Değer)*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-368**
- DİE, (1999) : *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 1999-1997*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-2328**
- DİE, (1999) : *Aylık İstatistik Bülteni Ocak-Şubat 1999*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-559**
- DİE, (1999) : *Türkiye İstatistik Yıllığı 1998*, Ankara, DİE Matbaası, MTB 98-1744**
- DİE, (1999) : *Sayılarla Türkiye ve Avrupa Birliği 1991-1996*, Ankara, DİE Matbaası, MTB 99-844**
- DİE, (1999) : *Aylık İstatistik Bülteni Nisan – 1999*, Ankara, DİE Matbaası, MTB 99-1041**
- DİE, (2000) : *Bina inşaatı istatistikleri*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-2255**
- DİE, (2000) : *Dönemler itibariyle imalat sanayi, 99-99*, Ankara, D.İ. E. Matbaası, MTB 99-2281**
- DİE, (2000) : *İstatistiklerle Türkiye 1999*, Ankara, D.İ. E. Matbaası**
- DPT, (1993) : *3.İzmir İktisat Kongresi*, İzmir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü basımevi.**
- DPT, (1995) : *Türkiye ile A.E.T arasında bir Ortaklık Yaratan Anlaşma* Ankara.**
- DPT, (1997) : *Katma Protokol*, Ankara.**
- DPT, (1997) : *VII Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde Gelişmeler*, Ankara,**
- DPT, (1999) : *Türkiye Temel Ekonomik Göstergeler 1998*, Ankara,**
- DPT, (2000) : *Türkiye Temel Ekonomik Göstergeler, 1999*, Ankara.**
- DÜNYA GAZETESİ (1999) : *Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye ekonomisi*, İstanbul, İstanbul Dünya Yayıncılık A.Ş**
- ETSO, *Etso Tanıtım ve rehber kitabı***
- İLYASOĞLU, E. ve DURUİZ, L. (1991): *Turkish Clothing Industry*, Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği Yayını, İstanbul.**
- KUBAŞ, A., (1998) : *Trakya bölgesindeki tekstil, deri ve yağ sanayi işletmelerinin çevresel analizi*, Tekirdağ. (Doktora tezi)**

- OĞUZHAN, A, ÇAKICI, M. ÖZDİL, T., (1999):** *Temel İstatistik* , Özal Matbaası, İstanbul,
- PİRLER, B. (1993):** *Türk İmalat Sanayinde İşgücü Maliyetleri*, TİSK Yayınları, Ankara, Temmuz 1993.
- ŞENTÜRK,C., YAMAN, E., TÜRKYILMAZ,O.,(1976):** *Türkiye 'de Pamuklu Tekstil Sanayinin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu*, İstanbul, T.M.M.O.B.
- TEKSTİL TEKNOLOJİSİ, (1993):** *Tekstil Teknolojisi I Bölüm 1 ve 2*, T.C Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, İstanbul, İTAŞ Reklam Stüdyosu
- TEKSTİL TEKNOLOJİSİ, (1993):** *Tekstil Teknolojisi II Bölüm 3 ve 4*, T.C Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, İstanbul, İTAŞ Reklam Stüdyosu
- THEMA LAROUSSE TEMATİK ANSİKLOPEDİSİ, (1993) Cilt:2**
- TMMOB, (1991):** *1991 Sanayi Kongresi Tekstil Sektör Raporu*, İzmir Şubesi ,Yayın no:149-2
- TMMOB, (1996):** *Trakya 'nın bugünü ve geleceği için Trakya 'da sanayileşme ve çevre sempozyumu,Bildiriler Kitabı*, Çorlu, Basım Ajans, MMO, yayın No:183,
- TMMOB, (1997)** *Trakya 'nın bugünü ve geleceği için Trakya 'da sanayileşme ve çevre sempozyumu II 06-08 Kasım 1997 Bildiriler Kitabı*, Ankara Eser Matbaacılık MMO yayın No:202
- T.C. ÇEVRE BAKANLIĞI, (1997) :** *Türkiye Çevre Atlası-96* İstanbul Milli Eğitim Basımevi, Yayın no:4
- TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI, (1999):** *Yıllık Rapor 1998*, Ankara, İSSN 1300-4573
- YARDIMCI, Y. (1992),** *Sanayi Üretim İstatistikleri* ,Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası
- YAŞAR, E. (1999):** *Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü*,İstanbul, İTKİB, Yayın no: 0041
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)**

SÜRELİ YAYINLAR, DERGİLER ve MAKALELER ;

- AKINCI, A., (1992) :** *İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanunun Getirdikleri; İ.S.O Uluslar arası Semineri, Damping, Anti-damping ve Telafi Edici Vergi Uygulamaları* Mayıs 1992, İstanbul.
- ALPAY, R., (1999) :** *Tekstil ve konfeksiyon Sektörümüz*, Tekstil İşveren Dergisi, Mart 1999, İstanbul, s.231
- ALPTEKİR, A. (1992) :** *Geri Kalmış Teknoloji ve Modernizasyon Üzerine*, Tekstil Maraton; Mart-Nisan 1992 Adana.
- ANSON, R. & SIMPSON, P. (1998):** *World Textile Trade and Production Trends* The Economist Intelligence Unit; 1988, Londra.
- BAYTOK, T., (1996) ;** *Türkiye-A.T Gümrük birliği Semineri*, 14 Aralık 1992, Marmara Üniversitesi , A.T Enstitüsü etkinliği.
- BODGENER, J.(1997):** *Bir yabancı gözüyle Türk tekstil sanayinin profili*, tekstil işveren dergisi , Ağustos 1997-26
- BODGENER, J.(1997):** *Textile Industry in Turkey, Textile Outlook International*, March 1997,12
- CLINE, W.R.,(1997) :** *The Future of World Trade in Textiles and Apparel Industries; Institute for International Economics*; Washington.
- DÜNYA GAZETESİ:** 1995-1999 Yılı Arasındaki Tüm Tekstille İlgili Alan Yazılarından Yaralanılmıştır.
- ELTAC(1992) :** *Subsidies in Selected Major Textile and Clothing Exporting Countries*, Ekim 1992, Brüksel.
- ERDOĞAN, E., (1992) :** *İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçıları Birliği Yönetim Kurulu Toplantısı*, 26 Ekim 1992, İstanbul.
- Erdoğan , E. (1998):** *Türk Tekstilinin dünü, bugünü ve yarını*, capital Hürriyet dergi grubu, Sayı:2, 38-39
- GATT, (1992) :** *1990'da En Büyük Tekstil ve Konfeksiyon Dışsatımcıları*, Cenevre,
- GATT, (1992) :** *Textiles and Clothing in the World Economy*, Cenevre.
- GATT, (1992) :** *Anti Dumping Code Cenevre; Code on Subsidies and Countervailing Duties*, Cenevre.

- GÜMÜŞ, S.** (1997): *Tekstil sektörü Çorlu'ya yerleşmiş Edirne'ye gelmiştir*, Edirne Ticaret ve Sanayi Odası Gazetesi, Sayı:61, 1-2
- HAMILTON, C** (1990): *Textiles Trade and the Developing Countries*; The World Bank; Washington,
- HDTM**, (1992): *Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı; Avrupa Topluluğu ve Türkiye*, Ankara,
- HEDEF**, İTKİB Yayınları, Ocak 1998, sayı:49
- HEDEF**, İTKİB Yayınları, temmuz 1998, sayı:55
- HEDEF**, İTKİB Yayınları, Aralık 1998 , Sayı:60
- HEDEF**, İTKİB Yayınları, Ocak 1999, Sayı:61
- HAMILTON, C** (1990): *Textiles Trade and the Developing Countries*; The World Bank; Washington,
- HDTM**, (1992): *Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı; Avrupa Topluluğu ve Türkiye*, Ankara,
- ITMF**, (1999): *State of Trade Report*, Zürich.
- ITMF**, (1999): *International Textile Machinery Shipment Statistics*, Zürich; *International Cotton Industry Statistics*.
- İLYASOĞLU, E.**, (1998) : *Gümrük Birliği'nin Türk Tekstil sektörüne Etkileri*; Türkiye Tekstil Sanayi İşverenler Sendikası Semineri;Marmaris.
- İ.T.O.** (1992): *Fiyat Endeksleri*, İstanbul.
- İ.T.O.** (1992): *İstatistiklerle İ.S.O'ya Bağlı Kuruluşlarda Değerlendirmeler*, Nisan İstanbul.
- İTKİB**, (1996): *Gümrük Birliği 10. ayında Tekstil ve Hazır giyim sektörünün ihracat Performansı*, İTKİB Ar-Ge mezuat şubesi, Kasım 1996
- İTKİB**, (1999) *Hazır giyim ve konfeksiyon sektörünün 1999 Ocak-Haziran ihracat performansının değerlendirilmesi* , İTKİB genel sekreterliği, temmuz 1999
- Internationalisation of European** (1998): *Textiles and Clothing Production/Textiles*, **Istanbul Textile and Apparel Exporters Association**, 1997
- İSBAŞ**, (1999): *Türkiye'de Serbest Bölge Uygulamaları ve İSBAŞ Knitting, A. & Aliance T.*, (1992): *Distortions in International Textile and Clothing Trade*, Londra.

- KOÇ, E. (1998):** *Türk Tekstil sektöründeki Gelişmeler, karşılaşılan temel problemler ve öneriler*, capital Hürriyet dergi Grubu, Sayı 2, 53, 52
- KUTAY, P. (1992) :** *Avrupa Toplulukları Anti-Damping Soruşturmaları A.E.T* Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, Ekonomi ve Ticaret Müşavirliği notları; Brüksel, 1992.
- NURAY, H. (1998):** *A.T Ortak Ticaret Politikasının Korumacı Hükümleri ile Anti-Damping Mevzuatı ve Uygulamaları Hakkında Not*, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, A.T Koordinasyon Genel Müdürlüğü; 1992, Ankara.
- OECD (1995):** *Monthly Statistics of Foreign Trade*, Paris,
- OECD (1996):** *Indicators of Economic Activity; 1992 IV*; Paris, 1993.
- OĞUZ, O., (1998):** *Çeşitli konuşmalar; İstanbul Konfeksiyon ve Hazır Giyim İhracatçıları Birliği*, İstanbul.
- ÖZER, A. (1996):** *Tekstil Sektörü Raporu*, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası; Mayıs 1992 ve Nisan 1993; İstanbul.
- SARAOĞLU, T (1997):** *A.T- Türkiye İlişkileri*, Marmara Üniversitesi, A.T Enstitüsü ders notları; İstanbul, 1990.
- T.C Resmi Gazete;** 1992 Yılı Programı; 31 Ocak 1992; Sayı 21128 Mükerrer; Ankara.
- T.C Resmi Gazete;** İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar; 27 Eylül 1989; sayı 20295 , Ankara.
- TEXTİLE ASİA (1995):** *Word Textile Trade Statistics from the GATT Publications*; Hong Kong,
- TEKSTİL İŞVEREN DERGİSİ**, sayı no:177 (Ocak-Şubat 1994)
- TEKSTİL İŞVEREN DERGİSİ**, sayı no:200 (Haziran 1996)
- TEKSTİL İŞVEREN DERGİSİ**, sayı no:204 (Ekim 1996),
- TEKSTİL İŞVEREN DERGİSİ**, sayı no:205 (Kasım 1996)
- U.N.,(1968):** *Statistical year Book*, 1968.
- U.S.A Congressional Budget Office (1991):** *“Trade Restraints and the Competitive Status of the Textile, Apparel, and Nonrubber – Footwear Industries”* Aralık 1991, Vaşington, .
- UNCTAD, (1991):** *Protectionism and Structural Adjustment*, Birleşmiş Milletler; New York.

- VURAL, V.**, (1995): *Türkiye-A.T Gümrük Birliği; Seminer*, 9.6.1993, İstanbul.
- Werner International Inc.** (1992) :”*Spinning and Weaving Labour Cost*
- Werner International Inc.** (1992) : *Hourly Labor Costs in the Apparel Industry*,
New York.
- YAŞAR, E.**, (1991): *Eski Doğu Bloku Ülkelerinin A.T tekstil ve Konfeksiyon Anlaşmaları*, İTKİB Bülteni; Ekim 1991, İstanbul.
- YAŞAR, E.**, (1991) : *A.B.D’ye Yapılan Tekstil ve Konfeksiyon İhracatının Azalma Nedenleri*, İstanbul Sanayi Odası Özel ABD eki, Aralık 1991.
- YAŞAR, E.**, (1992) : *A.T, Türkiye Çıkışlı Pamuk İplikleri İhracatına Kesin Anti-damping Vergisi Uygulaması Başlatıldı*, İTKİB Bülten, Haziran 1992, İstanbul,
- YAŞAR, E.**, (1992) : *Türk Tekstil Sektörünün Güncel Durumu; İstanbul, Kasım 1992*, İTKİB İç Raporu.
- YAŞAR, E.**, (1993) : *1995 Türkiye-A.T Gümrük Birliği ’nin türk tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Üzerine Olası Etkileri*, Dünya; 29.4.1993, İstanbul.
- YAŞAR, E.**, (1993) : *Gümrük Birliği ’nin Tekstile Etkileri*, Cumhuriyet; 22.7.1993 , İstanbul.
- YAŞAR, E.**, (1993) : *1995 Türkiye- A.T Gümrük Birliği ’nin Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Üzerine Etkileri*, Dünya; 10.9.1993, İstanbul.
- YAŞAR, E.**, (1995) : *1995 Türkiye- A.T Gümrük Birliği ’nin Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Üzerine Etkileri; Birinci Hazır Giyim ve Konfeksiyon Kongresi Bildirisi*; 1.12.1993, İstanbul.
- YAKICI, A.** (1992) : *Türkiye’de Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun ve Uygulaması; İ.S.O Uluslararası Semineri; Damping, Anti-damping ve Telif Edici Vergi Uygulamaları*; Mayıs 1992, İstanbul.